

*VANKIEN PERHEIDEN JA LÄHEIS-
TEN SOSIAALISET VERKOSTOT JA
NIIDEN ANTAMA TUKI*

Jenni Kokkonen

Opinnäytetyö, kevät 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Itä

Pieksämäki

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

” Ymmärrystä ja ei tuomitsemista.”

” Kiireetöntä kohtaamista, malttia kuunnella, kannustusta.”

”Konkreettista auttamista arjen askareissa.”

”Upeaa viettää viikko perheen kanssa, johon ei kolmeen vuoteen ollut mahdollisuutta.”

”En yleensä pyydä apua muilta, esim: taloudellisessa tilanteessa, aika paljon yritän olla pyytämättä mitään tai sanon, en tarvitse.”

Vankien perheenjäsenten ja läheisten mietteitä

TIIVISTELMÄ

Kokkonen, Jenni. Vankien perheiden ja läheisten sosiaaliset verkostot ja niiden antama tuki. Diak Itä, Pieksämäki, kevät 2011, 99s., 2 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu, Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK).

Tutkimuksen tavoitteena oli kartoittaa vankien perheiden ja läheisten sosiaalisia verkostoja ja niiden antamaa tukea. Tavoitteena oli myös selvittää, kuinka riittäväksi tuki koettiin, jota perheet ja läheiset saivat, ja millaista tukea he toivoivat saavansa lisää. Tutkimuksen tarve nousi esiin työelämästä Kuopion Setlementti Puijola ry:n Mahku-hankkeen kautta.

Tutkimuksen kohderyhmä koostui Mahku-hankkeen asiakkaista ja Vapautuvien tuki ry:n perheleireille osallistuneiden vankien perheenjäsenistä sekä vankien tapaajista Kuopion ja Sukevan vankiloista. Tutkimus oli kvantitatiivinen ja se tehtiin tarkkaan määritetyllä strukturoidulla kyselylomakkeella. Kyselyjä jaettiin talvella 2010–2011. Vastauksia saatiin 33 (n=33) ja vastausprosentti oli 43. Kerätty aineisto syötettiin ja analysoitiin Microsoft Excel -taulukkolaskentaohjelmalla.

Tutkimustulosten mukaan vankien perheet ja läheiset saivat tukea kaikista sosiaalisen verkoston osa-alueista. Eniten he saivat emotionaalista tukea ja toiseksi eniten toiminnallista sekä tiedollista tukea. Tutkimustulokset antoivat suuntaa myös sille, että vastaajat toivoivat enemmän tiedollista ja toiminnallista tukea sekä parempaa yhteyttä siviilin ja vankilan välille. Vastaajat toivoivat myös heidän elämäntilanteidensa parempaa ymmärtämistä sekä konkreettista auttamista arjen keskellä. Näiden asioiden lisäksi vastaajat näkivät erityisenä kehittämiskohteena Kelan palveluiden ja tukien hakemisprosessin selkiyttämisen sekä paremman tiedon saannin. Myös vankilatapaamisten määriin toivottiin lisäystä.

Tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että vankien perheiden ja läheisten sosiaaliset verkostot kattoivat monia tukea antavia tahoja, joiden antama sosiaalinen tuki vaihteli paljon. Voidaan myös sanoa, että vastaajat saivat sosiaalisesta verkostostaan kaikkia viittä sosiaalisen tuen muotoa; taloudellista, tiedollista, toiminnallista, emotionaalista ja hengellistä tukea. Vastaajien kokemukset sosiaalisen verkoston tarjoamien palveluiden ja tukien riittävydestä olivat riippuvaisia tukea antavasta tahosta ja heidän tarjoamastaan tuesta.

Asiasanat: Vangit, perhe, läheiset, sosiaaliset verkostot, sosiaalinen tuki, kvantitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Kokkonen, Jenni. Prisoners' families' and intimates' social networks and support they give. 99 p., 2 appendices. Language: Finnish. Pieksämäki, Spring 2011.
Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme in Social Services, Bachelor of Social Services.

The aim of the survey was to find out what the prisoners' families' and intimates' social networks are and how these networks support them. Also, the purpose was to investigate if the received support was sufficient and what kind of support they hoped to have more. The need for this survey came from the Mahku-project organized by Kuopion Setlementti Puijola ry.

The target group consisted of clients of Mahku-project, family members who attended the family camps organized by Vapautuvien tuki ry, and prisoners' visitors in Kuopio and Sukeva penitentiaries. The survey was quantitative and it was made with a specified structured questionnaire, which was distributed during winter 2010–2011. In total, 33 (n=33) replies were received with a response rate of 43 per cent. The material was entered and analysed with Microsoft Excel spreadsheet.

According to the results the prisoners' families and intimates received support from all areas of their social networks. Mostly emotional support was received. Next was operational and informational support. The results indicated also that the repliers hoped more informational and functional support and better connection between civil and penitentiary. Also, the repliers thought that a particular place for improvement was the clarification of the applying process for Kela's services and benefits.

Based on the survey, it can be concluded that prisoners' families' and intimates' social networks involved many supporting parties with many different kinds of social support. Also, the repliers' experiences with the sufficiency of services and benefits varied a lot depending on the supporting party. Wishes for improvement were focused on the understanding of their life situations, tangible help of the penitentiary meetings and easing the access to information.

Keywords: Prisoners, family, inmates, social networks, social support, quantitative research

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	7
2 VANKIEN PERHEIDEN JA LÄHEISTEN ASEMA YHTEISKUNNASSAMME ...	9
2.1 Vanki, perhe ja läheinen	9
2.2 Yhteiskunnan tuomat haasteet vangin perheelle ja läheisille	11
2.2.1 1990-luvun laman ja säästöjen tuomat haasteet	11
2.2.2 Vangin siviiliin siirtymiseen liittyvät haasteet	12
2.2.3 Ennakkoluulojen ja -asenteiden tuomat haasteet	13
2.2.4 Valvontarangaistuksen ja yhteydenpitorajoitusten tuomat haasteet....	14
3 SOSIAALISET VERKOSTOT VANKIEN PERHEIDEN JA LÄHEISTEN TUKE- NA	16
3.1 Sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen tuki	16
3.2 Sosiaalisten verkostojen antama tuki vankien perheille ja läheisille.....	19
3.2.1 Perheiden ja läheisten antama tuki	19
3.2.2 Ammattiauttajien antama tuki	20
3.2.2.1 Julkinen ja kolmas sektori	20
3.2.2.2 Vankilat.....	23
3.2.3 Vertaisryhmien antama tuki	25
3.2.4 Vapaaehtoistoimijoiden antama tuki	26
4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT.....	31
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	32
5.1 Tutkimuskohteen ja -paikkojen valinta	32
5.2 Kvantitatiivinen tutkimus	32
5.2.1 Kyselylomakkeen laatiminen	33
5.2.2 Aineiston keruu	36
5.2.3 Aineiston analysointi ja tulosten raportointi	38
6 LUOTETTAVUUS, PÄTEVYYS JA EETTISYYS	39
6.1 Luotettavuus ja pätevyys	39
6.2 Tutkimuseettiset näkökulmat.....	41
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	44
7.1 Vastaajien taustatiedot.....	44
7.2 Sosiaalisesta verkostosta saatu tuki	46

7.2.1 Perheeltä ja läheisiltä saatu tuki	46
7.2.2 Ammattiauttajilta saatu tuki	50
7.2.2.1 Julkiselta sektorilta saadut palvelut ja tuet	50
7.2.2.2 Vankiloilta saatu tuki	55
7.2.3 Vertaisryhmistä saatu tuki	58
7.2.4 Organisoituneilta vapaaehtoistoimijoilta saatu tuki	59
7.3 Vastaajien oma jaksaminen sekä toiveet tukien ja palveluiden kehittämises- tä	63
8 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ	66
8.1 Läheiset tukevat perhettä monipuolisemmin	66
8.2 Ammattiauttajat	67
8.2.1 Julkiselta sektorilta taloudellista tukea.....	67
8.2.2 Vankiloilta emotionaalista tukea ja säännöllistä yhteydenpitoa	69
8.3 Vertaisryhmiltä emotionaalista tukea	71
8.4 Vapaaehtoistoimijoiden antama sosiaalinen tuki vaihtelevaa	72
9 POHDINTAA	75
9.1 Yhteenvedo tutkimusongelmiin saaduista tuloksista.....	75
9.2 Ideoita jatkotutkimuksista.....	78
9.3 Ammatillinen kasvuni opinnäytetyöprosessissa.....	79
LÄHTEET.....	83
LIITE 1: Saatekirjeet.....	87
LIITE 2: Kyselylomake	90

1 JOHDANTO

Tutkimuksia on Suomessa tehty paljon vankien näkökulmasta, mutta heidän perheensä ja läheisensä ovat jääneet vähäiselle huomiolle. Tänä päivänä Suomen vankeinhoidossa keskitytään vankeihin yksilöinä, eikä huomioida heidän perheidensä tilannetta ja muutosta, joka tulee väistämättä, kun yksi perheenjäsen menee vankilaan suorittamaan vankeusrangaistustaan. Mielestäni olisi kiinnitettävä huomiota vankilan ja siviilielämän väliseen yhteistyöhön, joka on yksi tärkeä osa, kun siviilissä olevaa perhettä yritetään tukea vankeusaikana sekä myöhemmin vapautumisen kynnyksellä. Tämä sen vuoksi, että vankilasta siviiliin siirryttäessä perheen on tarkoitus pyrkiä kohti toimivaa ja rikoksetonta elämää (Sassi & Huhtimo 2006, 3). Toimivan elämän rakentaminen siviilissä on kuitenkin vaikeaa, jos perheellä tai läheisellä ei ole toimivia sosiaalisia tukiverkostoja, jotka olisivat tukeneet jo vankeusaikana heidän jaksamistaan. Omaisia auttaessa täytyy myös muistaa, että he eivät ole rikollisia, vaan he tarvitsevat tukea, oli heidän läheisensä tehnyt minkä rikoksen tahansa. (Sassi & Huhtimo 2006, 31.)

Lukiessani edellä mainitsemiani aihealueita koskevia aineistoja vankien perheistä ja läheisistä havaitsin heidän tarvitsevan monipuolista ja pitkällä aikavälillä tapahtuvaa tukemista. Perheelle vankeusrangaistus on hyvin usein kriisi, ja perheissä myös lapset voivat oireilla monin tavoin. Siviiliin odottamaan jäävä perhe kokee monesti kärsivänsä osan rangaistuksesta. Rikosseuraamuslaitoksen tekemässä selvityksessä kerrotaan, että vankilassaolo voi aiheuttaa perheelle merkittäviä sosiaalisia ja taloudellisia ongelmia. On tärkeää tukea siviilissä perheitä ja läheisiä, koska he ovat vangille tärkein voimavara vankilassa ollessa ja myöhemmin siviilielämässä. (Rikosseuraamusvirasto 2003, 13.)

Tässä tutkimuksessa minua erityisesti kiinnostaa vankien perheiden ja läheisten tämän hetkiset sosiaalisen tuen muodot, joita he ovat tai eivät ole saaneet. Opintojeni edetessä kiinnostus vankeja ja heidän läheisiään kohtaan kasvoi niin suureksi, että lopulta halusin tehdä tähän aihealueeseen liittyvän opinnäytetyön. Vankien perheiden ja läheisten tutkimiseen avautuikin yllättäen mahdollisuus työelämästä nousseen tarpeen kautta. Työelämän edustajat olivat Pieksämäellä Diakonia-ammattikorkeakoululla järjestettävällä opinnäytetyötorilla esittelemässä aiheitaan ja sieltä löytyi minulle yhteistyökumppaniksi Kuopion Settlementti Puijola ry:n Mahku-hanke, joka mahdollisti pitkään mielenkiinnon

kohteena olleen ryhmän tutkimisen. Mahku-hanke tarjoaa rikoksiin syyllistyneille sekä heidän lähiomaisilleen tukea ja ohjausta (Kuopion Setlementti Puijola ry i.a.). Myöhemmin mukaan saatiin myös muita yhteistyötahoja. Näitä olivat Kuopion ja Sukevan vankilat sekä Vapautuvien tuki ry, mitkä sitoutuivat osallistumaan tutkimukseeni, jossa aineisto kerättiin kyselylomakkeilla vankien perheiltä ja läheisiltä.

Tässä opinnäytetyössä vankien perheiden ja läheisten tilannetta tutkitaan heidän sosiaalisten verkostojen kautta. Vankien perheiden ja läheisten sosiaalisiin verkostoihin kuuluvat heidän perheensä ja läheiset, kunnan ja valtion ammattiauttajat, vertaisryhmät sekä organisoituneet vapaaehtoistoimijat. Tavoitteena on kartoittaa näiden sosiaalisten verkostojen antamia tukimuotoja, joita tässä tutkimuksessa ovat taloudellinen, emotionaalinen, tiedollinen toiminnallinen ja hengellinen tuki. Näitä sosiaalisen tuen muotoja ja sosiaalisia verkostoja tarkastellaan muun muassa rakenteellisista ja toiminnallisista näkökulmista.

2 VANKIEN PERHEIDEN JA LÄHEISTEN ASEMA YHTEISKUNNASSAMME

2.1 Vanki, perhe ja läheinen

Yhteiskunnassamme vanki on määritelty henkilöksi, joka on joko vankeusvanki, sakkovanki tai tutkintavanki. Vankeusvangiksi voidaan määritellä henkilö, joka on otettu rangaistuslaitokseen suorittamaan tuomittua ehdotonta vankeusrangaistusta, täytäntöön pantavaksi määrättyä ehdollista vankeusrangaistusta tai jäännösrangaistusta menetettyään ehdonalaisen vapautensa. Sakkovangilla taas tarkoitetaan henkilöä, joka on sakon muuntorangaistusta suorittava vanki. Yksinkertaisesti tämä tarkoittaa sitä, että henkilöltä, jolta ei ole saatu perittyä sakkoja joutuu suorittamaan sakkomaksut vankeudessa. Tutkintavanki odottaa tuomioistuimen käsittelyä, ja on vangittuna rikosepäilyn vuoksi rangaistuslaitokseen. Kun tuomio on saanut lainvoiman, tutkintavanki muuttuu vankeusvangiksi. (Tilastokeskus i.a..) Käytän tässä tutkimuksessa samaa määritelmää vangista. Suomen vankiloissa on päivittäin vajaa 3500 vankia, ja vuodessa rangaistusta suorittamasta vapautuu keskimäärin 6180 vankia. Jos mukaan lasketaan myös tutkintavangit, vapautuvien vankien määrä nousee vuositasona noin 7250:n. (Rikosseuraamuslaitos 2009, 12.)

Tutkimuksen varsinaisena kohderyhmänä ovat vankeusrangaistusta suorittavien vankien perheet ja läheiset. Seikkulan mukaan sosiaalisessa verkostossa perheeseen kuuluvat ne sukulaiset, joiden kanssa yksilö asuu (Seikkula 1994, 23). Olen itse päätenyt samaan rajaukseen Seikkulan kanssa, koska se sopii erittäin hyvin tutkimukseen, jossa tutkimuksen keskiössä ovat perheiden ja läheisten sosiaaliset verkostot. Perheen muodostavat tässä tutkimuksessa ne henkilöt, joiden kanssa vanki on asunut vakituisesti samassa taloudessa ennen vankeusrangaistuksen aloittamista. Luonnollisesti siihen kuuluvat avopuoliso tai puoliso sekä lapsi(a).

Vangin perheenjäsenten lisäksi tutkimuskohteenani ovat vangin läheiset, joka on käsitteenä hieman haastava määritellä. Pajulan mukaan läheinen ja omainen käsitteenä tulevat hyvin lähelle toisiaan. Erona tässä on, että omaisesta puhuttaessa korostetaan enemmän sukulaissuhteiden merkitystä. Raili Gothoni (1991) on tulkinnut omaisen käsitteenä kattavan myös perheenjäsenten ja sukulaissuhteiden lisäksi läheisimmät ystävät.

Tätä laajaa määritelmää omaisesta tai läheisestä on kuitenkin harvoin tutkimuksissa käytetty. (Pajula 2007, 16.) Tässä tutkimuksessa olen päätenyt määrittelemään läheisiksi ihmisiksi kaikki, jotka ovat osallisena vangin elämässä, mutta eivät ole asuneet samassa taloudessa vangin kanssa ennen vankeusrangaistuksen alkamista. Läheisiä voivat olla muun muassa sukulaissuhteet, ystävät, työtoverit sekä naapurit.

Mielestäni on todella tärkeää, että on alettu huomioida oman perheen lisäksi läheisten ihmissuhteiden merkitys, koska niillä on havaittu olevan monia myönteisiä vaikutuksia ihmisen hyvinvointiin. Tämän lisäksi on alettu ymmärtämään tukemisen todellinen tarkoitus yksilön ja perheen koko sosiaalisten verkostojen hyvinvointiin (Pajula 2007, 17). Jyväällä-hankkeessa tehtiin kahdella kyselyllä selvitystä rikosseuraamusasiakkaiden läheisten tilanteesta ja yksi keskeinen tulos oli kokonaisvaltaisen ja henkilökohtaisen tuen merkitys (Tuokkola 2009, 18). Omasta hyvinvoinnista huolehtiminen ja riittävät tukitoimet auttavat myös elämän muilla osa-alueilla, kuten työelämässä ja kotona perheen parissa. Myös vangit kokevat läheiset ihmissuhteet hyvin merkityksellisiksi. Jyväällä-hankkeen toinen tulos oli, että rikosentekijät kokivat omat läheisensä erittäin merkittäviksi omassa elämässään (Tuokkola 2009, 28).

Kauralan mukaan tietoa ei ole kuitenkaan olemassa vankien läheisten kokonaismäärästä (Kaurala 2009, 1). Tämä kertoo hyvin realistisesti siitä, kuinka vähälle huomiolle vangin läheiset ja perheet ovat jääneet. Vuonna 2002 on tehty Vankeinhoitolaitoksen sijoittajyksiköissä selvitys, jossa havaittiin joka toisella vangilla olevan puoliso tai kumppani. Lisäksi noin puolella vangeista oli lapsia. (Rikosseuraamusvirasto 2003, 51.) Jos ajatellaan, että puolella vangeista on puoliso tai kumppani, sekä kaksi lasta, perheenjäsenten osuus kasvaa helposti yli kymmeneentuhanteen. Kun tähän lisätään vielä muut vangin läheiset ihmiset, kuten vanhemmat ja sisarukset, vaikuttaa vankeusrangaistus helposti lähes kahteenkymmeneentuhanteen ihmiseen. (Kaurala 2009, 1.) Koska puhutaan jo näin suuresta ihmismäärästä, mielestäni heidät olisi syytä ottaa huomioon jo ennen vankeusrangaistuksen alkamista ja erityisesti sen aikana. Vankilatuomio ja sitä ennen ollut aika on usein ollut koko perhettä traumatisoivaa aikaa (Willberg, Merja, henkilökohtainen tiedonanto. 2.4.2011).

2.2 Yhteiskunnan tuomat haasteet vangin perheelle ja läheisille

2.2.1 1990-luvun laman ja säästöjen tuomat haasteet

Suomalainen yhteiskunta on kokenut monenlaisia muutoksia. Yhdeksi merkittäväksi muutokseksi nousi 1990-luvun lama, jolloin työttömyysluvut olivat suuria, eikä rahaa haluttu käyttää hyvinvointivaltion ylläpitämiseen. Sosiaalietuuksia tiukennettiin ja suurin osa tehdyistä etuusleikkauksista kohdistui sosiaalipalveluihin ja -etuuksiin. (Jokinen & Saaristo 2006, 133). Tämä heikensi merkittävästi huonotuloisten lapsiperheiden elinoloja. Leikkauksia tehtiin myös mielenterveys- ja päihdepalveluissa, joiden piirissä jo silloin oli paljon asiakkaita. Toivatko nämä säästöt lopulta tarvitsemaamme apua vai heijastuivatko säästötoimet kasautuneina ongelmina perheissä?

Julkisten palveluiden piirissä olevista perheistä useat ovat 1990-luvun laman säästöistä kärsineitä perheitä. Esimerkiksi lastensuojelun asiakkaina on runsaasti heikosti tuettuja tai säästöjen takia hoitoa vaille jääneitä ongelmaperheitä. Sosiaali- ja terveystieteiden piirissä on myös vakavista päihde- ja mielenterveysongelmista kärsiviä ihmisiä perheineen, jotka eivät lama-aikaisten säästösyiden vuoksi saaneet riittävästi tukea. Nämä perheet ovat usein moniongelmaisia, ja näiden ongelmien kasaantuessa vanhemmille elämään voi helposti tulla kuvioihin rikollisuutta ja sitä kautta vankilakokemuksia. Tämän päivän säästöyhteiskunnassa on vaikea vastata moniongelmaisten perheiden tarpeisiin, koska he tarvitsisivat monia yhteiskunnan palveluita sekä tukea pitkällä aikavälillä. Yksi palvelujärjestelmämme suurista haasteista onkin kehittää palveluita, jotka tavoittaisivat moniongelmaiset perheet sekä yksilöt nykyistä paremmin (Saarelainen; Stengård & Vuori-Kemilä 2000, 52).

Yhteiskunnassamme puhutaan paljon myös palveluiden karsimisesta ja siitä saatavista säästöistä. Monesti säästöjen kohteena ovat erityistätukea tarvitsevat tai pientä asiakasmäärää koskevat palvelut ja tuet. Hyvänä esimerkkinä ovat monilta laitakaupunkialueilta lakkautettavat koulut sekä erilaiset sosiaali- ja terveystieteiden palvelut, mitkä on haluttu keskittää lähemmäs suurten kaupunkien keskustoja. Ihmiset joutuvat hakeutumaan tarvitsemiensa palveluiden piiriin pidemmän matkan päähän. Kuinka näille laitakaupunkien perheille käy, jos heillä eivät omat voimavarat riitä hakeutua kauempana olevien palveluiden piiriin? Ylikännön mukaan nämä kuntien säästöt ja palveluiden tärkeysjärjestyk-

seen asettaminen ovat lyhyellä ajanjaksolla taloudellisia ja tehokkaita. Säästäminen aiheuttaa väistämättä nopeasti puutteita palveluiden laadussa ja johtavat isompiin ongelmiin kuntalaisten jäädessä vaille asiaankuuluvaa hoitoa. (Ylikännö 2009, 6.) Ihmisten ympärillä olevat ammattiauttajat eivät näin ollen pysty tukemaan avun tarpeessa olevia ihmisiä.

2.2.2 Vangin siviiliin siirtymiseen liittyvät haasteet

Vankien näkökulmasta katsottuna suomalaisessa yhteiskunnassa yksi suurista haasteista on vankien siviiliin siirtyminen. Monet vankilakierteen kokeneet ihmiset ovat kertoneet minulle, että siviiliin siirtyminen ja siellä ongelmista pois pysyminen on todella vaikeaa. Vankilasta päästyään monet ovat yksin, ja heitä hakemaan portilta tulevat entiset rikoskaverit, jolloin rikos- ja päihdekuviot edelleen jatkuvat. Näissä tilanteissa juuri vapautunut vanki ajautuu helposti uudestaan päihde- ja rikoskierteeseen ja sitä kautta takaisin vankilaan. Kierteen välttämiseksi ja sen katkaisemiseksi koevapaus ennen todellista vankilasta vapautumista on hyvä välivaihe, jossa he pääsevät valvotusti totuttelemaan uudestaan elämää siviilissä. Vangit, jotka vapautetaan suoraan kadulle ilman ehdollista koevapautta palaavat monesti uudestaan vankilaan (Visher & Travis 2003, 90).

Monille vangeille suurimman haasteen siviiliin siirtymisessä aiheuttavat kuitenkin päihdeongelmat, jotka ovat vangeilla tänä päivänä hyvin yleisiä. Erilaisten selvitysten mukaan suurin osa vangeista on käyttänyt vankilassa ollessaan huumeita, ja jopa 80 prosentilla vangeista on päihdeongelma. Tämän lisäksi päihteidenkäyttöön liittyy erilaisia mielenterveysongelmia. (Angeria 2011, 34.) Nämä tekijät yhdessä tekevät siviiliin siirtymisestä vaikeaa, ja ilman hyviä tukiverkostoja siviilissä tasapainoinen eläminen on monille mahdotonta. Esimerkiksi Sukevan vankilaan on palkattu päihdetyötä tekeviä työntekijöitä tukemaan vankeja päihteistä luopumisesta. Valitettavasti vankilassa tehty työ menee monesti hukkaan, koska tukiverkostot eivät ole heti ulos pääsyn jälkeen valmiina. Sukevan vankilan johtaja toteaaakin, että vapautumisen tukemiseksi pitäisi saada huomattavasti enemmän resursseja. (Angeria 2011, 34.)

Vapautuminen siviiliin on aina jonkinasteinen kriisi elämässä ja sen läpi käymiseen he tarvitsevat monipuolista tukea. Vankia tukemalla tuetaan samalla myös kauan passiivisina olleita perhe- ja läheissuhteita. Niin sanotut normaalit ja tasapainoiset ihmissuhteet

ovat vangille ja hänen perheelleen tärkeitä yhteiskuntaan kiinnittymisen kannalta. Myös oma motivaatio on tärkeä tekijä kun perhe yrittää selviytyä siviilielämässä eteentulevista haasteista.

2.2.3 Ennakkoluulojen ja -asenteiden tuomat haasteet

Suomalaisessa yhteiskunnassa olevat vahvat ennakkoluulot ja -asenteet tuovat myös monia haasteita siviilissä elävälle vangille ja hänen perheelleen sekä läheisilleen. He saattavat kohdata epäoikeudenmukaista kohtelua asioidessaan virastoissa tai toimistoissa. Niissä heidät monesti tunnetaan vankeina tai rikosperheinä, vaikka he olisivat olleet siviilissä jo jonkin aikaa. Nämä asenteet voivat johtua erimerkiksi työntekijöiden erityisosaamisen ja tietämyksen puutteesta, koska asiakasryhmä on kooltaan melko pieni. Tämän lisäksi työntekoa vaikeuttaa työvoimapula. Ylikännö toteaa jo pelkästään sosiaalityön tekemisen ja sen kehittämisen olevan haasteellista, koska siihen pätevöityneet työntekijät menevät usein muihin työtehtäviin. Tämän lisäksi työntekijöiden vaihtuvuuden sosiaalialalla vaikuttaa sosiaalityötä tekevien työntekijöiden uupumisriski. He kohtaavat päivittäin ihmisiä, joiden elämäntilannetta leimaa epätoivo ja lasten pahoinvointi. (Ylikännö 2009, 5.) Huomiota olisi kiinnitettävä nykyistä enemmän työssä jaksamiseen sekä ammattitaitoisten ja pätevien työntekijöiden löytämiseen. Silloin työskentely moniongelmaisten perheiden kanssa olisi tehokkaampaa, ja haasteellisetkin asiakkaat pystyttäisiin hoitamaan nykyistä paremmin.

Ihmisille, jotka haluavat yrittää aloittaa normaalia elämää rikossenteon ja vankilajaksojen päätteeksi myös muiden kuin virastojen asenteet ja ennakkoluulot tuovat lukuisia esteitä arkielämään. Kuka vuokraa asunnon henkilölle, joiden luottotiedot ovat menneet? Miten lähteä rakentamaan normaalia elämää siviilissä, jos asuntoa ei löydy? Lund toteaa, että ihmistä on hyvin vaikeaa auttaa, jos asuntoa ei ole, koska asunto on yksi elämän kulmakivistä. Elämän kokonaisvaltaista tukemista on asumisen järjestäminen muiden perustarpeiden rinnalla. (Lund 2006, 59–60.) Nämä ovat hankalia kysymyksiä eikä niihin löydy yksiselitteisiä vastauksia, koska vankeja ja heidän lähipiirejä kohtaan sisältyy monilla ihmisillä hyvin paljon ristiriitaisia ajatuksia ja monesti ne ovat negatiivisävytteisiä.

2.2.4 Valvontarangaistuksen ja yhteydenpitorajoitusten tuomat haasteet

Vankien perheiden ja läheisten elämäntilanteisiin tullaan tulevina vuosina kiinnittämään enemmän huomiota. Tänä vuonna 2011 on suunniteltu otettavaksi käyttöön valvontarangaistus, jota voidaan käyttää korkeintaan kuuden kuukauden ehdottoman vankeusrangaistuksen sijasta, jos syytetty on arvioitu suoriutumaan siitä (Oikeusministeriö 2010). Tämä rangaistusmuoto tulee vaikuttamaan vangin perheeseen ja läheisiin todella paljon. Stakesin pääjohtaja Vappu Taipale kertoo, että valvontarangaistus suoritettaisiin pääasiassa henkilön kotona mahdollisen työssäolon tai opiskelun edellyttämät jaksot pois lukien. Tästä rangaistuksen toteuttamistavasta seuraa, että valvontarangaistukseen tuomitun kanssa samassa taloudessa asuvat tulevat osaksi rangaistusjärjestelmään. (Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos 2008.) Mielestäni tämä asettaa perheet ja läheiset taas uudenlaisten haasteiden eteen. Heiltä vaaditaan sitoutumista rangaistusjärjestelmän sääntöihin, ja heidän tulee noudattaa sääntöjä, vaikka he itse ole syyllistyneet rikokseen.

Oikeusministeriön internetsivuilla mainitaan viranomaisten valvovan rangaistuksen suorittamista esimerkiksi ennakoimattomilla valvontakäynneillä rangaistusta suorittavan asuntoon (Oikeusministeriö 2010). Tässä tapauksessa myös muut samassa taloudessa asuvat joutuvat kärsimään perheenjäsenen rangaistuksen vuoksi. Onneksi tämän rangaistustavan haitta- ja hyötysuhdetta on alettu arvioimaan vangin perheen ja läheisten näkökulmista, koska tämä rangaistusmuoto tuo mukanaan monia eettisiä kysymyksiä.

Vaikka tavallisessa vankeusrangaistuksessa ei yllättäviä kotitarkastuksia tulekaan, vankilan yhteydenpitorajoitukset siviiliin vaikuttavat myös perheiden ja läheisten elämään. Rajoitukset muodostavat vangin ja hänen perheensä välille helposti ongelmia. Monet kokevat, että yhteydenpito vankilaan on liian vähäistä ja sen koetaan vaikuttavan negatiivisesti jaksamiseen siviilissä. Marjatta Kaurala teki vuonna 2008 kyselytutkimuksen miesvankien perheiden sosiaalisista ja taloudellisista tilanteista, asumisesta, velkaantumista sekä avun saannista viranomaisilta, ja yhteydenpidosta vangin kanssa. Selvitystä tehtiin kyselylomakkeilla kolmessa Etelä-Suomen aluevankilan alueella olevassa vankilassa vierailuaikoina, ja kahdella Vapautuvien Tuki ry:n perheleirillä. Tuloksista ilmeni muun muassa se, että rajoittaviksi yhteydenpitotekijöiksi mainitsi vastaajista lähes neljä viidestä erityisesti puhelin- ja puheaikojen rajoitukset, jotka koskivat vankilasta soitet-

tavia puheluita. Vastaajista 72 % mainitsi myös vankiloiden tapaamisaikojen vähyden ja vankilasta soitettavien puheluiden kalleuden nousseen keskeiseksi yhteydenpitoa vaikeuttavaksi tekijäksi. (Kaurala 2009, 20.) Uskon, että hyvillä yhteydenpitomahdollisuuksilla vankilaan olisi positiivisia vaikutuksia sekä vangin että perheen ja läheisen psyykeeseen ja fyysiseen hyvinvointiin.

3 SOSIAALISET VERKOSTOT VANKIEN PERHEIDEN JA LÄHEISTEN TUKENA

3.1 Sosiaaliset verkostot ja sosiaalinen tuki

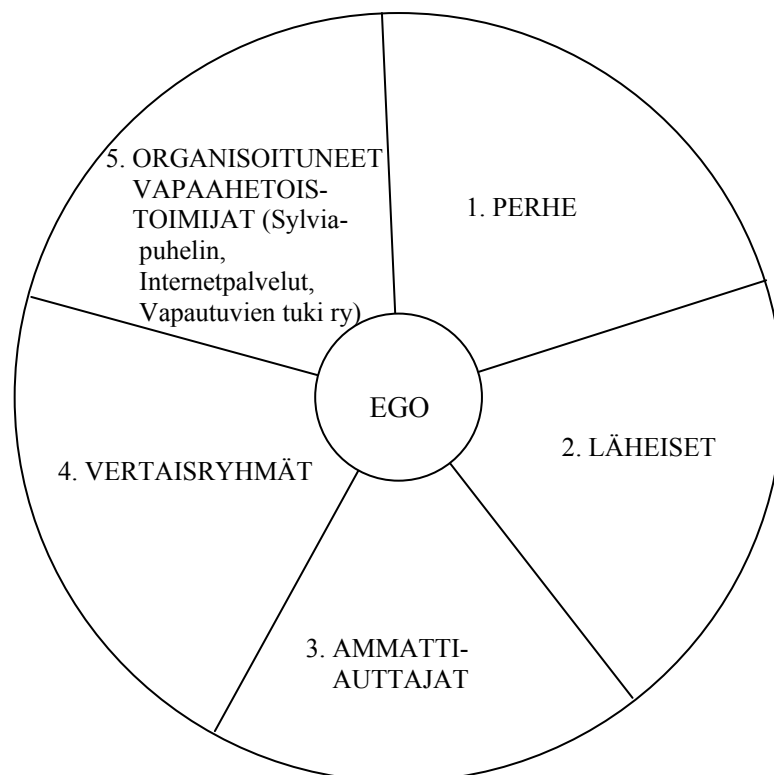
Sosiaaliset verkostot on hyvin laaja käsite, ja tämän vuoksi päädyin käsittelemään opin- näytetyössäni näkökulmia, jotka liittyivät ihmisen vuorovaikutussuhteisiin sekä niiden tarjoamiin tukimuotoihin. Marsellen & Snyderin (1981) mukaan näistä vuorovaikutus- suhteista yksilö voi saada monipuolista tukea. Tämän lisäksi yksilö voi ottaa vastaan vuorovaikutussuhteissa erilaisia palveluja, tietoa sekä tutustua uusiin ihmisiin. (Seikkula 1994, 16.) Sosiaalisista verkostoista on tehty tutkimuksia ja ne ovat osoittaneet, että verkostojen olemassaololla ja niiden koostumuksella on vaikutuksia ihmisten sosiaali- seen hyvinvointiin ja terveyteen (Partanen 2008, 15).

Pattison & Pattisonin (1981) ja Klefbeckin ym. (1988) mukaan sosiaaliseen verkostoon luetaan yksilön neljä osa-aluetta. Ensimmäisenä ovat perhe ja perheenjäsenet, joiden kanssa yksilö asuu samassa taloudessa. Toisena osa-alueena ovat sukulaiset, joiden kanssa ei ole yhteistä taloutta. Päivittäiset suhteet, kuten työ ja koulu tulevat kolmantena osa-alueena ja neljäntenä ovat muut ihmissuhteet, kuten ystävät, naapurit ja ammattiaut- tajat. (Seikkula 1994, 21.) Toinen tapa tarkastella sosiaalisia verkostoja on Salonen- Soulié'n (1992) tekemä luokittelu, joka erilaisten ihmissuhteiden lisäksi erottelee erilai- sia auttajatahoja, joita Pattison & Pattison (1981) ja Klefbeck ym. (1988) eivät ole luo- kittelleet. Salonen-Soulié'n luokittelun mukaan ensisijaisiin verkostoihin kuuluvat perhe samalla tavoin kuin Pattison & Pattisonilla (1981) ja Klefbeckillä ym. (1988), mutta sen lisäksi ensisijaiseen verkostoon kuuluvat myös suku, ystävät ja naapurit. Toissijaisen verkoston muodostavat esimerkiksi itseapuryhmät kuten vertaistoiminta. Kolmas ver- kosto koostuu organisoituneista vapaaehtoistoimijoista ja neljännen verkoston muodos- tavat tämän jaottelun mukaan ammattiauttajat. (Salonen-Soulié 1992, 36.)

Molemmat luokittelut sosiaalisista verkostoista ovat hyviä, mutta koin tarvetta yhdistel- lä Pattison & Pattison (1981), Klefbeck ym. (1988) ja Salonen-Soulié (1992) käsityksiä sosiaalisista verkostoista. Yhdistelin näiden kahden lähteen sosiaalisia verkostoja niin, että sain muodostettua viisi sosiaalisen verkoston osa-aluetta. Tällä tavoin sain raken- nettua verkostokartan, joka auttaa hahmottamaan vankien perheiden ja läheisten sosiaa-

lisia verkostoja parhaiten. Mukailin Pattison & Pattison (1981), Klefbeck ym. (1988) ja Salonen-Soulié (1992) tekemiä sosiaalisten verkostojen verkostokarttoja seuraavasti (kuvio 1).

Vankien perheiden ja läheisten ensisijaiseen verkostoon kuuluu heidän perheensä, joiden kanssa he asuvat samassa taloudessa. Toissijaisen verkoston muodostavat kaikki muut läheiset ihmiset, jotka eivät asu samassa taloudessa vangin perheen tai läheisten kanssa. Julkisten palveluiden ammattiauttajat kunnan ja valtion taholta tulevat kolmantena verkostona. Vertaisryhmät ja niiden antama tuki on neljäs verkosto. Viides verkosto koostuu organisoituneesta vapaaehtoistoiminnasta, johon tässä tutkimuksessa luen kuuluviksi tukihenkilötoiminnan, Sylvia-puhelimen sekä Vapautuvien tuki ry:n. (kuvio 1.)

KUVIO 1. Sosiaalisen verkoston verkostokartta [Mukailtu Pattisonin & Pattisonin (1981), Klefbeckin ym. (1988) ja Salonen-Soulié'n (1992) tekemistä verkostokartoista].

Verkostokartan eri osa-alueet ovat jokaisella ihmisellä hyvin yksilölliset, ja niihin kuuluvat auttajatahot voivat vaihdella hyvin paljon. Normaalisti yksilön sosiaalisessa verkostossa lukuisten ammattiauttajien määrä on melko vähäinen. Vankien perheiden ja läheisten verkostoja tutkittaessa uskon erilaisten auttajatahojen nousevan normaalia suu-

rempiin määriin. Tämän vuoksi kerron opinnäytetyössäni erilaisista ammattiauttajista, vertaisryhmistä sekä vapaaehtoistoiminnasta. Perheiden ja muiden ihmissuhteiden merkitystä ei myöskään ole unohdettu. Täytyy kuitenkin pitää mielessä, että useat ihmissuhteet eivät aina takaa riittävää sosiaalista tukea, vaan joillekin ihmisille jo yhden ihmisen sosiaalinen tuki voi olla riittävää (Partanen 2008, 15).

Sosiaalisia verkostoja tutkittaessa keskitytään vuorovaikutussuhteiden lisäksi verkostojen rakenteellisiin ominaisuuksiin (Seikkula 1994, 27). Näiden lisäksi kiinnitetään huomiota myös toiminnallisiin ominaispiirteisiin. Nämä kuvaavat sitä, mitä tarkoituksia verkoston yksilöiden toiminnalla on. Onko tarkoitus saada välineellistä tukea, henkistä tukea vai luoda uusia sosiaalisia suhteita? (Somerkivi 2000, 61–62.) Tutkimuksessani aion kiinnittää huomiota molempiin sosiaalisten verkostojen ominaisuuksiin. Rakenteellisia ominaisuuksia tutkiessani tarkastelen muun muassa vankien perheiden ja läheisten sosiaalisten verkostojen osa-alueiden kokoa, niissä tapahtuvien kontaktien määrää sekä sitä, kuinka usein perheenjäsen tai läheinen ovat kontaktissa oman verkostonsa eri osa-alueisiin. Toiminnallisia ominaispiirteitä tutkiessani paneudun siihen, millaista sosiaalista tukea sosiaalisen verkoston eri osa-alueet antavat yksilölle.

Sosiaalisia verkostoja tutkittaessa siihen oleellisena osana kuuluu myös sosiaalinen tuki, joka on tärkeä osa, kun pohditaan erilaisia tukimuotoja, joista vankien perheille ja läheisille voisi olla apua. Ihmisille sosiaalinen tuki on tärkeää myös sen vuoksi, että sen on katsottu olevan ihmiseksi kasvamisen ja ihmisyyden perusedellytys. Jotta ihminen voi kasvaa ja kehittyä, hän tarvitsee ympärilleen ihmisiä. (Kosonen 2008, 11.) Tutkimuksessani määrittelen sosiaalisen tuen Peltosen (1994) tapaan, jossa sosiaalinen tuki muodostuu ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa. Peltosen mukaan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa he voivat saada ja antaa henkistä, emotionaalista, tiedollista, toiminnallista ja aineellista tukea (Somerkivi 2000, 59).

Tässä tutkimuksessa sosiaalinen tuki on jaettu viiteen eri tuen muotoon. Niitä ovat taloudellinen, hengellinen, emotionaalinen, toiminnallinen ja tiedollinen tuki. Taloudellisella tuella tarkoitan rahallista tukea ja sosiaalietuuksia. Hengellisellä tuella tarkoitan esimerkiksi keskusteluapua hengellisissä asioissa. Henkistä tukea vastaavaa käsite on emotionaalinen tuki, jota käytän tässä tutkimuksessa ja sillä tuella tarkoitan toisen ihmisen kunnioittamista, välittämistä ja kuuntelemista (Metteri & Haukka-Wacklin 2004,

56). Toiminnalliseksi tueksi tässä tutkimuksessa nimitän aineellista tukea, joka on toisen ihmisen auttamista tai avun vastaanottamista (Internetix opinnot 2010). Tiedollinen tuki koostuu sen sijaan neuvojen antamista, ohjeita ja tiedon jakamista (Metteri & Haukka-Wacklin 2004, 56).

Sarason ym. (1990) mukaan sosiaalisen tuen vastaanottajan tarpeet ja kokemus siitä, mitä sen hetkessä tilanteessa kokee tarvitsevansa vaikuttaa siihen, kuinka hyödyllisiksi nämä sosiaalisen tuen muodot koetaan. Sosiaalista tukea koskevissa tutkimuksissa haasteellista on ollut erottaa, mitkä tuen muodot ovat hyödyllisiä missäkin tilanteessa. Sosiaalisen tuen tutkimuksissa myös naisten ja miesten välillä on eroja siinä, kuinka he kokevat tuen saamisen ja antamisen. Naiset ovat saaneet ja tarjonneet tukea miehiä enemmän. Sosiaalisten verkostojen tutkimuksissa on havaittu myös, että naisilla on enemmän tuen lähteitä ja läheisiä ihmissuhteita kuin miehillä. (Partanen 2008, 17, 22.)

3.2 Sosiaalisten verkostojen antama tuki vankien perheille ja läheisille

3.2.1 Perheiden ja läheisten antama tuki

Läheiset ihmissuhteet ovat yksi tärkeimmistä kontakteista vangin perheelle ja läheisille. He voivat olla myös ensimmäisiä tahoja, jotka huomaavat muutokset sekä avun tarpeen. Tutkimusta vankien perheiden ja läheisten lähipiirin merkityksestä ei ole tehty, mutta voisi olettaa lähipiirillä olevan suuri merkitys heidän jaksamiseensa. Berkman & Symen (1979) ovat tutkineet läheisten ihmissuhteiden kuten avioliiton, ystävä- ja sukulaiskontaktien yhteyttä alhaisempaan kuolleisuuteen. Toimivilla verkostoilla ja kontakteilla läheisiin ihmisiin näyttää tutkimuksen valossa olevan kuolleisuutta alentava vaikutus. (Bäckman 1987, 107.) Tämä kertoo mielestäni hyvin siitä, kuinka merkittävänä läheisiä ihmissuhteita voi ihmisen kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kannalta pitää.

Ihmisen kokiessa turvattomuutta, perhe ja suku ovat tärkeitä tuenantajia (Kotakari & Rusanen 1996, 187). Hupceyn (1998) mukaan omalta perheeltä odotetaan tukea erityisesti kriisien aikana, ja jos tuki ei vastaa odotuksia, se koetaan monesti negatiivisesti. Ystäviltä saatua tukea taas arvioidaan väljemmin, koska heillä ei ole samanlaista velvoit-

tetta tukea kuin perheillä. Tällöin ystäviltä saatuun heikkoon tukeen ei suhtauduta niin negatiivisesti. (Partanen 2008, 18.)

Perhe ja läheiset ihmiset voivat antaa monenlaista tukea. Tuki voi olla toiminnallista eli konkreettista auttamista arkielämässä tai taloudellista tukemista. Se voi olla myös emotionaalista tukemista, kuten ongelmien kuuntelemista ja niistä yhdessä keskustelua. Joillekin hengellinen tuki voi olla hyvin tärkeä elementti. Toiset taas kaipaavat suoria neuvoja ja keskustelua tilanteen selvittämiseksi. Uskon hyvien suhteiden omaan perheeseen ja läheisiin ihmisiin olevan suoraan verrannollisena siihen, kuinka paljon he saavat tukea ja apua. Oma perhe ja läheiset ihmissuhteet ovat monipuolinen avuntarjoaja, jos verrataan heitä esimerkiksi ammattiauttajiin. Ammattiauttajien työajat ovat rajatut, eivätkä he tunne avuntarpeessa olevaa ihmistä niin hyvin kuin oma perhe ja läheiset. Toisaalta, vangin perhe tai läheiset voivat yhtä hyvin kokea oman perheen tai läheisten ihmisten antavan avun riittämättömäksi ja kaivata ulkopuolisilta tahoilta lisää tukea.

Toisaalta, joidenkin ihmisten on vaikeaa kertoa omista ongelmistaan ja pyytää apua tutuilta ihmisiltä. Joskus kyse on myös kyvyttömyydestä hakea läheisten apua. Myös sosiaalisten verkostojen niukkuus voi olla syynä siihen, että apua ei yksinkertaisesti ole saatavilla (Kotakari & Rusanen 1996, 187). Vankien perheet ja läheiset saattavat myös peitellä ja hävetä läheisensä joutumista vankilaan ja jättää sen vuoksi kertomatta vankilatuomiosta. Lähipiiri avuntarjoajana on siis melko ristiriitainen vankien perheiden ja läheisten sosiaalisissa verkostoissa.

3.2.2 Ammattiauttajien antama tuki

3.2.2.1 Julkinen ja kolmas sektori

Marjatta Kauralan tekemästä selvityksestä vuonna 2008 vankien perheiden tilanteista nousi esille tärkeitä tukimuotoja, jotka ovat merkittäviä vankien perheille ja läheisille pohdittaessa tukea, jota ammattiauttajat pystyvät tällä hetkellä tarjoamaan. Julkisen sektorin ammattiauttajat tarjoavat perheille muun muassa rahallista tukea. Kauralan selvityksen perusteella vankien perheet olivat saaneet melko hyvin heille kuuluvat tuet julkiselta sektorilta. Vastaajista vajaa puolet sai pääasiallisen toimeentulonsa sosiaalietuuksista. He saivat yleisimmin äitiys- ja vanhempainrahaa, kotihoidontukea tai työttömyys-

päivärahaa. Toimeentulotukea sai 22 %, yleistä asumistukea 33 % ja elatustukea 30 % vastaajista. Joka kymmenellä vastaajalla pääasiallinen toimeentulo tuli toimeentulotuesta. (Kaurala 2009, 9.) Monelle perheelle ainoa tulojenlähde on siis olemassa oleva korvausjärjestelmä. He joutuvat kamppailemaan jatkuvasti toimeentulonsa kanssa, jonka pitäisi kattaa kaikki elämiseen menevät kustannukset (Light & Campbell 2006, 6).

Kauralan selvityksen perusteella yli puolet vastaajista kävi kuitenkin töissä, joka takasi heille kohtuullisen toimeentulon, mutta 15 % vastaajista oli työttömänä, ja saman verran äitiysvapaalla tai hoitovapaalla. Tämän lisäksi Kauralan tutkimustulokset osoittavat, että perheiden taloudelliset vaikeudet lisääntyivät miehen tulojen jäädessä pois vankeusrangaistuksen vuoksi. (Kaurala 2009, 25.) Toimeentulon heikkeneminen voi johtua myös tulojen menetyksestä, ja oikeusprosessin aiheuttamista kustannuksista sekä itse vankeudesta (Light & Campbell 2006, 6).

Vielä 2009 oli tilanne, jolloin toimeentulon heikkenemiseen vaikutti se, etteivät vankeusrangaistuksen takia yksinhuoltajina olleet olleet oikeutettuja yhteiskunnan maksamiin yksinhuoltajaetuuksiin (Kaurala 2009, 25). Tähän on kuitenkin tullut muutos, kun vuonna 2010 kesän alussa tehtiin elatusturvalakimuutos, jonka mukaan elatustukea maksetaan myös lapselle, jonka vanhempi on suorittamassa vankeusrangaistusta. Lapsiasiavaltuutettu Maria Kaisa Aula aloitteen pohjalta Kansaneläkelaitos on tehnyt muutoksen elatustuen myöntämiseen lapsen edun mukaiseksi niissä tapauksissa, joissa lapsen vanhempi on suorittamassa yli kolme kuukauden mittaista vankeusrangaistusta. Elatustuen saaminen vaatii täytäntöönpanokelpoisen elatussopimuksen tai -tuomion. (Kaurala 2010.) Mielestäni tämä kohentaa huomattavasti vapaudessa elävien perheiden taloudellista tilannetta. Tämä ei kuitenkaan helpota kovinkaan paljon niiden tilannetta, joilla oli taloudellisten ongelmien lisäksi velkaa, mikä tarkoittaa 91 % vastaajista Kauralan tutkimuksen perusteella (Kaurala 2009, 25).

Erilaista palveluapua oli saanut kunnalliselta viranomaiselta puolet vastaajista miehen vankeusrangaistuksen aikana. Toimeentulotuen lisäksi myös päihde- ja mielenterveyspalveluista, terveydenhuollosta ja lastensuojelusta vankien perheet ovat saaneet apua (Kaurala 2009, 17). Monet julkisen sektorin palveluntarjoajat tarjoavat erityisesti tiedollista sekä toiminnallista tukea, taloudellisen tuen rinnalla. Julkisen sektorin lisäksi myös kirkko tarjoaa omia palveluja ja tukea niitä tarvitseville. Tämän verkoston yhteydessä

halusin tuoda esille myös nämä kirkon palvelut ja tuet, koska se sopi parhaiten kerrottavaksi julkisen sektorin yhteydessä. Kirkolla on kuitenkin oma lainsäädäntö, jonka vuoksi se eroaa muista julkisen sektorin palveluista.

Se, miten riittäviksi asiakkaat kokevat palvelut ja sosiaalisen tuen muodot on hyvin yksilöllistä. Tämän vuoksi on tärkeää, että yhteiskunnassamme on olemassa myös kolmannen sektorin toimijoita, jotka täydentävät omalla ammattitaidollaan ja erityisosamisellaan julkisen sektorin puutteita. Kolmannella sektorilla tässä tutkimuksessa tarkoitetaan sektoria, joka tarjoaa maksullisia palveluja. Tässä tapauksessa kolmanteen sektoriin kuuluu esimerkiksi sosiaali- ja terveystalouksia, jotka ovat osa julkisten palveluiden tuotantoa ja tavoittelevat liikevoittoa (Pyykkönen 2008).

Vankien perheille teemahaastattelututkimuksen yksilö- ja ryhmähaastatteluina perheleireillä ja omaisryhmissä tehnyt Laitinen toteaa kolmannen sektorin olevan kovaa vauhtia tulossa täydentämään virallisen palvelujärjestelmän aukkoja. Varsinkin erityisalueilla, kuten vankien omaisten parissa. (Laitinen 1999, 11.) Kauralan selvityksestä käy ilmi, että viranomaisten lisäksi apua vankien perheet ja läheiset olivat saaneet jo kolmannelta sektorilta. Enimmillään apua oli saatu kuudelta eri kolmannen sektorin toimijalta. (Kaurala 2009, 26.)

Uskon, että tulevaisuudessa kolmannen sektorin palveluiden tarjoajien ammattitaitoa tullaan hyödyntämään paremmin muun muassa vankien perheiden ja läheisten parissa. Heidän pitää tehdä erilaisia työmuotoja paremmin näkyväksi, jotta julkiset palveluiden tuottajat huomaisivat, kuinka paljon sieltä löytyy toimivia tukimuotoja perheiden avuksi. Halusin tuoda kolmannen sektorin erilaiset palvelut ja tuet mahdollisuudet esille, mutta varsinaisessa kyselylomakkeessa niistä ei kysytä. Keskityn kyselylomakkeessa julkisen sektorin palveluiden ja tukien selvittämiseen.

Mielestäni on aiheellista pohtia saatujen tukien sekä palveluiden lisäksi myös sitä, kuinka hyvin perheet ja läheiset ovat saaneet apua sekä ovatko he olleet tyytyväisiä saamaansa palveluun. Tätä asiaa selvitti myös Kaurala omassa tutkimuksessaan, jossa vastaajilta kysyttiin, olivatko he mielestään saaneet riittävästi yhteiskunnan palveluja ja tukea. Heistä 42 % koki, etteivät olleet saaneet riittävästi yhteiskunnan palveluja ja tukea. Suurin osa heistä oli kuitenkin saanut apua eri viranomaispalveluista, mutta saatu

apua ei ollut heidän mielestään ollut riittävää. Vastaajat kokivat myös, että olisivat tarvinneet saatua enemmän taloudellista apua: toimeentulotukea ja asumistukea sekä tukea lapsista aiheutuviin kustannuksiin. (Kaurala 2009, 18.)

Riittämättömäksi koettujen tukien ja palveluiden lisäksi joillekin ihmisille oma elämäntilanne voi sillä hetkellä olla niin raskas, etteivät he yksinkertaisesti jaksa hakea heille kuuluvia tukia valtavan viranomaisviidakon seasta. Monille ihmisille erilaisten tukihakemusten täyttäminen, virallisten papereiden ja vaadittavien liitetiedostojen lähettäminen on melkoinen kompastuskivi. Näissä tilanteissa työntekijöillä on suuri vastuu siitä, että he pitävät asiakkaansa puolia, ja huolehtivat siitä, että asiakas saa hänelle kuuluvat tuet ja palvelut. Valitettavaa kuitenkin on, että edelleen kuulee ihmisten kohtaavan tilanteita, joissa asiakkaalta on pimitetty palveluita tai tukien hakemisesta on tehty näennäisesti niin vaikeaa, että asiakas on luovuttanut ja jäänyt ilman apua.

3.2.2.2 Vankilat

Vaikka vankiloiden palvelut ovat julkisia valtion tarjoamia palveluita, olen halunnut erotella ne erilleen julkisista palveluista, koska ajattelen vankiloiden pystyvän tarjoamaan hyvin erityistä tukea vankien perheille ja läheisille. Erottamalla vankilat muista julkisista palveluista halusin korostaa vankiloilta saatavan tuen tärkeyttä ja sen merkitystä sekä vangeille että heidän perheilleen ja läheisilleen.

Vankiloilla on tarjolla paljon toimintaa vangeille, mutta vankien perheille ja läheisille suunnattu tuki on huomattavasti vähäisempää. Vangeille suunnattu toiminta sisältää esimerkiksi pienimuotoista puu- ja metallityötä sekä työpaja- ja askartelutoimintaa. Vangin ollessa kuntoutuksessa hän voi myös opiskella. Useissa vankiloissa on mahdollista suorittaa peruskoulu, lukio ja ammatillisia opintoja. (Halonon 2009, 6.) Sen sijaan tuki, joita vankilat pystyvät tarjoamaan vankien perheille ja läheisille ovat: 45 minuutin mittaiset vankilavierailut, valvomattomat perhetapaamiset, puhelut ja kirjeiden vaihdon sekä lomat. Osa vankiloista järjestää myös omia perheleirejä, jotka ovat muutaman päivän mittaisia (Willberg, Merja, henkilökohtainen tiedonanto 2.4.2011).

Kauralan tekemässä selvityksessä käy ilmi, että tärkeimpänä yhteydenpitomuotona pidettiin perhetapaamisia, mutta ne koettiin liian lyhytkestoisiksi ja määrällisestä vähäi-

siksi. Vankien tapaajat kokivat myös, etteivät olleet saaneet ohjeita tai neuvoja vankilakäytännöistä, erityisesti vankiloiden tapaamisista ja yhteydenpitomahdollisuuksista. (Kaurala 2009, 26.) Vankiloiden tarjoama tuki vankien perheille ja läheisille on määrällisesti melko vähäistä ja yksipuolista. Toivon, että tulevina vuosina vankilat reagoivat tuentarpeeseen, joka vankien perheillä ja läheisillä tällä hetkellä on. Toisaalta on myös muistettava se tosiasia, että vankiloilla ja sen henkilökunnalla on käytettävissään vain tietty määrä resursseja vankilatapaamisten järjestämiseen.

Perhetyön tekeminen vankiloissa voisi olla yksi hyvä työmuoto vangin koko perheelle ja sitä on jo vähitellen alettu ottamaan käyttöön. Perhetyöllä pystyttäisiin tukemaan monin tavoin vangin lasten ja perheen sosiaalisia, psyykkisiä ja taloudellisia tilanteita sekä perhesuhteita (Sassi & Huhtimo 2006, 22). Vankilan perhetyö on kuitenkin vasta synnyvaiheessa (Halonen 2009, 34). Eikä valtiolla ja kunnilla ole lakisääteistä velvoitetta järjestää koko perheen kattavaa vankiperhetyötä (Vapautuvien tuki ry 2011). Tämän lisäksi perhetyön virallistumiselle on esteitä, jotka hidastavat perhetyön yleistymistä. Vankilan perhetyötä ei voida hyväksyä yhdeksi vankilan kuntoutuksen muodoksi ennen kuin perhetyön tuloksia, tavoitteita sekä käytäntöjä on tehty paljon enemmän näkyväksi (Halonen 2009, 37). Toisena esteenä on, etteivät vankilat ota vastuuta perhetyön järjestämisestä ainakaan vielä. Vastuu on siirretty siviiliin, sosiaalitoimelle ja muille tahoille. Perheiden kokonaisvaltaiseen tukemiseen vankilan työntekijöillä ei ole erikseen varattuja resursseja (Sassi & Huhtimo 2006, 23).

Vaikka vankilat eivät vielä ota vastuuta perhetyöstä, vankilat tekevät paljon yhteistyötä muiden tahojen kanssa. Vankiloiden kanssa yhteistyötä julkisen sektorin puolelta tekevät sosiaali-, terveys- ja asuinviranomaiset, päihdehuolto, työvoimahallinto sekä Kriminaalihuoltolaitos, joka tunnetaan nykyisin nimellä Rikosseuraamuslaitos. Myös monet kolmannen sektorin toimijat tarjoavat apua. Järjestöt tuottavat erilaisia tukipalveluita. Näitä palveluntarjoajia ovat muun muassa mielenterveysjärjestöt, päihdetyön järjestöt, Kriminaalihuollon tukisäätiö, Vapautuvien tuki ry ja Siltavalmennus-yhdistys. Tukea tarjoavat myös vertaisjärjestöt, kuten AA, Vankien omaiset VAO ry ja KRIS-järjestö. (Sassi & Huhtimo 2006, 23.)

3.2.3 Vertaisryhmien antama tuki

Vertaisryhmätoiminta on osoittautunut tehokkaaksi tavaksi vaikuttaa myönteisesti perhetilanteisiin. Tänä päivänä useiden perheiden sosiaaliset tukiverkostot ovat hataria, ja tämän lisäksi monissa perheissä on vain yksi vanhempi huolehtimassa arjen sujumisesta. Silloin sosiaalisen tuen merkitys vanhemmuutta tukevana tekijänä korostuu voimakkaasti. (Sosiaaliportti 2008.) Tämä perhetilanne on myös monilla vankien perheillä, joten vertaistuki ja siitä saatu tuki korostuvat.

Vertaistuki on erityisen tärkeä tukimuoto niille, jotka kokevat olevansa yksin ongelmien kanssa. Uskon, että monelle vangin perheelle sekä läheiselle tekee hyvää tavata samanlaisessa tilanteessa eläviä ihmisiä. Inkisen (2000) mukaan vertaisryhmän lähtökohtana on yhteinen kokemus, yleensä ongelma tai vaikeus. Ryhmässä on helppo jakaa kokemus, joka on kaikille yhteinen. Tällä tavoin he pystyvät myös ymmärtämään toistensa tilanteita muita ihmisiä paremmin. (Joensuu 2000, 9.) Vuorinen ja Helasti (1997) toteavat, että kokemusten vaihdolla sekä tuen avulla ryhmän jäsenet voivat käsitellä asioita, joita on vaikea käsitellä niiden ihmisten kanssa, joilla ei ole samaa yhdistävää kokemusta (Joensuu 2000, 8). Vertaisryhmän antama sosiaalinen tuki on pohjimmiltaan hyvin emotionaalista ja toisten elämäntilanteiden ymmärtämistä. Tuki voi olla tämän lisäksi myös toiminnallista tukea, jolloin vertaisryhmän jäsenet voivat auttaa toisiaan esimerkiksi lapsen hoidossa. Toisten auttaminen voi olla myös tekijäänsä voimaannuttava kokemus, koska auttaja huomaa pystyvänsä auttamaan myös muita. Tuki voi olla myös hyödylliseksi koetun tiedon jakamista muiden vertaisten kanssa, jolloin tuki on tiedollista.

Pennanen tutki pro gradu -tutkielmassa vuonna 2007 vertaistuen vaikuttavuutta huumeiden käyttäjien läheisille tarkoitetuissa Irti huumeista ry:n vertaistukiryhmissä. Tutkimus suoritettiin kyselylomakkeilla. Tulokset olivat hyvin positiivisia ja ne korostivat selkeästi sitä, kuinka tärkeä vertaistuki voi olla. Pennanen kertoo vastaajien löytäneet ryhmän kautta sen avun, mikä muualta oli jäänyt saamatta. Päällimmäisenä vastauksista erottuivat neljä vaikutusta. Ensimmäisenä nousi helpotus saadessaan puhua omista asioistaan vertaisryhmän jäsenille ja toisena ymmärrys omasta tilanteestaan kun, ei tarvinnut olla yksin. Kolmantena vaikutukseksi tuli syyllisyydentunteen lieveneminen ja viimeisenä oman elämän uusi arvostus, kun ymmärsi, että täytyi huolehtia myös omasta

hyvinvoinnista. (Pennanen 2007, 48, 66–71.) Vertaisryhmien avulla saatiin aikaan monia positiivisia muutoksia, jotka liittyivät hyvin tiiviisti oman elämän ylläpitoon sekä hyvinvointiin.

Vertaisryhmissä ja sen tarjoamassa tuessa on myös omat huonot puolensa. Ennestään vieraiden ihmisten huolien kuunteleminen voi olla joillekin ihmisille hyvin raskasta. Kärkkäinen esitti myös näkökulman, jossa vertaisryhmän jäsenellä on omissa asioissaan jo niin paljon kestämistä, ettei hän jaksane paneutua enää toisten ongelmiin (Kärkkäinen, Laura, henkilökohtainen tiedonanto 31.7.2010). Se, miten riittäväksi kukin ihminen kokee vertaistuen, on hyvin yksilöllistä. Joillekin riittää vertaisryhmä, joka kokoontuu harvakseltaan ja jotkut tarvitsevat hyvin aktiivisesti toimivan ryhmän.

3.2.4 Vapaaehtoistoimijoiden antama tuki

Organisoituneita vapaaehtoistoimijoita on hyvin paljon Suomessa ja niiden käsittelyn rajasin näkökulmaan, joka palvelisi mahdollisimman hyvin vankien perheitä ja läheisiä. Aihealueina olivat tukihenkilötoiminta, Sylvia-puhelin, internetissä toimivat palvelut ja Vapautuvien tuki ry -järjestö. Finfgeld-Connettin (2005) mukaan sosiaalinen tuki ei ole sidoksissa vain kasvokkain tapahtuvaan vuorovaikutukseen, vaan sitä voidaan ilmaista myös kirjeiden, puhelimen ja internetin välityksellä (Partanen 2008, 7). Tämä sosiaalisen tuen muoto tulee hyvin esille Sylvia-puhelimen ja internetpalveluiden kautta.

Uskon tukihenkilötoiminnan olevan yksi toimiva vapaaehtoistyönmuoto, jolla voidaan tukea vankien perheiden ja läheisten jaksamista. Tukihenkilön tarkoituksena on auttaa ihmistä ongelmallisten esteiden yli, jos hänen omat voimansa eivät tähän riitä. Tärkeää on myös toiminnallinen tuki, jolla tuetaan arkielämän sujumista ja autetaan luomaan uusia sosiaalisia verkostoja. Tukihenkilö antaa konkreettista tukea ja kulkee tuettavan rinnalla niin hyvinä kuin huonoinakin päivinä. Kuten Lehtinen (1997) toteaa, tukihenkilön tarkoituksena on auttaa ihmistä rakentamaan ja vahvistamaan omaa usein puutteellista tai hajonnutta sosiaalista verkostoaan yhdessä tukihenkilön kanssa (Laitinen 1999, 11).

Yleensä tukihenkilö voi olla melko nopeasti tavoitettavissa, ja häden kohdatessa nopea avunsaanti voi osoittautua ensiarvoisen tärkeäksi. Tukihenkilö ei välttämättä kuitenkaan

ole riittävä tuenantaja, vaikka olisikin nopeasti saatavilla. Tapaamisvälien pituus voi vaikuttaa myös siihen, että tuensaaja ei koe tukihenkilöltä saamaansa tukea riittäväksi. Silloin tarvitaan avuksi monipuolisempaa tukiverkostoa. Lehtinen (1994) katsookin, että tukihenkilö on arkisten toimintojen tukija, mutta tiettyyn ammattiin koulutautuneet henkilöt voivat keskittyä oman erityisalansa parissa kamppailevien ihmisten ongelmiin (Mikkonen 2006, 221).

Laitilan yksilö- ja ryhmähaastatteluilla toteutetussa tutkimuksessa selvisi, millaiseksi vastaajat kokivat tukihenkilötoiminnan. Tutkimuksessa Laitinen kartoitti myös millaista tukea vankien omaiset olivat saaneet sekä millaista tukea he halusivat saada ja keneltä. Tiedollinen tukeminen on yksi tärkeä auttamisväline vankien perheiden ja läheisten kanssa työskennellessä. Se ilmeni myös tuloksista, joissa vastaajat kertovat ettei tukihenkilön tarvinnut välttämättä olla ammattiauttaja kunhan hänellä oli tietoa vankilajärjestelmästä. Sellaisen auttajan vastaajat kokivat kaikista parhaimmaksi. (Laitinen 1999, 36.)

Tällaiseen tukihenkilötoimintaan liittyminen ja siinä mukana oleminen asettaa monenlaisia haasteita myös tukihenkilöille, koska he työskentelevät vaikeissa elämäntilanteissa elävien ihmisten parissa. Haasteellista on ylläpitää omaa jaksamista ja hyvinvointia toisen ongelmien keskellä. Tuki, jota tukihenkilöt antavat on hyvin monipuolista, ja varmasti yksi kuormittavimmista tuen muodoista on emotionaalinen tuki, jonka parissa he joutuvat paljon työskentelemään.

Yksi vapaaehtoistoimija on myös Sylvia-puhelin, joka on tarkoitettu vankien perheiden ja läheisten auttamiseksi. Sylvia-puhelin on Tampereen evankelisluterilaisen seurakuntayhtymän diakoniakeskuksen kriminaalityön alainen, johon voi soittaa nimettömänä (Oikeuslaitos 2010). Puhelinpalvelu tarjoaa suurimmaksi osaksi tiedollista ja emotionaalista tukea. Puhelimessa työntekijä voi antaa tietoa ja neuvoa esimerkiksi vankilakäytännöistä tai vain keskustella soittajan kanssa tai kuunnella hänen asioitaan. Kirkon tiedotuskeskus (1999) kertookin Sylvia-puhelimeen tulevien soittojen yleisimpien syiden koskevan vankilatapaamisia, taloudellisia vaikeuksia, yksinäisyyden kokemuksia ja velkojen pelkoja (Laitinen 1999, 9).

Puhelinpalvelu on yksi matalankynnyksen kanavista hakea apua, ja helppo tapa lähestyä tuenantaja. Tästä huolimatta valitettavan usein monella avunhakemisen esteenä on leimaantumisen pelko vangin omaiseksi. Tampereen seurakunnan päihde- ja kriminaalityön diakoniatyöntekijä Markus Tapanainen toteaaakin leimaantumisen vangin omaiseksi olevan raskasta. Läheinen kohtaa raskaita tuntemuksia kuten syyllisyyttä. Vankilatuomio on yhteiskunnan rangaistus rikolliselle, mutta vangitun omaiset joutuvat samaan aikaan kärsimään kotona omaa rangaistustaan. (Pennanen 2005.)

Sylvia-puhelin ei tavoita läheskään kaikkia avuntarvitsijoita muun muassa sen aukioloaikojen vuoksi, koska se on auki vain maanantaisin klo 12–20 (Oikeuslaitos 2010). Huomattava on myös se, että joillakin tuentarvitsijoilla ei välttämättä ole uskallusta soittaa auttavaan puhelimeen. Näitä samoja ongelmia ilmeni myös Laitisen tutkimustuloksista. Monen ihmisen oli vaikea ottaa yhteyttä palvelemaan puhelimeen ja he pelkäsivät, etteivät vastaajat osaisi keskustella asioista, jotka kiinnostaisivat soittajaa. (Laitinen 1999, 27.)

Auttavan puhelimen lisäksi on olemassa internetsivustoja, jotka voivat olla avuksi vankien perheille ja läheisille. Sivustoilla on tarkoitus vaihtaa tietoja, taitoja ja ideoita. Tällaisia sivustoja ylläpidetään yleisesti jo ulkomailla esimerkiksi Isossa-Britanniassa. Tämä on melko uusi palvelumuoto, joka pyrkii tarjoamaan hyväksi koettuja toimintamalleja vangeille ja heidän perheilleen sekä vankilassa että myöhemmin siviilissä. (Action for Prisoners Families 2007.) Tiedossani on, että Suomessa toimii yksi tällainen Kriminaalihuollon tukisäätiön projektina toteutettu internet tietopalvelu, Portti Vapauteen-sivusto, jonka antama tuki on pääasiassa tiedollista ja emotionaalista. Portti Vapauteen-sivustoilta löytyy monipuolista ja ajankohtaista tietoa. Sivustoilta löytyy ohjeita esimerkiksi vankilatapaamisista. Vankien perheet ja läheiset voivat lähettää myös kysymyksiä sosiaali- tai perhetyöntekijälle ja lakimiehelle, jos he tarvitsevat tietoa alan ammattilaisilta. Emotionaalinen tuki on myös tärkeää ja sen toteutumiseen Portti Vapauteen-sivusto antaa hyvät mahdollisuudet; sivustolla voi kirjoittaa kertomuksen omista kokemuksistaan tai keskustella muiden vertaisten kanssa.

Internet on ympäristönä helposti lähestyttävä, koska lähes kaikilla ihmisillä on tänä päivänä mahdollisuus hakeutua Internetin äärelle. Sähköisiin palveluihin liittyy kuitenkin omat hankaluutensa, koska ihmisillä ei välttämättä ole tietoa siellä sijaitsevista palve-

luista tai heillä eivät omat voimavarat riitä etsiä apua omatoimisesti. Tämän lisäksi kun pohditaan internetin tarjoaman tuen riittävyys näkökulmaa, internetistä saatava tuki on hyvin ohutta. Elämäntilanteen ollessa kovin rikkinäinen ei tueksi riitä pelkästään keskustelupalstat ja tieto, jota eri sivustoilta voi lukea. Internetpalvelut voivat toimia hyvänä lisänä muiden tukimuotojen ympärillä.

Kolmas valitsemani vapaaehtoistoimija on Vapautuvien tuki ry -järjestö. Järjestön toiminta-ajatuksena on tukea päihde-, rikos- ja vankilakierteeseen ajautuneita sekä heidän omaisiaan. Tarkoitus on lisätä vankilaperheiden elämönhallinta taitoja sekä opettaa kantamaan vastuuta omista valinnoistaan. (Vapautuvien tuki ry i.a..) Järjestön toiminta tukee vankilassa olevia, vapautuneita ja heidän perheitään erilaisilla toimintamuodoilla, joita ovat perheleirit, omaistoiminta sekä vankilatyö. Vapautuvien tuki ry järjestää perheleirejä ympäri Suomea kymmenen kertaa vuodessa vangeille ja heidän perheilleen (Rikosseuraamusvirasto 2003, 36). Yhdistyksen järjestämät kuuden päivän perheleirit ovat hyvin suosittuja vankiperheiden keskuudessa, ja leireillä on havaittu olevan paljon myönteisiä vaikutuksia koko perheeseen. Vapautuvien tuki ry:n järjestämät perheleirit toimivat vertaistuen lailla, koska kaikki leirillä olevat perheet ovat kokemusmaailmoiltaan hyvin samanlaisissa elämäntilanteissa.

Vapautuvien tuki ry:n perheleirien onnistuneisuudesta kertoo Rikosseuraamusviraston perhetyöryhmän selvityksen asettamat tavoitteet, joihin perheleirit ovat pystyneet vastaamaan. Tavoitteena oli turvata perhesuhteiden säilyminen, lisätä vangin voimavaroja ja tukea siirtymistä siviiliin sekä vähentää perheelle koituvia haittavaikutuksia siviilissä. (Rikosseuraamusvirasto 2003, 5.) Perheleirien lopuksi palautekyselyyn vastanneet kertoivat kokeneensa kuuden päivän pituiset leirit tärkeiksi, koska silloin pääsi hetkeksi pois vankilasta ja sai viettää aikaa lasten sekä puolison kanssa. Perheleirillä oli hyvin positiivisia vaikutuksia parisuhteisiin, perheisiin ja heidän sosiaalisiin suhteisiinsa, mutta myös rangaistustaan suorittaviin ja heidän tulevaisuuteensa. Suhteessa rikollisuuteen eräissä vastauksissa todettiin perhetyöllä olevan tärkeä merkitys myös ennaltaehkäisyn ja kuntoutuksen näkökulmasta. (Rikosseuraamusvirasto 2003, 61–62.)

Perheleireillä emotionaalisen ja toiminnallisen tuen merkitys on suuri, koska leirit voivat olla ainut paikka, jossa perhe voi viettää aikaa rauhallisesti yhdessä ja jakaa kokemuksia muiden leirillä olijoiden kanssa. Kuten Sassi toteaa, joillekin osallistujille perhe-

leiri saattoi olla ensimmäinen kerta kun sai olla oman perheen kanssa yhdessä pidemmän aikaa ja pysähtyä miettimään perhetilannettaan. Yhtenä leirin tavoitteista olikin vanhemmuuden vahvistaminen sekä perheiden voimavarojen lisääminen. (Sassi & Huh-timo 2006, 25.) Perheleirit tarjoavat myös tiedollista tukea, jota leirillä jaetaan ajankoh-taisen ja hyödyllisen tiedon muodossa.

Vaikka leirejä järjestetään vuodessa paljon, leirien riittävyys suhteessa leirille hakevien määrää ei ole tasapainossa. Willberg kertoo, että perheleireille hakee vuodessa keski-määrin 350 perhettä, joista noin 100 perhettä tulee valituiksi. Koko perheen on mahdol-lista osallistua vain kerran vuodessa tuomion aikana leirille. Jokaisella vangilla on siis mahdollisuus hakea ja osallistua Vapautuvien Tuki ry:n perheleireille kerran vuodessa. (Willberg, Merja, henkilökohtainen tiedonanto 2.4.2011.) Uskon, että tämän tyyppisille perheleireille olisi tarvetta paljon nykyistä enemmän. Perheille nämä leirit voivat olla sisällöllisesti ja sosiaalisen tuen näkökulmasta katsottuna hyvinkin riittäviä, mutta mää-rällisesti ne voivat jäädä riittämättömäksi.

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS JA TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksen tarkoituksena on tehdä näkyväksi vankien perheiden ja läheisten sosiaalisia verkostoja ja niiden antamaa tukea. Heidän sosiaalisten verkostojensa kartoittaminen on tärkeää, jotta saadaan kartoitettua heidän tukiverkostoihinsa kuuluvat auttajatahot. Heidän tukiverkostojensa selvittäminen on tärkeää myös, koska vankien perheet ovat usein piilotettuja tai unohdettuja vankeuden uhreja, joiden luokse löytäminen ei ole helppoa (Light & Campbell 2006, 2). Sosiaalisia verkostoja kartoittamalla voimme saada tietoa vankien perheiden ja läheisten verkostoista, ja saadun tiedon avulla voimme päästä auttamaan heitä paremmin.

Tutkimuksen tavoitteena on kartoittaa vankien perheiden ja läheisten sosiaalisia verkostoja ja niiden antamaa tukea. Sosiaalisten verkostojen lisäksi tavoitteeni on selvittää, kuinka riittäväksi saatu tuki koetaan ja millaista tukea vankien perheet ja läheiset toivovat saavansa lisää.

Tutkimusongelmat ovat seuraavat:

1. Mitkä ovat vankien perheiden ja läheisten sosiaaliset verkostot ja millaista tukea ne heille antavat?
2. Onko sosiaalisten verkostojen antama tuki riittävää?
3. Millaista tukea vankien perheet ja läheiset toivovat saavansa lisää?

Tutkimustuloksista voivat hyötyä ihmiset, jotka ovat kiinnostuneita tutkittavasta aihealueesta tai työskentelevät kyseisen kohderyhmän parissa. He voivat saada ajankohtaista tietoa siitä, millaiset sosiaalisia verkostot vankien perheillä ja läheisillä on ja millaista tukea sekä palveluita ne heille antavat. Tämä tutkimus on myös minulle hyvin merkittävä, koska tutkimus on antanut minulle mahdollisuuden tutkia sellaista kohderyhmää, joka on kiinnostanut minua jo hyvin pitkän aikaa. Toivon, että pystyisin hyödyntämään kerättyä ja analysoitua tutkimustietoa myöhemmin esimerkiksi työelämässä.

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

5.1 Tutkimuskohteen ja -paikkojen valinta

Syksyllä 2010 pohdimme yhdessä Mahku-hankkeen työntekijöiden kanssa kohderyhmää ja kyselylomakkeen jakopaikkoja. Kuopion vankilan valitsimme yhteistyökumppaniksi sen läheisen sijainnin vuoksi ja Sukevan vankila haluttiin mukaan sen suuren vankiluvun vuoksi. Vapautuvien tuki ry:n perheleirit valikoituivat myös yhteistyöhön mukaan, koska Vapautuvien tuki ry tukee vahvasti vankiperheiden asioita. Tutkimuksen kohderyhmä koostui siis Kuopion ja Sukevan vankilassa käyvistä vankien tapaajista, Vapautuvien tuki ry -järjestön perheleireille osallistuneista vankiperheistä sekä Mahkussa käyvistä asiakkaista. Pyrin kokoamaan niin laajan vastaajajoukon, kuin omilla resursseilla oli mahdollista.

5.2 Kvantitatiivinen tutkimus

Tutkimuksen lähestymistapa on kvantitatiivinen ja siitä voidaan käyttää myös nimistystä tilastollinen tai määrällinen tutkimus. Määrällisellä tutkimuksella pyritään selvittämään lukumääriin ja prosenttiosuuteen liittyviä kysymyksiä (Heikkilä 2010, 16). Tutkimus vastaa siis kysymyksiin kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein (Vilkkä 2007, 14). Tämä aineiston keruutapa sopi hyvin tutkimukseeni, koska tavoitteenani oli kartoittaa vankien perheiden ja läheisten verkostojen kokoa, kontaktien määrää sekä sitä, kuinka usein he ovat kontaktissa omiin sosiaalisiin verkostoihinsa.

Kvantitatiivinen tutkimuksessa oleellista on aikaisempiin teorioihin ja tutkimuksiin tutustuminen sekä niistä tehtyjen johtopäätösten lukeminen. Tärkeässä osassa on myös käsitteiden selkeä määrittely. (Hirsjärvi; Remes & Sajavaara ym. 2005, 131.) Käsitteiden määrittely on tärkeää, koska määrällisessä tutkimuksessa on tiedettävä tarkasti mitä ollaan tutkimassa. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ennen kuin voidaan kerätä tutkimusaineistoa, käsitteet on oltava konkreettisesti määriteltyinä. (Vilkkä 2007, 36–37.) Myös minä määrittelin käsitteet tarkasti, jotta tiesin tarkalleen mitä olin tutkimassa.

Aineisto pitää pystyä laittamaan myös taulukkomuotoon ja muokata aineisto tilastollisesti käsiteltäväksi. Tutkimustuloksia kuvaillaan tilastolliseen analysointiin pohjaten muun muassa erilaisten taulukoiden avulla. Tilastollisen tutkimuksen yksi aineiston keruutapa on kerätä aineisto survey-tutkimus avulla (Hirsjärvi ym. 2005, 183). Valitsin tämän aineiston keruutavan, koska aikaisemmat tutkimukset, jotka oli tehty kyselyillä, olivat osoittaneet, että niillä oli saatu kerättyä hyvin tietoa vankien perheistä ja läheisistä. Survey-tutkimus on myös tehokas ja taloudellinen tapa kerätä tietoa (Heikkilä 2010, 19). Rajallisten resurssieni vuoksi tämä tutkimusmuoto sopi erityisen hyvin minulle. Tämän lisäksi tämä aineistonkeruutapa tuntui minulle luontevimmalta tavalta kerätä tietoa ja koin, että numeraalinen aineistonkäsittely ja taulukoiden tekeminen oli minun vahvuuteni.

5.2.1 Kyselylomakkeen laatiminen

Työstäessäni kyselylomaketta tein yhteistyötä ohjaavan opettajan sekä tietotekniikasta ja tilastollisesta tutkimuksesta vastaavan opettajan kanssa. Tämän lisäksi konsultoin Vapautuvien tuki ry:n sosiaalihoaja ja sekä Mahkun työntekijöitä kyselylomakkeen rakenteesta, koska heillä oli enemmän kosketuspintaa kyselylomakkeen kohderyhmästä. Kyselylomakkeen laatiminen oli käytännössä katsoen jatkuva prosessi, jolloin kyselylomaketta muokattiin niin kauan kunnes lopputulokseen oltiin tyytyväisiä (Holopainen & Pulkkinen 2008, 43).

Survey-tutkimus viittaa siihen, että kysely on vakioitu. Kaikilta kyselyyn vastaajilta kysyttiin samat kysymykset täsmälleen samoissa muodoissa (Vilkkä 2005, 73). Kysymykset oli muotoiltu suurelta osin asenneasteikoiksi, joista käytetään nimitystä Likertin järjestysasteikko. Esityisesti tällä asteikolla pystytään mittaamaan henkilön asennetta tai mielipidettä. (Vilkkä 2007, 45–46). Kysymyksistä suurin osa oli monivastauskysymyksiä, väittämiä ja mielipidekysymyksiä, koska niihin oli nopea ja helppo vastata. Tässä tutkimuksessa monivastauskysymyksellä tarkoitan kysymystä, jossa vastaaja sai valita useita vaihtoehtoja. Valmiit vastausvaihtoehdot auttoivat myös vastaajaa vastauksen antamisessa ja mahdollistivat kysymysten runsauden (Valli 2001, 30–31). Koska kyselylomakkeesta tuli hyvin pitkä, valmiit vastausvaihtoehdot nopeuttivat myös aineiston tilastollista käsittelyä ja aineiston analysointia. Kyselylomakkeessa oli myös avoimia kysymyksiä, jotka olivat täydentämässä kysymyksiä, joissa oli vastausvaihtoehdot val-

miina. Avoimet kysymykset eivät ehdottaneet vastauksia vaan sallivat vastaajan ilmaista itseään omin sanoin (Hirsjärvi ym. 2005, 190).

Kyselylomaketta laatiessani kiinnitin huomiota myös lomakkeen jouhevaan etenemiseen ja selkeään ulkoasuun. Valli toteaa, että mitä miellyttävämältä lomake näyttää, sitä suuremmaksi vastausprosentti nousee. Lomakkeen alkuun laitettiin helpot kysymykset, joiden jälkeen pystyttiin kysymään arkaluontoisempia kysymyksiä. Johdattelevia kysymyksiä pyrin välttämään. Kyselylomakkeen sanamuodot muotoiltiin myös vastaajille henkilökohtaisiksi ja kysymysten loogisuuteen kiinnitettiin huomiota. (Valli 2001, 29–30.) Myös samaa aihetta koskevat kysymykset oli ryhmitelty kokonaisuudeksi, joilla oli selkeä otsikko (Heikkilä 2004, 48).

Kysymykset oli numeroitu juoksevasti, ja niitä oli yhteensä 57. Lomakkeen (liite 2) alussa oli 11 kysymystä, joissa selvitettiin vastaajan taustatiedot. Taustatietojen jälkeen painopiste siirtyi varsinaisiin tutkimusongelmiin. Perhettä ja läheisiä koskivat kysymykset 12–21. (taulukko 1). Näiden kysymysten tarkoituksena oli kartoittaa vangin perheen ja läheisten ihmissuhteita niiden antamaa tukea sekä sen riittävyttä. Tarkoituksena oli selvittää myös sitä, kuinka usein tukea saatiin sekä millaista tukea he toivoivat saavansa omalta perheeltä ja läheisiltä lisää. Pyrin myös selvittämään, kuinka helppoa heiltä oli pyytää ja vastaanottaa apua.

Toisena kyselylomakkeen osa-alueena olivat julkiset palvelut ja tuet, joita kysymykset 22–31 koskivat (taulukko 1). Näillä kysymyksillä kartoitin, kuinka usein vastaajat asioidivat julkisen sektorin palveluissa ja millaista tukea palvelut heille tarjosivat. Selvitin tukien riittävyttä ja sitä millaista tukea he toivoivat saavansa näiltä tahoilta lisää. Tiedustelin myös kokemuksia julkisten palveluiden piirissä asioimisesta ja eri tukien hakemisesta. Näiden lisäksi kartoitin erikseen rahallisia tukia, palkkaa ja velka-asioita.

Vertaistuki oli kyselylomakkeen kolmas osa-alue, joita koskivat kysymykset 32–35 (taulukko 1). Tarkoituksena oli selvittää, kuuluivatko vertaisryhmät vankien perheiden ja läheisten sosiaaliseen verkostoon. Erilaisilla väittämillä pyrin kartoittamaan, millaista tukea vertaisryhmätoiminta oli antanut ja kuinka se oli koettu. Näiden lisäksi pyrin selvittämään kuinka usein vastaajat osallistuivat vertaisryhmätoimintaan ja millaista tukea he toivoivat saavansa lisää.

Organisoituneista vapaaehtoistoimijoita koskivat kysymykset 36–49 (taulukko 1). Tarkoitukseni oli selvittää, kuuluiko tukihenkilötoiminta, Sylvia-puhelin tai Vapautuvien tuki ry:n perheleirit heidän tukensa piiriin ja jos kuuluivat, niin millaista tukea nämä tahot heille antoivat. Tiedustelin näiden eri tahojen antaman tuen riittävyttä ja sitä, millaista tukea he toivoivat saavansa lisää.

TAULUKKO 1. Kyselylomakkeen osa-alueet

Kyselylomakkeen rakenne	Vankien perheiden ja läheisten tuentartetta kartoittavat kysymykset
Taustatiedot	1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11
Perhe: 6-portainenasteikko, 4 -portaisia väittämiä, avoin kysymys	12,13,14,19,20,21
Läheiset: 6-portainenasteikko, 4 -portaisia väittämiä, avoin kysymys, monivastauskysymys	15,16,17,18,19,20,21
Ammattiauttajat: 6-portainen asteikko, 5 ja 4 -portaisia väittämiä, avoin kysymys, monivastauskysymys	22,23,24,25,26,27,28,50,51,52,53
Vertaistuki: 5 -portaisia väittämiä, avoin kysymys	32,33,34,35
Organisoituneet vapaaehtoistoimijat: 5 ja 4 -portaisia väittämiä, avoimia kysymyksiä	36,37,38,39,40,41,42,43,44,45,46,47,48,49
Avoimet kysymykset:	54,55
Oma jaksaminen: 5 -portaisia väittämiä	56,57

Kysymyslomakkeen viidentenä osa-alueena olivat vankilatapaamiset ja yhteydenpito, joihin liittyviä asioita pyrin selvittämään kysymyksillä 50–53 (taulukko 1). Kysymyksillä pyrin selvittämään yhteydenpidon tiheyttä ja sitä, kuinka he olivat kokeneet vankilatapaamiset ja yhteydenpidon vankiin. Tiedustelin myös, millaista tukea he toivoivat saavansa vankiloilta lisää.

Vankilatapaamisten lisäksi avoimella kysymyksellä 54 ja 55 selvitin, mitä muita palveluita tai tukia he käyttivät, mitä ei kyselylomakkeessa kysytty, ja mitä tukimuotoja sekä palveluita pitäisi kehittää. Lopuksi kysyttiin vielä omaa jaksamista koskevia asioita väittämien avulla kysymyksessä 56. (taulukko 1.)

5.2.2 Aineiston keruu

Vuoden 2010 alussa olin yhteydessä Kuopion vankilan johtajan, Sukevan vankilan apulaisjohtajan sekä Vapautuvien tuki ry:n sosiaalihjaajan kanssa mahdollisuudesta toteuttaa aineiston keruu kyselylomakkeella talven 2010–2011 aikana vankiloissa sekä perheleireillä. Kaikki kolme taho ilmoittivat halukkuutensa tammi-helmikuun vaihteessa osallistua tutkimukseen. Anoin elokuun 13. 2010 tutkintalupaa Helsingin rikosseuraamuslaitoksen keskushallintoyksiköltä. Tutkintaluvan myönsi ylitarkastaja ja tutkija 9.9.2010, jonka jälkeen kyselylomakkeiden jakaminen oli mahdollista aloittaa.

Kyselylomakkeen mukana oli saatekirje (liite 1), jossa kerrottiin tutkimuksen tarkoituksesta ja sen tarkemmasta sisällöstä. Saatekirjeen tehtävänä oli motivoida vastaajaa täyttämään lomake (Heikkilä 2010, 61). Saatekirjeen lisäksi mukana oli suljettava palautuskuori, joissa oli valmiiksi liimatut osoitetarrat, joiden mukaan kuori palautui Kuopion Setlementti Puijola ry Mahku:n tiloihin.

Aineiston keruu alkoi Vapautuvien tuki ry:n perheleireiltä. Vapautuvien tuki ry:n sosiaalihjaajan kanssa sovimme, että kyselylomakkeet jaetaan ja täytetään loka-, marras- ja helmikuun perheleireillä. Tämän lisäksi pidimme yhteyttä koko aineiston keruun ajan, ja sovimme käytännön järjestelyistä, kuten lähetettävien kyselylomakkeiden määrästä, niiden täyttamisestä ja palauttamisesta. Lähetin kyselylomakkeet sosiaalihjaajalle valmiissa nipuissa, jotta kyselylomakkeiden täyttamisestä koituisi mahdollisimman vähän vaivaa työntekijöille. Mukana oli myös saatekirje sosiaalihjaajalle kyselylomakkeiden jakamisesta sekä palautuskuori täytettyjen kyselyjen palauttamiseksi.

Lokakuun perheleirillä sosiaalihjaaja oli antanut kyselylomakkeet täytettäväksi aikuistenryhmän aikana, jolloin heillä oli aikaa täyttää kysely siinä tilanteessa. Täyttämisen yhteydessä sosiaalihjaaja antoi suullisen ohjeistuksen ja vastaajat pystyivät esittämään mahdollisia tarkentavia kysymyksiä, joita kyselylomake herätti. Marras- ja helmikuun perheleirillä ohjaaja jakoi kyselyt naistenryhmässä ja pyysi palauttamaan ne takaisin seuraavassa ryhmässä. Vastaajat saivat täyttää lomakkeet omassa rauhassa, eikä ohjaaja antanut tarkempia ohjeita, koska kysely sisälsi saatekirjeen. Perheleireiltä kerätyt vastaukset sosiaalihjaaja lähetti leirin jälkeen Mahkuun.

Mahkussa aineistonkeruu alkoi lokakuun aikana ja loppui vuoden 2010 vaihteessa. Tämä siksi, että kaikki asiakkaat, joita Mahkussa kävi ja joiden läheinen tai perheenjäsen oli suorittamassa vankeusrangaistusta, kerkesi palauttaa lomakkeen vuoden 2010 loppuun mennessä. Kyselylomakkeita jaettiin kaikenkaikkiaan kolme – kaksi rikoksiin syyllistyneiden omaistenkahveilla ja yksi avoimien ovien aikana. Kaksi vastaajaa täytti lomakkeet omassa rauhassaan kotonaan ja yksi vastasi Mahkun tiloissa itsenäisesti. Vastaajat saivat ohjeistuksen saatekirjeestä.

Kuopion vankilassa aineiston kerääminen aloitettiin joulukuussa, jolloin olin itse kertomassa ja jakamassa kyselylomakkeita vankien tapaajille odotusaulassa vankitapaamisien päätteeksi. Koin tärkeäksi olla henkilökohtaisesti jakamassa lomakkeita tapaajille, koska silloin tapaajat saivat ajankohtaista tietoa tutkimuksesta, sen tarkoituksesta sekä sen merkityksestä. Vastaajat saivat samalla kosketuksen ja kasvot myös itse tutkimuksen tekijään. Tuona viikonloppuna sain jaettua kyselylomakkeita 11. Loppujen kyselylomakkeiden jakamisesta sovimme Kuopion vankilan vartijoiden kanssa siten, että he jakavat niitä tapaajille tulevina viikonloppuina 7. helmikuuta asti, jolloin oli kyselylomakkeiden viimeinen mahdollinen palautuspäivä.

Sukevan vankilassa aineiston kerääminen aloitettiin vuoden 2011 alussa samoilla periaatteilla ja toimintavoilla kuin Kuopion vankilassa. Sukevalla sain jaettua lomakkeita kaksi, ja loppujen kyselylomakkeiden jakamisesta sovimme vartijoiden kanssa samalla tavoin kuin Kuopion vankilan kanssa. Pidin itse huolta siitä, että kyselylomakkeita riitti palautuspäivään asti tiedustelemalla asiasta puhelimella sekä Kuopion että Sukevan vankilasta.

TAULUKKO 2. Jaetut kyselylomakkeet ja jakopaikat

Tutkimuspaikat	Kyselylomakkeita jaettiin (kpl)	Kyselylomakkeita palautettiin (kpl) / %
Mahku	3	3 / 100%
Vapautuvien tuki ry:n perheleirit	28	20 / 71%
Kuopion ja Sukevan vankilat	46	10 / 22%
Yhteensä	77	33 / 43%

5.2.3 Aineiston analysointi ja tulosten raportointi

Purin tutkimusaineistoa Microsoft Excel -taulukkolaskentaohjelmaan sitä mukaa kun ensimmäiset vastaukset alkoivat palautua lokakuussa 2010. Viimeiset vastaukset purin helmikuun puolivälissä. Alkuperäinen suunnitelmani oli, että aineisto analysoitaisiin SPSS-ohjelmalla. Tämä suunnitelma kuitenkin muuttui kun huomasin, ettei aineistoa tullut niin paljon, että SPSS-ohjelmalla olisi saatu hyödynnettyä ohjelman tarjoamat analysointimenetelmät. Suhteellisen pienen aineiston takia taulukkolaskentaohjelma oli parempi valinta, ja käsittelin sekä analysoin aineiston Microsoft Excel -taulukkolaskentaohjelmalla. Kirjallisten tutkimustulosten tueksi tein taulukoita ja kuvioita, jotka tein pylväskaaviolla.

Tuloksia kirjoittaessani jouduin jättämään muutamia yksittäisiä vastauksia aineiston analysoinnin ulkopuolelle, koska muutama niistä oli tulkinnanvaraisia. Näissä tilanteissa vastaaja oli vastannut ohjeiden vastaisesti, ja silloin jätin vastauksen huomioimatta. Sen sijaan, jos vastaaja oli vastannut mielipidekysymyksiin kaksi vierekkäistä vaihtoehtoa, valitsin tuloksiin näistä kahdesta lähempänä neutraalia kantaa olevan mielipiteen.

6 LUOTETTAVUUS, PÄTEVYYS JA EETTISYYS

6.1 Luotettavuus ja pätevyys

Hyvän kvantitatiivisen tutkimuksen perusvaatimuksena on reliabiliteetti eli luotettavuus sekä validiteetti eli pätevyys (Heikkilä 2010, 29–30). Tutkimuksissa pyritään aina välttämään virheiden syntymistä, mutta silti tulosten luotettavuus ja pätevyys voivat vaihdella. Tämän vuoksi tutkimuksen yksi oleellinen asia on arvioida tutkimuksen luotettavuutta. (Hirsjärvi ym. 2005, 216.) Tutkimuksen reliabiliteetissa tarkastellaan mittaukseen liittyviä seikkoja ja tarkkuutta tutkimuksen toteutuksen eri vaiheissa. Tarkkuudella tarkoitetaan, ettei tutkimukseen sisälly satunnaisvirheitä. (Vilkkä 2007, 149.) Olen käyttänyt huolellisuutta ja erityistä tarkkuutta tutkimusprosessin joka vaiheessa: rakentaessani teoreettista viitekehystä, kerätessäni aineistoa sekä purkaessani ja analysoidessani sitä. Myös kirjoittaessani olen pyrkinyt selkeään ja helppolukuiseen ilmaisuun, jotta lukijan on helppo ymmärtää sisältö ja saada tutkimuksesta kokonaiskuva.

Tutkimuksen validiudella tarkoitetaan kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksessa oli tarkoitus mitata. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, miten onnistuneesti tutkija on kyennyt siirtämään tutkimuksessa käytetyn teorian käsitteet ja ajatuskokonaisuuden kyselylomakkeeseen. (Vilkkä 2007, 150.) Jos käsitteitä ja muuttujia ei ole määritelty tarkasti, eivät tutkimustuloksetkaan ole valideja (Heikkilä 2010, 30). Tässä tutkimuksessa pyrin avaamaan käsitteet mahdollisimman tarkasti, jotta tutkittava kohderyhmä ja tutkimuksen ydinajatus olisivat selkeänä mielessäni kun laadin kyselylomaketta. Kyselylomakkeen edetessä peilasin teoreettisaviitekehystä jatkuvasti kyselylomakkeeseen varmistakseni sen, että kysymykset nousivat käsittelemäni teorian pohjalta.

Kyselylomaketta tehdessä pyrin kiinnittämään jatkuvasti huomiota myös siihen, että kysymykset olisivat mahdollisimman selkeitä, ja ettei niihin jäisi vastaajalle tulkinnan varaa. Valmiilla vastausvaihtoehdoilla olevien kysymysten suuri määrä oli tietoinen valinta, koska se salli vastaajien vastata samaan kysymykseen tavalla, joka mahdollisti vertailun. Valmiit vastausvaihtoehdot auttavat myös vastaajia tunnistamaan kyseessä olevan asian. (Hirsjärvi ym. 2005, 190.) Pyrin tietoisesti välttämään suurimmassa osassa kysymyksiä ”en osaa sanoa” vaihtoehtoa. Tämä vaihtoehto voi olla liian houkutteleva ja

sen pois jättämisellä vastaaja pakotetaan ottamaan kantaa (Heikkilä 2010, 53). Väittämät koskivat valitsemani kohderyhmän asioita, joten oletin, että heillä oli jokin mielipide kysyttävästi aihealueesta. Näiden edellä mainitsemieni asioiden lisäksi tutkimuksen luotettavuutta lisäsi se, että vastaaja sai täyttää kyselylomakkeeseen omassa rauhassa, ilman että tutkimuksen tekijän läsnäolo vaikutti tutkittavan mielipiteisiin.

Kyselytutkimuksen tekeminen tällaiselle kohderyhmälle oli haastava, ryhmän tavoitettavuuden vuoksi. Jakaessani kyselylomaketta Sukevan vankilassa kävi ilmi, että osa tapajista oli menettänyt jo uskonsa siihen, että vankilatapaamisia voidaan millään tavalla kehittää tai että tutkimuksia tekemällä pystyttäisiin tekemään mitään myönteisiä muutoksia olemassa olevaan palvelujärjestelmään. Uskon näiden asioiden osaltaan vaikuttaneet vastaajajoukon suuruuteen. Toinen vastausaktiivisuuteen vaikuttanut asia oli kyselylomakkeen pituus. Kuten Heikkilä toteaa, pitkän kyselylomakkeen käyttömahdollisuudet ovat hyvät, mutta vastaajakato lisääntyy lomakkeen pituuden kasvaessa (Heikkilä 2010, 20). Tästä näkökulmasta katsottuna haastattelu olisi voinut olla parempi vaihtoehto, mutta silloin olisi voinut jäädä oleellisia tietoja saamatta, koska on todettu, että kohderyhmästä osa tuntee suurta häpeää eikä uskalla puhua elämäntilanteestaan. Kyselylomakkeessa näiden arkaluontoisten kysymysten käyttömahdollisuus oli hyvä (Heikkilä 2010, 20).

Kriittisyys ja tarkkuus ovat myös tutkijan tärkeitä ominaisuuksia. Tärkeää on tulkita tulokset oikein ja käyttää analysointimenetelmiä, jotka ovat tuttuja. (Heikkilä 2010, 30.) Tekemäni tiedonkeruu oli täsmällistä ja käyttämäni analysointimenetelmä oli minulle entuudestaan tuttu. Syötin kerätyn aineiston taulukkolaskentaohjelmaan erityistä huolellisuutta käyttäen. Tämän lisäksi kävin lopuksi vielä jokaisen lomakkeen läpi, varmistaakseni ettei aineiston syöttövaiheessa tapahtunut numerovirheitä. Avoimet kysymykset kirjoitin myös ohjelmaan auki ja tarkistin, että vastaukset on kirjoitettu sanasta saan vastaajan kirjoittamalla tavalla. Tarkistin myös aineiston kirjoittamisvaiheessa, että kirjoittamani tulokset vastaavat tuloksia, jotka olin purkanut taulukkolaskentaohjelmassa.

Aineiston luotettavuutta heikentää hieman kuitenkin se, että kyselylomaketta ei pystytty esitestaamaan aikaresurssien tullessa yllättäen vastaan. Tämän lisäksi tutkittavaa kohderyhmää ei olisi ollut kovin helppoa tavoittaa kyselylomakkeen esitestaukseen.

6.2 Tutkimuseettiset näkökulmat

Tieteellinen tutkimus koostuu monista eettisistä valinnoista ja ne on syytä ottaa huomioon aina kun tekee tutkimusta. Tutkijan tehtävä on noudattaa yleisesti sovittuja ohjeita omassa tutkimustyössään läpi tutkimuksen (Kuula 2006, 26). Eettisten periaatteiden tietäminen ja niiden noudattaminen olivat tutkimuksen tekijänä minun omalla vastuullani ja niiden toteutumisesta pidin kiinni kaikissa tutkimuksen eri vaiheissa.

Eettisen lähtökohdat ovat erityisen tärkeitä Diakin ammattikorkeakouluissa niiden arvopohjan ja koulutusohjelmien luonteiden vuoksi. Koulussamme tutkimusprosessissa eettisyydellä tarkoitetaan työntekijän tapoja suhtautua työhönsä, eteen tuleviin ongelmiin ja ihmisiin, joiden kanssa ja joiden elämäntilanteista tutkimusta tehdään. Eettisyys tulee esille myös tiedonhankinnassa, tavassa, tutkimusprosessista käytetyllä puhumistavalla sekä miten tuloksista kirjoitetaan. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 11–12.) Tätä tutkimusta tehdessä tein perusteellista tiedonhankintaa ja käytin toisten tekemiä tutkimuksia sekä aineistoja lähteinä asianmukaisesti. Tutkimusraporttiin lähdeviitteet ja lähteet on merkitty asiallisesti sekä kirjallisen työn ohjeiden mukaisesti. Pietarinen (1999) mukaan yksi tutkimuseettinen vaatimus on toisten tutkijoiden arvostus ja heidän tutkimustensa kunnioittaminen (Kuula 2006, 30).

Tutkimuksen kulkua ohjasivat tutkimuseettisten periaatteiden lisäksi omat ammattieettiset periaatteet, jotka ovat minulle tärkeitä. Ei ainoastaan opinnäytetyön tekijänä vaan tulevaisuuden työntekijänä minulle on tärkeää kunnioittaa ja noudattaa oman ammattialan eettisiä ohjeita sekä toimia niiden mukaisesti. Kyselylomakkeiden jakotilanteissa käyttäydyin neutraalisti ja rauhallisesti. Kerroin avoimesti tutkimuksesta ja sen tarkoituksesta. Jaoin lomakkeet niille vankien tapaaajille, jotka sen halusivat esittelypuheen- vuoroni jälkeen mukaansa ottaa. Kunnioitin myös niiden tapaaajien valintaa, jotka kokivat, etteivät halunneet osallistua tutkimukseen. Kyselylomakkeen mukaan ottaminen ja sen täyttäminen oli vastaajille täysin vapaaehtoista. Pyrin kunnioittamaan vastaajien itsemääräämisoikeutta, jonka myös Kuula nostaa esille yhdeksi tärkeäksi tutkimuseettiseksi periaatteeksi. Ihmiselle on annettava mahdollisuus päättää itse, haluavatko he osallistua tutkimukseen ja tehdäkseen tämän päätöksen, heidän on saatava riittävä määrä tietoa tutkimuksesta. Tutkimukseen osallistuvilla on kerrottava tutkimuksen toteuttajasta, ja perustiedot itse tutkimuksesta sekä tutkimuksesta saatujen tietojen käyttötarkoi-

tuksesta. (Kuula 2006, 62.) Myös saatekirjeessä lupaamani luottamuksellisuus ja henkilöllisyyksien tunnistamattomuus vastaajille säilyi läpi tutkimuksen.

Vastaajien lisäksi pyrin aiheuttamaan mahdollisimman vähän vaivaa sekä Mahkun ja vankiloiden henkilökunnalle että Vapautuvien tuki ry:n perheleirien työntekijöille. Valmistelin lomakkeet huolellisesti, jotta ne oli jakajien helppo jakaa. Kyselylomakkeiden mukana oli tarpeenmukainen ohjeistus lomakkeiden jaosta sekä saatekirje vastaajille. Vastasin avoimesti ja rehellisesti yhteistyökumppaneilta heränneisiin kysymyksiin kyselylomakkeiden jaosta ja muista tutkimuksen kulkuun liittyvistä asioista.

Kyselylomakkeista kaikki olivat analysointikelpoisia, eikä yksikään lomake jäänyt analysoinnin ulkopuolelle. Ainoastaan yksi kyselylomakkeen kysymys oli selkeästi tulkinnan varainen ja sen vuoksi siitä oli mahdotonta kirjata luotettavia tuloksia. Tutkimusaineisto syötettiin ja analysoitiin huolellisesti, jotta välttyttiin virheiltiltä ja vääriltä tutkimustuloksilta. Tutkimusaineisto säilytettiin huolellisesti ja aineisto tuhottiin käyttökelttomaksi analysoinnin ja tutkimustulosten raportoinnin jälkeen. Kuten Kuula toteaa hyvään ja eettiseen tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että noudatetaan tiettyjä toimintatapoja – rehellisyyttä, huolellisuutta sekä tarkkuutta tutkimustyössä. Näitä asioita vaaditaan myös tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja tutkimuksen tulosten arvioinnissa. (Kuula 2006, 34.)

Tutkimuksen tekijänä pyrin koko tutkimuksen ajan kriittiseen ja yksityiskohtaiseen, mutta samalla myös avoimeen tutkimuksen tekoon. Tutkimus on alusta asti suunniteltu tarkoin sekä toteutettu että raportoitu yksityiskohtaisesti (Kuula 2006, 35). Tutkimuksen teossa tärkeää on kriittisyys sekä ajattelussa että toiminnassa. Tutkimuksesta saatua tietoa kohtaan täytyy olla pohtiva ja kyseenalaistava. Tutkimustuloksia on tarpeenmukaisesti arvioida useammasta näkökulmasta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 13.) Tutkimuksen eri vaiheissa en antanut omien mielipiteideni tai asenteideni vaikuttaa tutkimuksen tekoon tai sen lopputuloksiin. Olen kirjannut asiat niin kuin ne nousivat esille tuloksista ja taulukoista. Johtopäätökset ja tutkimuksen yhteenvedon olen pyrkinyt kirjoittamaan myös niin, että ne eivät nosta esille vain tiettyä näkökulmaa. Pyrin pohtimaan tutkimuksen johtopäätöksiä laajemmin, jolloin pystyin välttämään liian ahtaat ja yksisuuntaiset johtopäätökset. Näiden monien tutkimuseettisten valintojen ja tekojen

toteuttamisen on mahdollistanut kriittinen ja refleктоiva työote, johon pyrin koko tutkimusprosessin ajan.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Vastaajien taustatiedot

Tutkimukseen osallistui vangin perheenjäseniä ja läheisiä yhteensä 33. Vastaajista 20 oli Vapautuvien tuki ry:n perheleirillä olleita perheenjäseniä ja kolme Mahku-hankkeen asiakkaita. Loput 10 vastaajaa olivat Kuopion ja Sukevan vankilassa käyneitä vankien tapajia. Vastaajista (n=33) 32 oli naisia. Vastaajien (n=33) ikä vaihteli alle 20-vuoden ja yli 60-vuoden välillä, mutta noin kolmasosa (n=9) vastaajista oli 21–30-vuotiaita. Myös 31–40-vuotiaita ja 41–50-vuotiaita oli molempia hieman alle kolmasosa (n=8) vastaajista. Vastaajista (n=33) 17 kertoi olevansa työelämässä, kun taas työttömänä vastaajista kertoi olevansa neljä. 20:llä vastaajista (n=32) oli kotikunta Uudellamaalla ja yhdellä Kanta-hämeessä, kahdella Keski-Suomessa, viidellä Pohjois-Savossa ja kahdella Etelä-Savossa. Tämän lisäksi yksi oli Pohjois-Pohjanmaalta ja yksi Pohjois-Karjalasta. (taulukko 3.)

TAULUKKO 3. Vastaajien taustatiedot

Taustatiedot	n	%
Sukupuoli (n=33):		
Naisia	32	97
Miehiä	1	3
Ikä (n=33):		
alle 20-vuotiaita	2	6
21-30-vuotiaita	9	27
31-40-vuotiaita	8	24
41-50-vuotiaita	8	24
51-60-vuotiaita	4	12
yli 60-vuotiaita	2	6
Tämän hetken tilanne (n=33):		
Työelämässä	17	52
Työttömänä	4	12
Opiskelemassa	2	6
Äitiys- tai isyysvapaalla	3	9
Hoitovapaalla	3	9
Eläkkeellä	1	3
Sairaslomalla	2	6
Työkuntoutuksessa	1	3
Kotikunta (n=32):		
Pohjois-Pohjanmaa	1	3
Pohjois-Savo	5	16
Etelä-Savo	2	6
Pohjois-Karjala	1	3
Keski-Suomi	2	6
Kanta-Häme	1	3
Uusimaa	20	63

Vastaajista (n=33) 26 kertoi olevansa vangi puoliso tai avopuoliso. Vankien vankeusajan pituus vaihteli alle puolesta vuodesta yli kuuteen vuoteen, mutta hieman yli puolet (n=17) vastaajista (n=33) kertoi vangilla olevan vankeutta 1–3 vuotta ja vastaajista yhdeksän kertoi ajan olevan 4–6 vuotta. (taulukko 4.)

Vastaajista (n=33) 26 kertoi asuneensa yhdessä vangi kanssa ennen vankeusrangaistusta, ja heistä 16:llä oli vangi kanssa yhteisiä lapsia (taulukko 4). 11:llä vastaajista (n=33) oli yksi yhteinen lapsi ja neljällä vastaajista kaksi yhteistä lasta. Vastaajista kaksi kertoi yhteisten lasten lukumäärän olevan kolme. Lisäksi kolmella vastaajalla oli lapsia, jotka eivät olleet vangi kanssa yhteisiä. Kysyttäessä, asuvatko lapset vielä kotona, vastaajista (n=18) 16 ilmoitti, että lapset asuivat edelleen kotona ja yksi ilmoitti, että toinen lapsista asuu edelleen kotona, mutta toinen on muuttanut jo pois (taulukko 4).

TAULUKKO 4. Vastaajien perhetilanne

Taustatiedot	n	%
Suhde vankiin (n=33):		
Puoliso	15	46
Avopuoliso	11	33
Biologinen lapsi	5	15
Vanhempi	1	3
Lapsen lapsi	1	3
Vangin vankeusajan pituus (n=33):		
alle puoli vuotta	1	3
alle 1 vuosi	1	3
1-3 vuotta	17	52
4-6 vuotta	9	27
yli 6 vuotta	5	15
Vastaaja asui vangin kanssa samassa taloudessa ennen vankeusrangaistusta (n=33):		
Kyllä	26	79
Ei	7	21
Vastaajalla oli vangin kanssa yhteisiä lapsia (n=32):		
Kyllä	16	50
Ei	15	47
Vastaajan kanssa asui samassa taloudessa lapsia (n=18):		
Kyllä	16	89
Ei	2	11
Vastaajan kanssa tällä hetkellä samassa taloudessa asuivat (n=28):		
Puoliso	9	32
Avopuoliso	5	18
Lapsi(a)	20	71
Sisko	1	4
Puolison poika	1	4
Asuu yksin	2	7

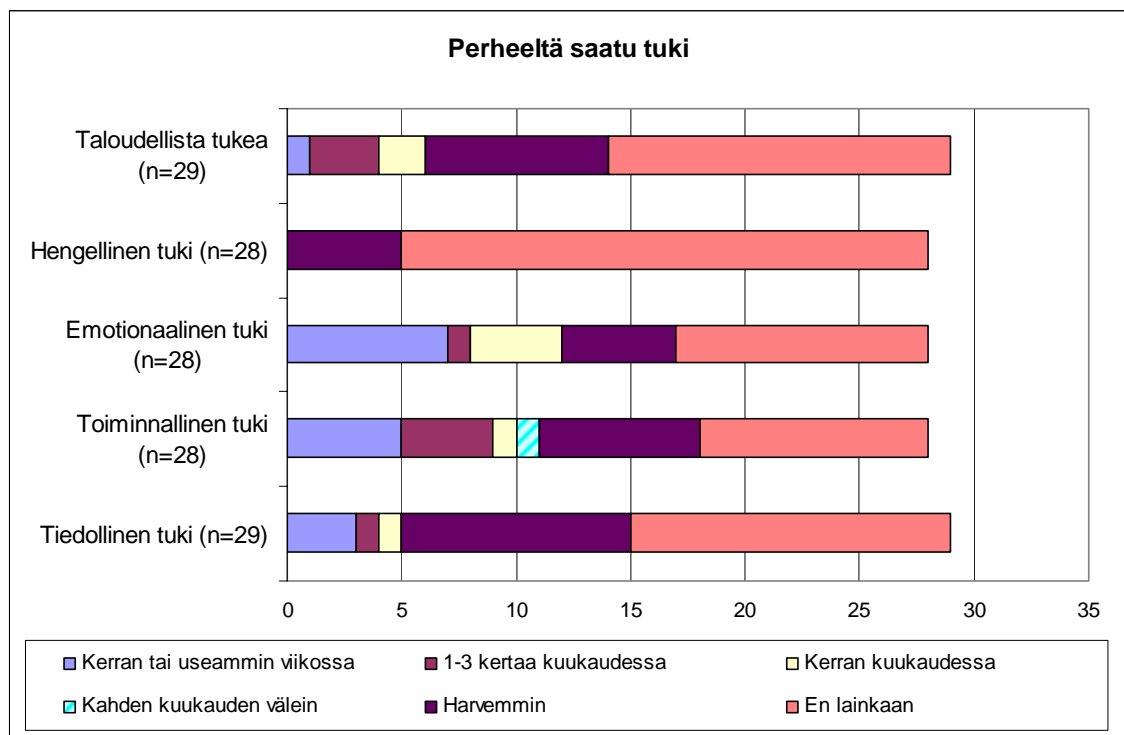
7.2 Sosiaalisesta verkostosta saatu tuki

7.2.1 Perheeltä ja läheisiltä saatu tuki

Vastaajilta kysyttiin, millaista tukea he saivat omalta perheeltä ja kuinka usein he sitä saivat. Useimmiten oli saatu emotionaalista tukea, sillä seitsemän vastaajista (n=28) oli saanut sitä kerran tai useammin viikossa. Toiseksi eniten saatiin toiminnallista tukea,

jota yhdeksän vastaajista (n=28) oli saanut vähintään 1–3 kertaa kuukaudessa. (kuvio 2.)

Vähintään kymmenen vastaajaa oli jokaisen tukimuodon kohdalla sanonut, ettei ollut saanut lainkaan kysyttyä tukea. Perheeltä saatiin vähiten hengellistä tukea. Harvoin hengellistä tukea kertoi saaneensa viisi vastaajista (n=28) ja loput 23 vastaajista ei ollut saanut sitä lainkaan (kuvio 2).

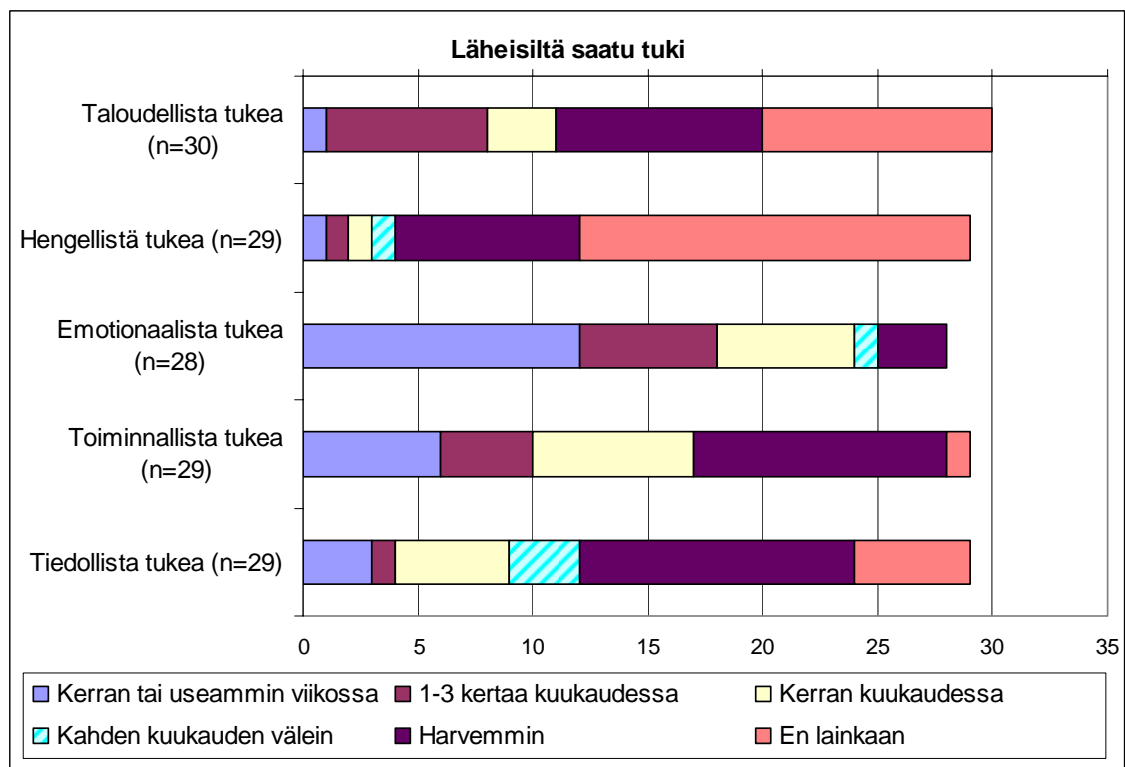

KUVIO 2. Perheeltä saatu tuki

Eri kysymyksellä tiedusteltiin, kuinka riittäväksi perheeltä saatu tuki oli koettu. Vastajat olivat varsin tyytyväisiä perheeltä saadun tuen riittävyyteen. Vastaajista (n=28) seitsemän kertoi tuen olevan erittäin hyvin riittävää ja yhdeksän melko hyvin riittävää. Erittäin huonosti tuen koki riittävän ainoastaan neljäsosa (n=7) vastaajista ja melko huonosti viisi vastaajista. Vastaajilta kysyttiin myös, millaista tukea he toivoivat saavansa perheeltä lisää, ja neljä vastaajista (n=14) toivoi saavansa taloudellista tukea ja sama määrä (n=4) toivoi saavansa lisää emotionaalista tukea. Myös toiminnallisen tuen tarve nousi esille kahdella.

Perheen antaman tuen lisäksi, kyselylomakkeella kartoitettiin vastaajien muita läheisiä ihmissuhteita ja heiltä saatua tukea. Kysyttäessä, ketä muita läheisiä vastaajilla oli perheensä lisäksi, 33 henkilöä ilmoitti, että heillä oli läheisiä ja kaksi heistä ilmoitti, ettei heillä ollut läheisiä. Niistä vastaajista, joilla oli läheisiä (n=31) oli läheisinä 27:llä sukulaisia, ja samalla määrällä (n=27) oli läheisinä ystäviä. Vastaajista 12:lla oli läheisinä lapsia. Työtovereita läheisinä oli 11:llä vastaajista ja naapureita kahdeksalla vastaajista. Vastaajista kaksi kertoi, ettei heillä ollut lainkaan läheisiä ihmisiä, mutta toinen vastaaja oli kuitenkin ympyröinyt, että hänellä olisi sukulaisia ja naapureita.

Kun vastaajilta kysyttiin, kuinka usein he olivat saaneet läheisiltä erilaisia tukimuotoja, kaikki vastaajista (n=28) kertoivat saaneensa emotionaalista tukea ja heistä 18 sai sitä vähintään 1–3 kertaa kuukaudessa. Toiseksi eniten saatiin toiminnallista tukea, jota sai noin kolmasosa (n=10) vastaajista (n=29) vähintään 1–3 kertaa kuukaudessa. Tämän lisäksi kahdeksan vastaajista (n=30) sai läheisiltään taloudellista tukea vähintään 1–3 kertaa kuukaudessa. Läheisiltä saatiin vähiten hengellistä tukea, jota lähes kaikki (n=25) vastaajat (n=29) saivat harvemmin kuin kahden kuukauden välein. (kuvio 3.)

KUVIO 3. Läheisiltä saatu tuki

Pyrin selvittämään myös läheisiltä saadun tuen riittävyyttä. Kysyttäessä vastaajilta, kuinka riittäväksi he kokivat saadun tuen, 12 vastaajista (n=33) kertoi tuen olevan melko hyvin riittävää ja kahdeksan vastaajista erittäin hyvin riittävää. Sama määrä (n=8) vastaajista oli sen sijaan saadun tuen riittävyydestä jokseenkin eri mieltä ja viisi täysin eri mieltä. Kun kysyttiin, millaista tukea vastaajat toivovat läheisiltä lisää, emotionaalista tukea kaipasi kuusi vastaajista (n=14) ja sama määrä (n=6) kaipasi toiminnallista tukea. Toiminnallista tukea kaivanneet kuusi vastaajaa mainitsivat konkreettisina esimerkkeinä toiveet siivous- ja ruuanlaittoavusta sekä mukana elämisestä. Emotionaalista tukea lisää kaivanneet vastaajat toivoivat läheisiltään muun muassa kiireetöntä kohtaamista, ymmärrystä ja kuuntelemista.

Kyselylomakkeella selvitettiin myös, kuinka usein vangin perhe tai läheiset yrittivät selvittää omin voimin arkielämästään. Vastaajista (n=33) 23 kertoi yrittävänsä selvittää erittäin usein ja yhdeksän vastaajista melko usein omin voimin arkielämästään, pyytämättä apua omalta perheeltä tai läheisiltä. Ainoastaan vastaajista yksi oli kertonut yrittävänsä selvittää omin avuin arkielämästään hyvin harvoin.

Lisäksi kartoitettiin, kuinka helppoa vankien perheiden ja läheisten on ollut pyytää itse apua omalta perheeltä tai läheisiltä. Vastaajista (n=32) 12 kertoi avun pyytämisen olleen melko vaikeaa. Hänen lisäksi seitsemän vastaajaa kertoi avun pyytämisen olleen erittäin vaikeaa. Vastaajista yksi kertoi avun pyytämisen olleen erittäin helppoa omalta puolisolta, mutta muilta ihmisiltä erittäin vaikeaa. (taulukko 5.)

Kysyttäessä, kuinka helppoa heidän on ollut vastaanottaa apua, selviää, että avun vastaanottaminen oli ollut helpompaa kuin avun pyytäminen. Yli puolet (n=17) vastaajista (n=31) kertoi avun vastaanottamisen olleen melko helppoa ja yksi heistä oli maininnut sen olleen helppoa sen vuoksi, että sitä ei juuri ollut saanut. Erittäin helpoksi avun vastaanottamisen mainitsi viisi vastaajista (n=31). (taulukko 5.)

TAULUKKO 5. Avun pyytämisen ja vastaanottamisen helppous

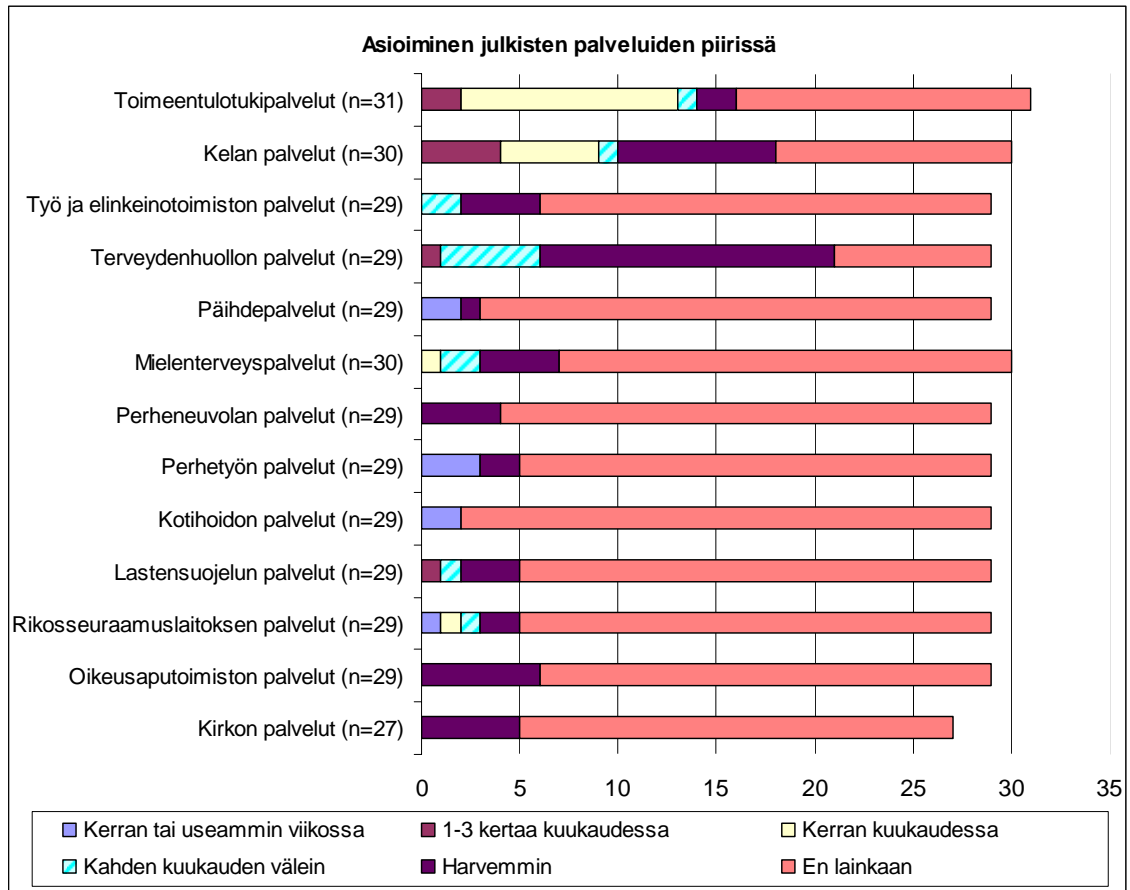
Kysymykset	Erittäin helppoa	Melko helppoa	Melko vaikeaa	Erittäin vaikeaa
Avun pyytäminen (n=32)	5	8	12	7
Avun vastaanottaminen (n=31)	5	17	8	1

7.2.2 Ammattiauttajilta saatu tuki

7.2.2.1 Julkiselta sektorilta saadut palvelut ja tuet

Kyselyssä kartoitettiin vankien perheiden ja läheisten käyttämiä julkisia palveluita ja asioimistiheyttä kyseisten palveluiden piirissä. Tuloksista ilmeni, että eniten käytettiin toimeentulotuki- ja Kelan palveluja. Hieman alle puolet (n=13) vastaajista (n=31) asioi toimeentulotukipalveluissa vähintään kerran kuukaudessa ja yhtä usein Kelan palveluja käytti vastaajista (n=30) yhdeksän. Asioiminen oli tiheintä perhetyön palveluiden, kotihoiton palveluiden sekä päihdepalveluiden piirissä. Perhetyön palveluja käytti kolme vastaajista (n=29) kerran tai useammin viikossa ja yhtä usein kaksi vastaajista (n=29) käytti päihdepalveluja ja kotihoidon palveluja. (kuvio 4.)

Kaikista vähiten käytettiin kirkon, oikeusaputoimiston sekä perheneuvolan tarjoamia palveluita. Kirkon palveluita vastaajista (n=27) viisi käytti harvemmin kuin kahden kuukauden välein ja yhtä harvoin oikeusaputoimiston palveluita käytti kuusi vastaajista (n=29) (kuvio 4).

KUVIO 4. Asioiminen julkisten palveluiden piirissä

Kyselylomakkeella kartoitettiin myös sitä, millaista tukea edellä mainitut palvelut olivat tarjonneet vankien perheille ja läheisille. Selvitin, kuinka tärkeäksi he olivat kokeneet saadun tuen asteikolla yhestä neljään. Asteikolla tärkeintä tukea kuvasi numero yksi. Vastanneista (n=27) yhteensä 19 ihmistä oli maininnut taloudellisen tuen ja heistä 10 koki sen kaikkein tärkeimmäksi. Lisäksi vastaajista viisi oli ilmoittanut saavansa taloudellista tukea merkitsemällä vastaukseksi numeron sijaan kirjaimen x. Toiseksi tärkeimmäksi vastaajat kokivat tiedollisen tuen, jonka mainitsi 18 vastaajaa. Se oli tärkein tuki kolmelle vastaajalle ja toiseksi tärkein kuudelle vastaajalle. (taulukko 6.)

Kolmanneksi ja neljänneksi tärkeimmiksi tukimuodoiksi koettiin emotionaalinen ja toiminnallinen tuki. Emotionaalista tukea piti tärkeänä yhteensä 14 vastaajaa; heistä kaksi piti sitä kaikkein tärkeimpänä ja sama määrä toiseksi tärkeimpänä. Toiminnallisen tuen mainitsi 12 vastaajaa ja heistä viisi koki sen toiseksi tärkeimmäksi, kuusi neljänneksi tärkeimmäksi. Hengellisen tuen mainitsi seitsemän vastaajaa ja se koettiin yleensä kolmanneksi tai neljänneksi tärkeimmäksi. (taulukko 6.)

TAULUKKO 6. Vastaajien kokemukset neljästä tärkeimmästä tukimuodosta julkisen sektorin palveluiden piirissä

Vastaukset (N=27)	Taloudellinen tuki (n=20)	Hengellinen tuki (n=7)	Emotionaalinen tuki (n=14)	Toiminnallinen tuki (n=12)	Tiedollinen tuki (n=18)
Tärkein tuki	10		2		3
Toiseksi tärkein	2		2	5	6
Kolmanneksi tärkein		2	4		5
Neljänneksi tärkein	2	5	5	6	2
x	5		1	1	2

Kyselyllä kartoitettiin myös, kuinka riittäväksi edellä mainitut julkiset palvelut ja niiden antamat tukimuodot oli koettu. Hieman yli kolmasosa (n=10) vastaajista (n=26) koki saadun tuen melko huonosti ja viisi vastaajista erittäin huonosti riittäväksi. Sen sijaan vastaajista yhdeksän koki palvelut melko hyvin ja vastaajista kaksi erittäin hyvän riittäväksi.

Kysyttäessä, millaista tukea vastaajat toivoivat saavansa julkiselta sektorin palveluverkostosta lisää, vastaajista (n=17) seitsemän kertoi tarvitsevansa enemmän taloudellista tukemista. Vastauksista ilmeni myös tiedollisen tuen tarve, joka nousi esille kolmella vastaajista. Myös emotionaalista tukea kaipasi vastaajista neljä. Seuraavassa on esimerkkejä vastaajien toiveista.

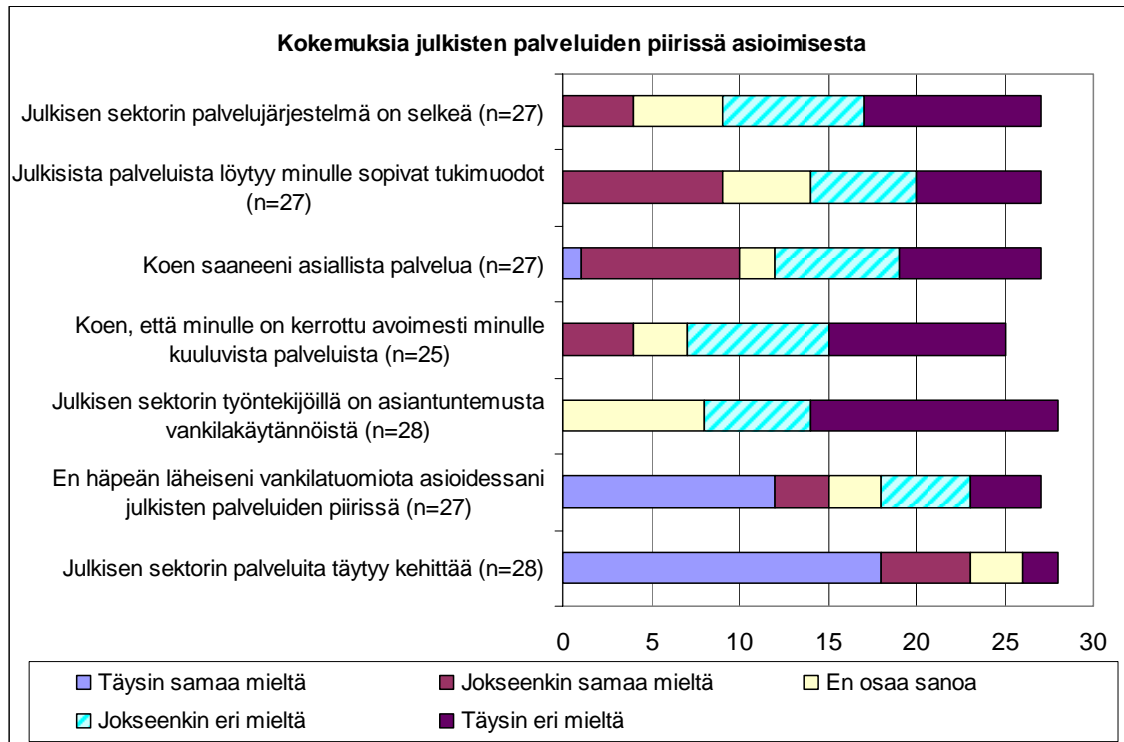
”asioista pitäisi saada helpommin tietoa, eikä monen mutkan kautta vasta..”

”olla huomattu, en ole tahalla tässä tilanteessa”

Seuraavaksi kyselyssä tiedusteltiin väittämien avulla vastaajien näkemyksiä ja kokemuksia julkisten palvelujen käytöstä. Väitteestä ”Julkisen sektorin palveluverkosto on selkeä” vastaajista (n=27) kymmenen oli täysin eri mieltä ja kahdeksan jokseenkin eri mieltä. Vastaajista (n=27) yhdeksän oli jokseenkin samaa mieltä väittämästä ”Koen saaneeni asiallista palvelua” (kuvio 5.)

Sen sijaan väitteestä ”Koen, että minulle on kerrottu avoimesti minulle kuuluvista palveluista” kolmasosa (n=8) vastaajista (n=25) oli jokseenkin eri mieltä ja kymmenen täysin eri mieltä. Täysin eri mieltä oli vastaajista (n=28) 14 ja kahdeksan ei osannut sanoa väitteestä ”Julkisen sektorin työntekijöillä on asiantuntemusta vankilakäytännöistä”. Tämän

lisäksi väitteestä ”Julkisen sektorin palveluita täytyy kehittää” yli kaksi kolmasosaa (n=18) vastaajista (n=28) oli täysin samaa mieltä. (kuvio 5.)

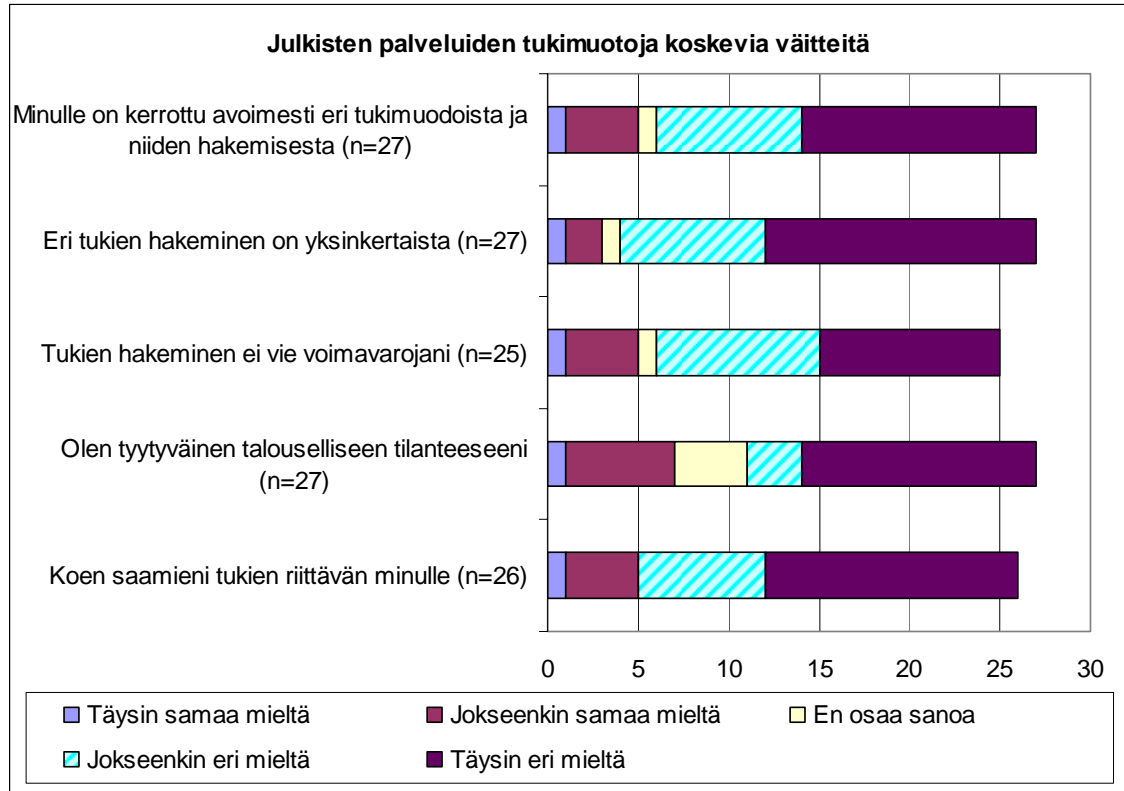

KUVIO 5. Kokemuksia julkisten palveluiden piirissä asioimisesta

Selvitin myös mitä rahallisia tukia, joita vankien perheet ja läheiset saivat. Vastaajista (n=28) kuusi sai keskimäärin kahta eri tukea ja sama määrä (n=6) sai jopa neljää eri tukea. Eniten saatiin lapsilisää, jota sai 16 vastaajista (n=28) ja toiseksi eniten saatiin asumistukea, jota sai 15 vastaajista. Toimeentulotukea sai 11 ja elatustukea kymmenen vastaajista. Vastaajista ainoastaan neljä kertoi saaneensa äitiys- tai vanhempainrahaa. Peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea sain kolme vastaajista ja kaksi sai opintotukea. Yksittäiset vastaajat olivat saaneet myös kuntouttavaa työtoimintatukea, kotihoidontukea, korotettu vammaistukea lapselle, osa-aika eläkettä sekä eläkettä.

Kyselylomakkeella selvitin myös julkisen sektorin tukimuotoihin ja niiden hakemiseen liittyviä kokemuksia. Väitteestä ”Eri tukien hakeminen on yksinkertaista” kahdeksan vastaajista (n=27) oli jokseenkin eri mieltä ja 15 täysin eri mieltä. Lisäksi väitteestä ”Tukien hakeminen ei vie voimavarojani” yhdeksän vastaajista (n=25) oli jokseenkin eri mieltä. (kuvio 6.)

Väitteestä ”Olen tyytyväinen taloudelliseen tilanteeseeni” vastaajista (n=27) kuusi oli jokseenkin samaa mieltä, mutta 13 täysin eri mieltä. Väitteestä ”Koen saamieni tukien riittävän minulle” vastaajista (n=26) ainoastaan neljä oli jokseenkin samaa mieltä. Seitsemän oli väitteestä jokseenkin eri mieltä ja jopa 14 täysin eri mieltä. (kuvio 6.)

KUVIO 6. Julkisten palveluiden tukimuotoja koskevia väitteitä

Kyselyllä tiedustelin myös palkkatuloihin ja velkaan liittyviä asioita sekä sitä, onko läheisen vankilatuomio vaikuttanut heikentävästi vastaajan toimeentuloon. Noin puolet (n=17) vastaajista (n=32) kertoi saaneensa palkkatuloja. Vastaajista (n=30) 23:lla oli velkaa. Velan määrä vaihteli suuresti, mutta noin puolella (n=12) vastaajista (n=21) velkaa oli 1 000 eurosta ja 50 000 euroon. Seitsemällä velkaa oli yli 50 000 euroa, yhdellä heistä jopa 500 000 euroa. Kysyttäessä läheisen vankilatuomion taloudellista vaikutusta omaan toimeentuloon, kaksi kolmasosaa (n=19) vastaajista (n=31) kertoi toimeentulonsa laskeneen ja loput 12 vastaajaa ilmoitti, ettei vankilatuomio ollut vaikuttanut toimeentuloon. Kysyttäessä kuinka paljon toimeentulo oli laskenut, 11:llä vastaajista (n=16) määrä vaihteli 160 eurosta 5 000 euroon. Yksi vastaajista kertoi toimeentulon laskeneen, koska oli maksanut vangille määrättyjä korvauksia useita kymmeniä tuhansia

euroja, ja ottanut siihen velkaa sekä käyttänyt kaikki säästönsä. Loput neljä vastaajaa ilmaisivat laskun omin sanoin.

7.2.2.2 Vankiloilta saatu tuki

Vankiloiden palvelut kuuluvat julkisiin palveluihin, mutta halusin eritellä nämä vankiloiden palvelut tuloksissa samalla tavoin kuin erottelin ne teoreettisessa viitekehyksessä. Erottamalla vankiloita koskevat tutkimustulokset muista julkisen sektorin tuloksista halusin korostaa vankiloilta saatavan tuen merkitystä sekä vangeille että heidän perheille ja läheisilleen.

Kyselyllä tiedusteltiin vankilatapaamisiin ja yhteydenpitoon liittyviä asioita. Kyselyllä kartoitettiin muun muassa tapaamistiheyttä, ja vastaajat kertoivat tapaamisten määrän kuukaudessa tai vuodessa. Kysymykseen vastasi 32 henkilöä ja heistä kaksi vastasi omin sanoin. Tapaamismäärät oli ilmaistu monin eri tavoin ja siksi taulukossa osa aikamääristä on päällekkäisiä. Tyypillisesti vastaajat olivat vastanneet tapaamismäärät esimerkiksi 1–2, 3–4 tai 4–8 kertaa kuukaudessa.

TAULUKKO 7. Tapaamisia kuukaudessa ja vuodessa

Tapaamisia vangin kanssa	N
enintään 8 kertaa/kk	4
enintään 4 kertaa/kk	7
enintään 3 kertaa/kk	10
4-8 kertaa/v	3
1-2 kertaa/v	5
Muu määrä	3

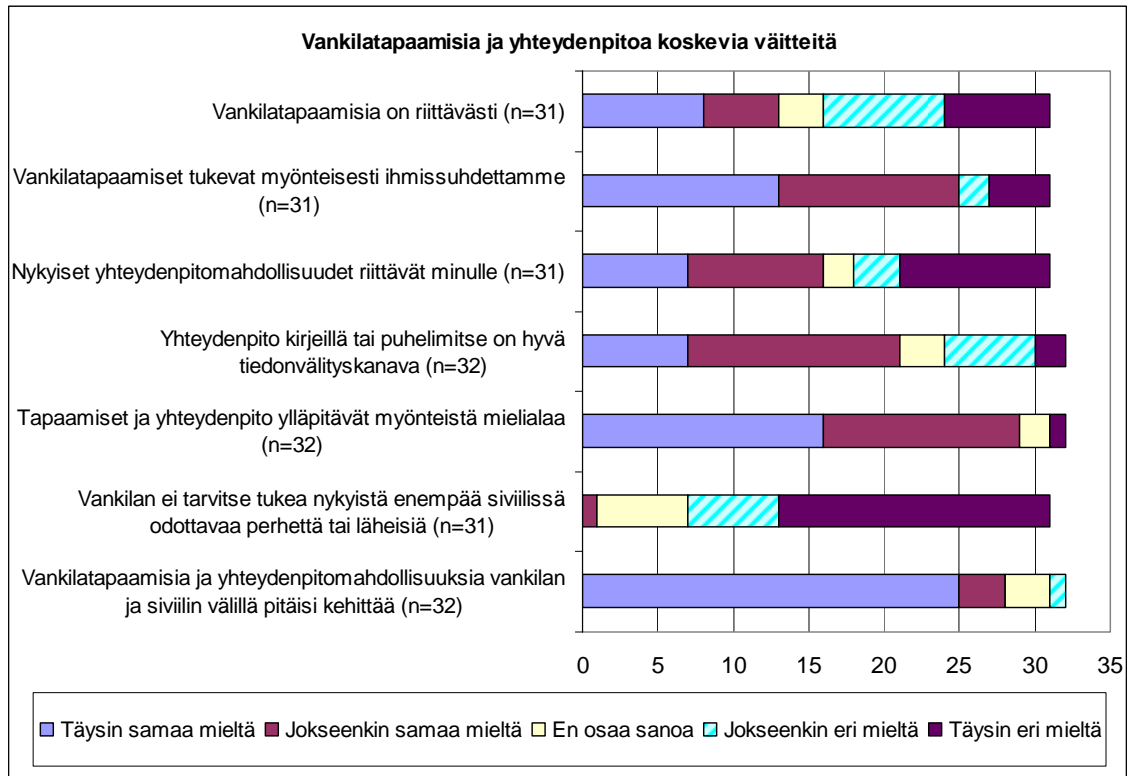
Vastaajista (n=32) kymmenen kertoi tapaavansa vankia 1–3 kertaa kuukaudessa ja seitsemän vastaajaa enintään 4 kertaa kuukaudessa. Viisi vastaajaa kertoi tapaavansa vankia yksi tai kaksi kertaa vuodessa ja kolme vastaajista 4–8 kertaa vuodessa. Ainoastaan yksi vastaajista kertoi tapaavansa vankia harvoin, koska hän pelkäsi, että tieto hänen läheisensä vankilatuomiosta leviäisi. Yhteyttä hän pitää vankiin tuttavan kautta, joka kävi tapaamassa vankia viikoittain. Yhden vastaajan kumppani oli koevapaudessa, joten he asuivat yhdessä ja tapasivat päivittäin. Näiden kahden lisäksi yksi vastaaja oli vastannut

tapaavansa vankia yhden kerran kuukaudessa, mutta kaksi kertaa vuodessa. (taulukko 7.)

Yhteydenpitoa käytiin vankilan ja siviilin välillä myös puhelimella ja kirjeenvaihdolla. Yli kaksi kolmasosaa (n=19) vastaajista (n=29) hyödynsi edellä mainittuja yhteydenpito-otoja päivittäin. Vastaajista viisi piti yhteyttä 15–30 kertaa kuukaudessa ja sama määrä (n=5) 1–10 kertaa kuukaudessa.

Kyselyllä selvitettiin väittämien avulla myös, mitä vaikutuksia vankilatapaamisilla ja yhteydenpidolla on siviilissä olevan perheen tai läheisten hyvinvointiin. Puolet (n=16) vastaajista (n=32) oli täysin samaa mieltä väitteestä ”Tapaamiset ja yhteydenpito ylläpitivät myönteistä mielialaa”. Väitteestä ”Vankilatapaamiset tukevat myönteisesti ihmissuhdettamme” vastaajista (n=31) 13 oli täysin samaa mieltä ja 12 jokseenkin samaa mieltä. Tämän lisäksi vastaajista (n=32) 14 oli jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Yhteydenpito kirjeillä tai puhelimitse on hyvä tiedonvälityskanava”. (kuvio 7.)

Sen sijaan täysin eri mieltä oli vastaajista (n=31) 18 väitteestä ”Vankilan ei tarvitse tukea nykyistä enempää siviilissä odottavaa perhettä tai läheistä”. Tämän lisäksi väite ”Nykyiset yhteydenpitomahdollisuudet riittävät minulle” jakoi vastaajien mielipiteitä. Kymmenen vastaajista (n=31) oli väitteestä täysin eri mieltä ja seitsemän vastaajista täysin samaa mieltä. Sen sijaan väitteestä ”Vankilatapaamisien ja yhteydenpitomahdollisuuksien vankilan ja siviilin välillä pitäisi kehittää” 25 vastaajista (n=32) oli täysin samaa mieltä. (kuvio 7.)

KUVIO 7. Vankilatapaamisia ja yhteydenpitoa koskevia väitteitä

Myös vankien perheiden ja läheisten toiveita vankiloilta saatavan tuen suhteen selvitettiin. Kysyttäessä, millaista tukea he toivoivat vankiloilta lisää viisi vastaajista (n=18) kertoi kaipaavansa enemmän tiedollista tukea vankilakäytännöistä. Tämän lisäksi vastaajista kolmasosa (n=6) toivoi, että tapaamisia olisi useammin tai että ne olisivat kestoltaan pidempiä. Tämän lisäksi he toivoivat ymmärrystä ja parempaa kohtelua vankiloiden työntekijöiltä vankilavierailujen aikana. Yksi vastaajista toivoi myös perhetyötä. Esimerkkejä näistä vastaajien toiveista on esitelty seuraavissa sitaateissa:

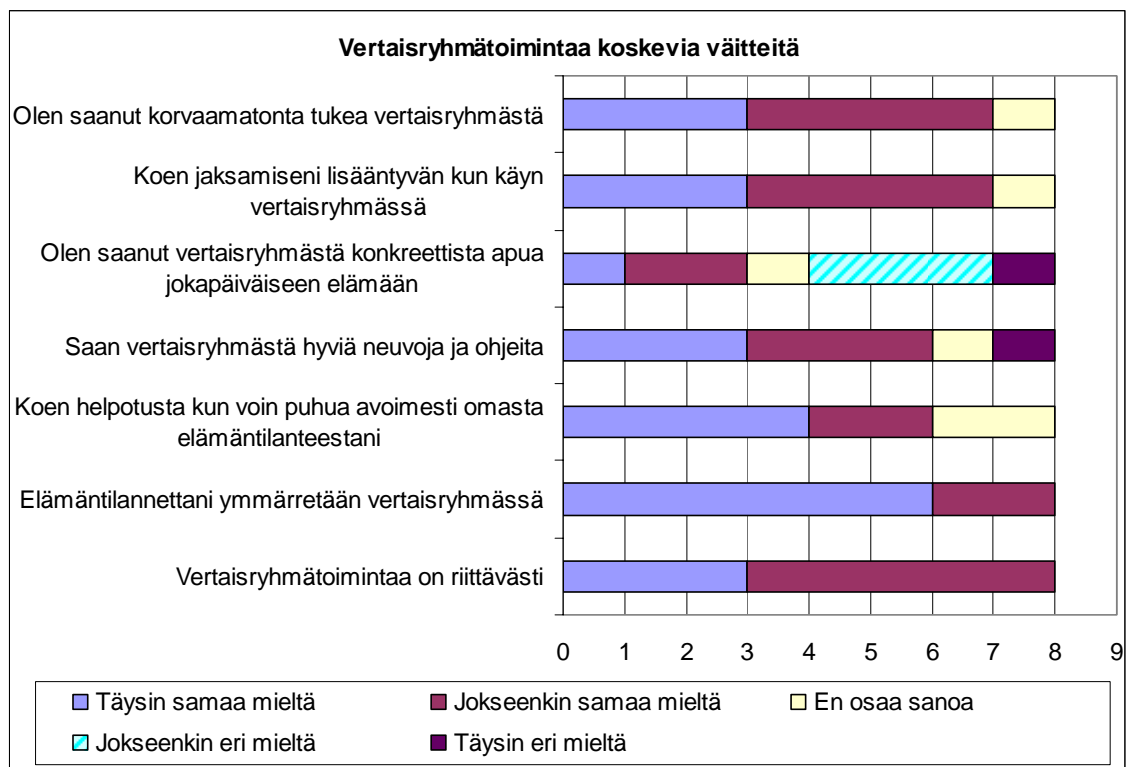
” Vankiloiden pitäisi tiedottaa toiminnastaan omaisille. Nyt omaiset joutuvat etsimään kaiken tiedon itse juuri silloin, kun itsellä on kaikkein vaikein tilanne. ”

”Inhimillisyyttä, enemmän tapaamisia -> pidempiä aikoja”

” Asiallista kohtelua!!! Pidempiä tapaamisia ja erityisesti lapsen huomiointia! ”

7.2.3 Vertaisryhmistä saatu tuki

Kyselyllä selvitettiin myös, olivatko vastaajat osallistuneet vertaisryhmätoimintaan ja jos olivat, niin millaista tukea he olivat niistä saaneet. Kysyttäessä, olivatko vastaajat osallistuneet vangin vankilatuomion aikana vertaisryhmän toimintaan, ainoastaan kahdeksan vastaajista (n=32) kertoi osallistuneensa. Eniten vertaisryhmät olivat antaneet emotionaalista tukea, sillä väitteestä ”Elämäntilannettaani ymmärretään vertaisryhmässä” kuusi vastaajista (n=8) oli täysin samaa mieltä. Tämän lisäksi vastaajista (n=8) puolet (n=4) oli täysin samaa mieltä väitteestä ”Koen helpotusta kun voi puhua avoimesti omasta elämäntilanteestani”. Vähiten vertaisryhmistä oli saatu toiminnallista tukea, sillä väitteestä ”Olen saanut vertaisryhmistä konkreettista apua jokapäiväiseen elämään” kolme vastaajista (n=8) oli jokseenkin eri mieltä ja yksi täysin eri mieltä. Vertaisryhmätoimintaan osallistuneista vastaajista (n=8) yli puolet (n=5) oli jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Vertaisryhmätoimintaa on riittävästi”. (kuvio 8.)

KUVIO 8. Vertaisryhmätoimintaa koskevia väitteitä (n=8)

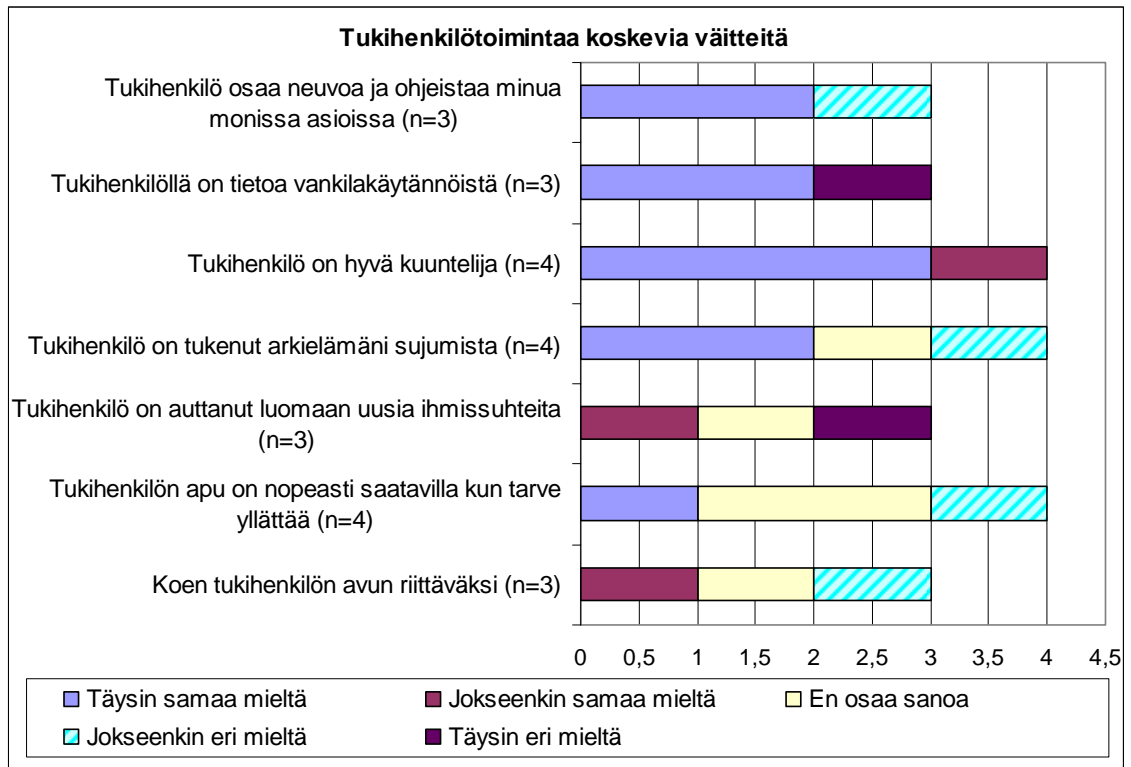
Kysyttäessä, kuinka usein vastaajat olivat osallistuneet vertaisryhmätoimintaan, puolet (n=3) vastaajista (n=6) kertoi osallistuneensa vertaisryhmään harvemmin kuin kahden kuukauden välein. Kaksi vastaajaa kertoi osallistuneensa vertaisryhmätoimintaan kerran

kuukaudessa ja yksi vastaaja kahden kuukauden välein. Kysyttäessä, millaista tukea he toivoivat vertaisryhmiltä lisää, kahdella vastaajista (n=6) ilmeni toive useammin järjestettäviin tapaamisiin. Yksi vastaaja kertoi ryhmistä saatavan tuen olevan oikeanlaista ja yksi toivoi lisää erilaisia toimintoja.

7.2.4 Organisoituneilta vapaaehtoistoimijoilta saatu tuki

Kyselyllä etsittiin myös erilaisia organisoituneita vapaaehtoistoimijoita, jotka tukevat vankien perheitä ja läheisiä. Kysyttäessä, onko vastaajalla tukihenkilöä, neljä vastaajista (n=32) ilmoitti, että heillä oli tukihenkilö ja yksi heistä kertoi tukihenkilön olevan hänen läheinen kaverinsa. Tukihenkilö oli antanut monipuolista tukea vastaajille. Väitteestä ”Tukihenkilö on hyvä kuuntelija” kolme vastaajista (n=4) oli täysin samaa mieltä. Täysin samaa mieltä oli vastaajista (n=4) kaksi väitteestä ”Tukihenkilö on tukenut arkielämän sujumista” ja niin ikään kaksi vastaajista (n=3) oli täysin samaa mieltä väitteestä ”Tukihenkilöllä oli tietoa vankilakäytännöistä”. (kuvio 9.)

Sen sijaan saadun avun riittävydessä oli vastaajilla erimielisyyksiä. Yksi vastaajista (n=3) kertoi olevansa jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Koen tukihenkilön avun riittävän” toinen vastaajista ei osannut sanoa ja kolmas oli jokseenkin eri mieltä (kuvio 9).

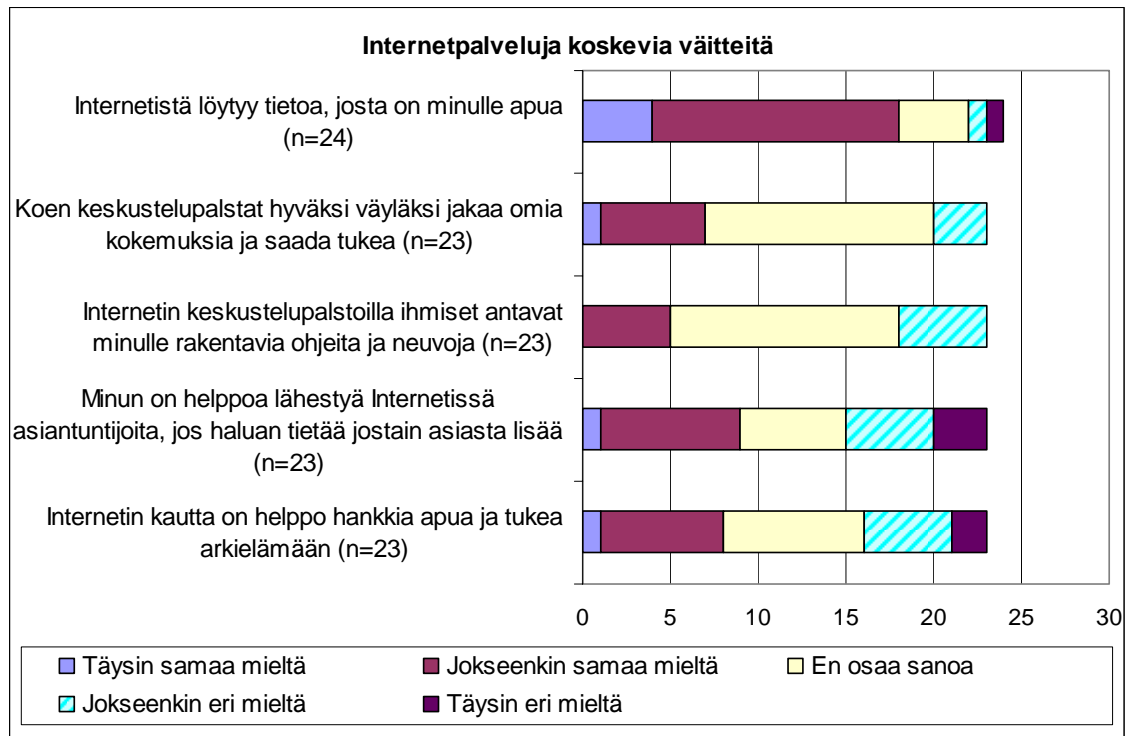
KUVIO 9. Tukihenkilötoimintaa koskevia väitteitä

Kyselyllä selvitettiin myös tukihenkilön tapaamistiheyttä. Kysyttäessä, kuinka monta kertaa kuukaudessa vastaaja tapasi tukihenkilöään, oli vastauksissa suuria eroja. Yksi vastaajista (n=3) tapasi tukihenkilöä 1–2 kertaa kuukaudessa, toinen kertoi tapaavansa tukihenkilöä viisi kertaa kuukaudessa ja kolmas, joka oli kertonut tukihenkilön olevan hänen läheinen ystävä, tapasi tukihenkilöään 12–15 kertaa kuukaudessa. Kysyttäessä vastaajilta, millaista tukea he toivovat tukihenkilöltä lisää vastaajista (n=3) yksi ei osannut vielä sanoa, koska tilanne oli hänelle uusi. Toinen vastaaja toivoi konkreettista apua kuten siivousapua, ja mukaan pienille reissuille. Kolmas oli tyytyväinen tukihenkilöltä saamaansa tukeen ja toivoi sen pysyvän samanlaisena.

Organisoituneiden vapaaehtoistoimijoiden kohdalla yksiselitteinen vastaus saatiin Sylvia-puhelimen kohdalla, sillä kukaan vastaajista (n=33) ei ollut soittanut Sylvia-puhelimeen. Näin ollen myös Sylvia-puhelimen keskeisiin väittämiin ei saatu vastauksia.

Kartoitin väittämin myös internetissä olevien palveluiden käyttöä. Väitteestä ”Internetistä löytyy tietoa, josta on minulle apua” 14 vastaajista (n=24) oli jokseenkin samaa

mieltä ja neljä täysin samaa mieltä. Noin kolmasosa (n=8) vastaajista (n=23) oli jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Minun on helppoa lähestyä Internetissä asiantuntijoita”. Sama määrä (n=8) vastaajista oli väitteestä täysin tai jokseenkin eri mieltä. Kahteen väitteeseen ”Internetin keskustelupalstoilla ihmiset antavat rakentavia ohjeita ja neuvoja” sekä ”Keskustelupalstat ovat hyviä väyliä jakaa omia kokemuksia ja saada tukea” yli puolet (n=13) vastaajista (n=23) oli vastannut, ettei osaa sanoa. (kuvio 10.)

KUVIO 10. Internetpalveluja koskevia väitteitä

Internetpalveluihin ja Sylvia-puhelimeen liittyviä toiveita selvitettiin myös kyselyssä. Kysymykseen, millaista tukea vastaajat toivoivat näiltä tahoilta lisää kaksi kolmasosaa (n=4) vastaajista (n=6) kertoi kaipaavansa lisää tiedollista tukea. Tietoa kaivattiin erityisesti ensimmäistä kertaa vankilaan meneville, mutta myös muut käytännön tiedot olivat toivottuja.

” tietoa enemmän vankilan toiminnasta ja käytännöistä ”

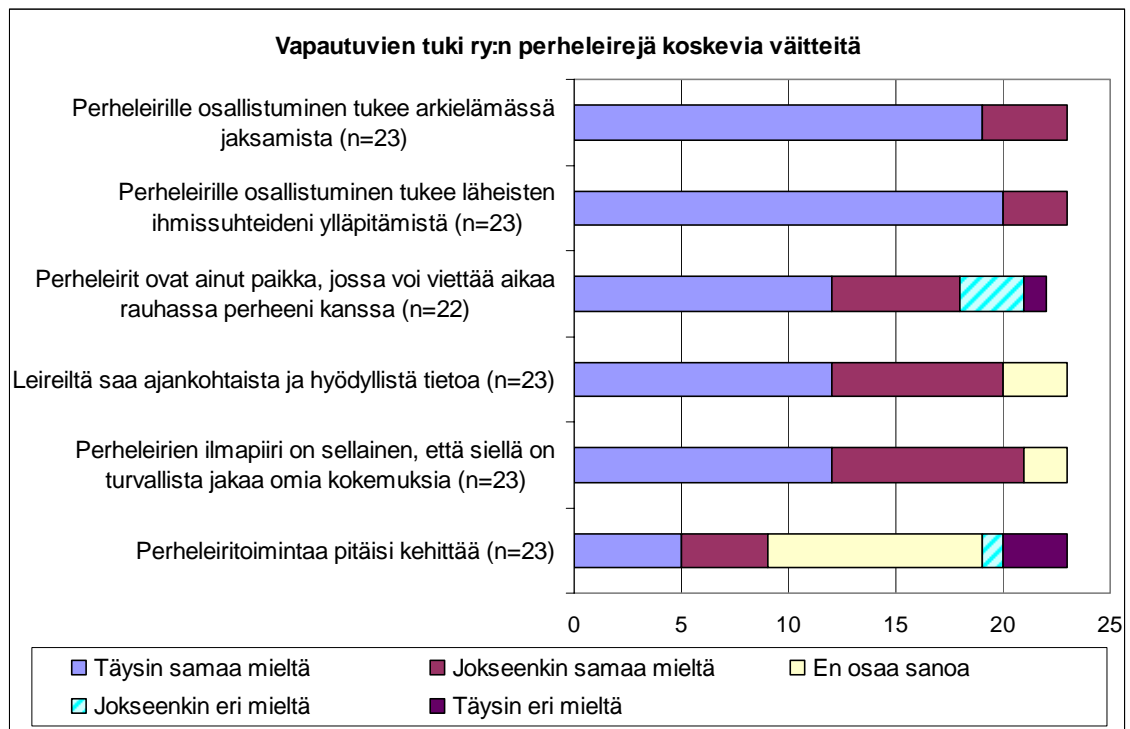
” internetistä tietoa, esim. matkakorvausasioista enemmän..”

Kolmantena organisoituneena vapaaehtoistoimijana oli Vapautuvien tuki ry -järjestö ja erityisesti heidän järjestämänsä perheleirit. Kysyttäessä, olivatko vastaajat osallistuneet

Vapautuvien tuki ry:n järjestämille perheleireille, yli kaksi kolmasosaa (n=23) vastaajista (n=33) ilmoitti olleensa leirillä. Vastaajista (n=22) 14 oli osallistunut leirille yhden kerran, neljä vastaajaa kaksi kertaa ja sama määrä (n=4) oli ollut leirillä kolme kertaa.

Väitteestä ”Perheleirin ilmapiiri on sellainen, että siellä on turvallista jakaa omia kokemuksia” vastaajista (n=23) 12 oli täysin samaa mieltä ja yhdeksän jokseenkin samaa mieltä. Myös väitteeseen ”Leirille osallistuminen tukee arkielämässä jaksamista” oli vastattu hyvin samansuuntaisesti. Vastaajista (n=23) 19 oli väitteestä täysin samaa mieltä ja neljä jokseenkin samaa mieltä. Väitteestä ”Perheleiriltä saa ajankohtaista ja hyödyllistä tietoa” vastaajista (n=23) 12 oli vastannut olevansa täysin samaa mieltä. (kuvio 11.)

Noin puolet (n=12) vastaajista (n=22) koki olevansa täysin samaa mieltä myös väitteestä ”Perheleirit ovat ainut paikka, jossa voi viettää aikaa rauhassa perheen kanssa”. Väitteestä ”Leirille osallistuminen tukee läheisten ihmissuhteiden ylläpitämistä” lähes kaikki (n=20) vastaajista (n=23) olivat myös täysin samaa mieltä. Sen sijaan väitteeseen ”Perheleiritoimintaa pitäisi kehittää” lähes puolet (n=10) vastaajista (n=23) ei osannut sanoa ja vain viisi oli väitteestä täysin samaa mieltä. (kuvio 11.)

KUVIO 11. Vapautuvien tuki ry:n perheleirejä koskevia väitteitä

Selvitin myös perheleirille osallistuneiden kokemuksia. Kysyttäessä, millaisia kokemuksia heillä oli perheleirille osallistumisesta, kaikki vastaajat (n=17) kertoivat kokemusten olleen hyviä ja positiivisia. Heistä ainoastaan kaksi, olivat kuvanneet kokemukset myös hieman huonommiksi:

” Upeaa viettää viikko perheen kanssa, johon ei kolmeen vuoteen ollut mahdollisuutta. Ei ole kiire, kun on monta päivää. ”

” Vertaistuki tärkeää. Keskustelut, ajankohtainen tieto. Avoimuus. ”

” Parempaa leiriä ei löydy. Saa henkisesti paljon. ”

Kysyttäessä, kuinka riittäväksi he olivat kokeneet perheleirit, yli puolet (n=13) vastaajista (n=20) oli kokenut ne melko hyvin riittäviksi ja kuusi erittäin hyvin riittäviksi. Vain yksi vastaajista oli kokenut perheleirit erittäin huonosti riittäviksi. Näiden vastaajien lisäksi yksi vastaaja oli kertonut kokevansa perheleirit laadullisesti erittäin hyvin riittäviksi, mutta määrällisesti erittäin huonosti riittäviksi.

7.3 Vastaajien oma jaksaminen sekä toiveet tukien ja palveluiden kehittämisestä

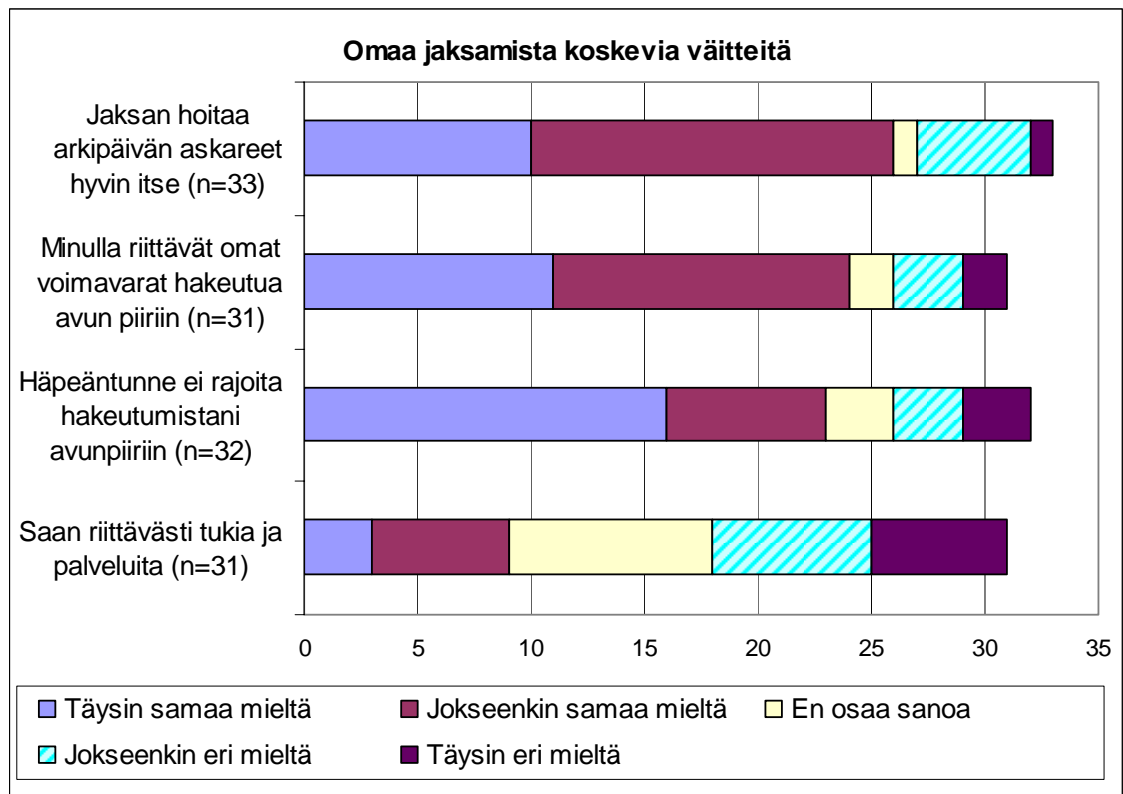
Kyselyn lopussa oli tarkoituksena vielä kartoittaa, olivatko vankien perheet ja läheiset kysytyjen palveluiden ja tukien lisäksi, joidenkin muiden palveluiden tai tukimuotojen piirissä. Vastauksista ei noussut esille kuin yhdellä vastaajista (n=5) uusi palvelu, joka oli lasten koulut. Sen sijaan, kysyttäessä, mitä tukimuotoja ja palveluita tulisi kehittää, vastaajista (n=12) viidellä nousi esille Kelan palvelut ja eri tukien hakemiset, joihin he toivoivat saavansa huomattavasti enemmän selkeyttä. Tämän lisäksi he toivoivat yleisemmällä tasolla parempaa asioista tiedottamista, varsinkin heitä koskevissa asioissa. Kolme vastaajista (n=12) toivoi myös paremman yhteyden kehittämistä vankilan ja vangin perheen ja läheisen välille siviilissä. Vastaajat olivat ilmaisseet toiveensa muun muassa seuraavilla tavoilla:

” Pitäisi kehittää vankilan ja omaisten välistä yhteistyötä. ”

” Tietoa yleisellä tasolla eri tukimuodoista. ”

” Kelan palvelut, kun puoliso on vankilassa. Tukia lapsiperheille järjestyttävä. ”

Kehittämistarpeiden lisäksi tiedustelin vastaajien omaan jaksamiseen liittyviä asioita väittämällä. Vastaajista (n=33) kymmenen oli täysin samaa mieltä väitteestä ”Jaksan hoitaa arkipäivän askareet hyvin itse”. Tämän lisäksi yli kolmasosa (n=13) vastaajista (n=31) oli jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Minulla riittävät omat voimavarat hakeutua avunpiiriin”. Väitteestä ”Häpeäntunne ei rajoita hakeutumistani avunpiiriin” puolet (n=16) vastaajista (n=32) oli täysin samaa mieltä. Sen sijaan väitteestä ”Saan riittävästi tukia ja palveluita” vastaajista (n=31) yhdeksän ei osannut sanoa ja seitsemän oli jokseenkin eri mieltä. (kuvio 12.)

KUVIO 12. Omaa jaksamista koskevia väitteitä

Viimeisessä kysymyksessä oli vastaajilla mahdollisuus kertoa vapaasti omista ajatuksistaan, ja heillä esille nousi monia asioita. Kolmasosalla (n=3) vastaajista (n=9) nousi esille tarve purkaa kokemuksiaan vankilatapaamisista ja -käytännöistä:

”Vanki on sijoitettu 500km päähän, jonka vuoksi emme voi käydä häntä katsomassa kun 4 krt vuodessa. Se heikentää suhdettamme merkittävästi. Tapaaminen tulee kalliiksi, koska on oltava hotellissa yötä.”

”...kohdella heitä ihmisarvoisesti. Samaa odottaisin vankiloiden henkilökunnalta. Sekin on palveluammatti, vaikeivat he sitä tiedostakkaan... Toisaalta ymmärrän, että jos vankilassa olo tehdään viihtyisäksi ja mukavaksi sinne tullaan uudelleen ja uudelleen...”

Yksittäisissä vastauksissa esille nousi myös tiedon löytämisen vaikeudet, heikko jakaminen, häpeäntunteet sekä pyrkimys selviytyä omin voimin.

”..aika paljon yritän olla pyytämättä mtn tai sanon en tarvitse”

”Kyllähän se on niin, että häpeäntunne on melkoinen..”

”Välillä on hankala tietää, mistä alkaisi etsimään tietoa/apua johonkin asiaan, jokin selkeämpi esim. Nettisivusto, missä on kerrottu selvästi miten apuja voi saada ja miten ei.”

8 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

8.1 Läheiset tukevat perhettä monipuolisemmin

Tämän tutkimuksen tulokset antavat viitteitä siitä, että omalta perheeltä saataisiin vähemmän tukea kuin läheisiltä. Tuen vähyys omalta perheeltä voi johtua osittain siitä, että kotona ei asu muita vanhempia, vaan suurimmalla osalla (n=20) vastaajista (n=33) kotona asui ainoastaan lapsia. Myös Kauralan tutkimustuloksissa oli havaittavissa sama suuntaus perherakenteissa, missä vastaajista 70 % oli lapsiperheitä, ja perheissä oli alle 18-vuotiaita lapsia. Lapsista ainoastaan 17 % asui muualla kuin kotona. (Kaurala 2009, 8.)

Tuloksista ilmeni mielenkiintoisia eroja omalta perheeltä ja läheisiltä saadussa tuessa. Verrattaessa perheeltä ja läheisiltä saatua tukea tulokset olivat samansuuntaiset, mutta oli havaittavissa, että läheisiltä saatiin määrällisesti enemmän tukea jokaisen eri tukimuodon kohdalla. Erityinen ero oli emotionaalisen tuen määrässä, jota sai läheisiltä vajaa puolet (n=12) vastaajista (n=28) kerran tai useammin viikossa, kun taas perheeltä sitä sai sama määrä (n=12) vastaajista (n=28), mutta vähintään kerran kuukaudessa. Läheisiltä ja omalta perheeltä saatuja tukimuotoja verrattaessa voi myös huomata, että perheen kohdalla jokaiseen tukeen vähintään kymmenen vastaajaa oli vastannut, ettei ollut saanut lainkaan kyseistä tukea, kun taas läheisten kohdalla vastausvaihtoehtoa ”ei lainkaan” oli vastattu huomattavasti vähemmän.

Tämän tutkimuksen tuloksista käy ilmi emotionaalisen tuen tarve, joka nousee esille monen eri sosiaalisen verkoston kohdalla. Muun muassa läheisiltä ja perheeltä kaivataan ymmärrystä ja kuuntelua, ei syyllistämistä. Myös toiminnallisen tuen vankien perheet ja läheiset kokivat tärkeäksi ja toivoivat saavansa sitä lisää erityisesti omilta läheisiltään. Vastaajien kaivatessa enemmän toiminnallista tukea läheisiltään on mielestäni huomioimisen arvoista se, että vastaajat eivät kaivanneet läheisiltä mitään suuria tekoja. Vastaaja toivat esille toiveet pienestä huomioimisesta, heidän arkeensa osallistumisesta ja auttamisesta heidän kotiympäristössään. Tätä tulosta tukee myös Hupcayn (1998) esiin tuoma ajatus, jossa ystävilta saatua tukea arvioidaan väljemmin, koska heillä ei ole perheen kaltaista velvoitetta tukea (Partanen 2008, 18).

Viitteet siitä, että läheiset ihmissuhteet voivat olla joltain osin monipuolisempia tukijoi-
ta, voi johtua osittain siitä, että läheisverkostot kattavat useampia ihmissuhteita kuin
oma ydinperhe. Läheisverkoston ollessa laaja he pystyivät tukemaan monipuolisemmin
kuin oma perhe, joka tämän tutkimuksen tulosten pohjalta useimmiten koostui ainoas-
taan kotona asuvista lapsista. Tämän tutkimuksen mukaan tätä asiaa vastaajat eivät ko-
keneet kuitenkaan mitenkään negatiivisena. Vastaajista (n=14) yksi kertoikin, ettei per-
heeseen kuuluvan lapsen tarvitse tukea kohtuuttomasti. Vaikka Hupcey (1998) on tutkit-
tu, että omalta perheeltä odotetaan tukea erityisesti kriisien aikana ja jos silloin tuki ei
vastaa odotuksia, se koetaan negatiivisesti (Partanen 2008, 18). Tämän tutkimuksen tu-
loksot antoivat tietoa kuitenkin toiseen suuntaan. Ajattelen, että tuen saamisen koke-
mukset ovat riippuvaisia muun muassa ihmisten sen hetkisistä elämäntilanteista ja per-
herakenteista.

8.2 Ammattiauttajat

8.2.1 Julkiselta sektorilta taloudellista tukea

Tutkimustulokset antoivat viitteitä siitä, että vankien perheet ja läheiset asioivat julkis-
ten palveluiden piiristä eniten toimeentulotuki- ja Kelan palveluissa. Seuraavaksi eniten
tämän tutkimuksen mukaan käytettiin kotihoidon, perhetyön, päihde- ja terveydenhuol-
lon palveluita sekä mielenterveyspalveluita. Kauralan tekemä selvitys tukee näitä tutki-
mustuloksia, joissa vastaajat olivat saaneet eniten apua toimeentulotuesta. Melko usein
apua oli saatu myös päihdepalveluista ja terveydenhuollosta sekä lastensuojelusta.
(Kaurala 2009, 17.) Tämän tutkimuksen tuloksista kuitenkin näkee, että vankien perheet
ja läheiset käyttävät laajasti erilaisia ammattiauttajien palveluita, eikä voida siis yksise-
litteisesti sanoa, mitä palveluita he käyttäisivät eniten. Vastauksista käy kuitenkin ilmi,
että julkiselta sektorilta saatiin eniten taloudellista ja tiedollista tukea. Vastaajista
(n=27) kymmenen kertoi taloudellisen tuen olleen tärkein tuki. Sen sijaan tiedollinen
tuki oli tärkein kolmelle vastaajalle ja toiseksi tärkein kuudelle.

Tutkimustulokset jakaantuivat vastaajien kesken kahtia, kun selvitettiin näiden palve-
luiden ja niiden antaman tuen riittävyyttä. Vajaa kolmasosa (n=10) vastaajista (n=26)
kertoi tuen melko huonosti riittäväksi ja lähes yhtä moni (n=9) vastaajista koki tuen

melko hyvin riittäväksi. Samansuuntaisiin tuloksiin tuli Kaurala omassa selvityksessään, jossa 42 % vastaajista oli palveluiden ja tukien piirissä, mutta he eivät kokeneet saatuja palveluita ja tukia riittäviksi. Koska tässä tutkimuksessa vastaukset olivat jakaantuneet kahtia, voidaan ajatella, että vastaajien kokemuksiin palveluiden riittävydestä on voinut vaikuttaa esimerkiksi vastaajien työtilanteet, perherakenteet tai velkaasiat. Tulokset kertoivat, että elämäntilanteet olivat vastaajilla hyvin erilaisia. Palkkatuloja sai noin puolet (n=17) vastaajista (n=32) ja 23:lla vastaajista (n=30) oli velkaa. Myös Kauralan selvitys tukee saatuja tuloksia velasta, jota Kauralan selvityksessä oli 91 % vastaajista (Kaurala 2009, 25). Voisi ajatella, että esimerkiksi työtön, opiskelija tai vanhempainvapaalla oleva henkilö, on kokenut julkiselta sektorilta saadut tuet riittämättömäksi verrattuna työssäkävään perheelliseen henkilöön.

Kauralan tekemässä tutkimuksessa arvioitiin myös sitä, olivatko he saaneet mielestään riittävästi yhteiskunnan palveluja ja tukea. Vastaajat olivat kaivanneet enemmän taloudellista apua, keskusteluapua sekä neuvoja esimerkiksi lasten kasvatuksessa. (Kaurala 2009, 18.) Tästä tutkimuksesta saadut tulokset vastaajien toiveiden suhteen olivat samansuuntaiset. Hieman alle puolet (n=7) vastaajista (n=17) toivoi enemmän taloudellista tukemista, kolme vastaajaa toivoi lisää tiedollista tukea ja neljä vastaajaa emotionaalista tukea.

Yksi mahdollinen syy siihen, miksi vastaajat toivoivat enemmän taloudellisesta tukea, voi johtua siitä, että noin puolet (n=15) vastaajista (n=28) oli yhteiskunnan antamien sosiaalietuuksien varassa. Vastaajista (n=28) 16 sai lapsilisää ja 15 vastaajista asumistukea. Toimeentulotukea sai yli kolmasosa (n=11) vastaajista ja elatustukea sai kymmenen vastaajista. Tämän lisäksi he, joilla ei ollut palkkatuloja (n=15) oli 12:lla velkaa. Tutkimustulokset antavat mielestäni viitteistä siitä, että moni vangin perhe tai läheinen on ahdingossa toimeentulonsa kanssa ja yrittää selviytyä arkielämästä yhteiskunnan maksamilla sosiaalietuuksilla. Kauralan tekemä selvitys tukee myös näitä tuloksia, joissa vastaajista vajaa puolet sai pääasiallisen toimeentulonsa sosiaalietuuksista. Toimeentulotukea oli saanut 22 % vastaajista, asumistukea 33 % vastaajista ja elatustukea 30 % vastaajista. (Kaurala 2009, 9.)

Tutkimustulokset vastaajien kokemuksista julkisen sektorin tukimuotoihin liittyen nostivat kehittämisideoita esille. Tulokset antavat viitteitä siitä, että tukienhakemisprosesse-

ja olisi hyvä selkiyttää ja yksinkertaistaa, jotta tukien hakeminen ei koettaisi niin hankalaksi. Väitteestä ”Eri tukien hakeminen on yksinkertaista” vastaajista (n=27) yli puolet (n=15) oli täysin eri mieltä. Tästä tutkimuksesta saadut tulokset antavat suuntaa myös sille, että eri palveluiden piirissä asioiminen ei ehkä ole ollut vastaajien mielestä riittävän hyvää. Vastaajista (n=27) 13 oli täysin eri mieltä väitteestä ”Minulle on kerrottu avoimesti eri tukimuodoista ja niiden hakemisesta”. Myös tuoreen Sosiaali- ja terveydenhuollon laitoksen tekemässä tutkimuksessa, jossa kuvattiin kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden asiakasfoorumia, tutkimustulokset osoittivat, että asiakkaat olivat kokeneet tiedon pimittämistä, palveluista ei kerrottu tarpeeksi, eikä heille ollut kerrottu heidän oikeuksistaan (Tammelin 2010, 44).

8.2.2 Vankiloilta emotionaalista tukea ja säännöllistä yhteydenpitoa

Vankiloiden tarjoamat vankilatapaamiset ja yhteydenpitomahdollisuudet vankien perheille ja läheisille ovat tärkeä tuki ja se tuli mielestäni hyvin ilmi tämän tutkimuksen tuloksissa. Tutkimustulokset antoivat nimittäin viitteitä siitä, että suurin osa vankien perheistä ja läheisistä käytti näitä tukimuotoja hyödykseen aktiivisesti. Yli kaksi kolmasosaa (n=19) vastaajista (n=29) hyödynsi yhteydenpito mahdollisuutta puhelimella ja kirjeenvaihtolla päivittäin. Puolet (n=11) vastaajista (n=22) tapasi vankia 1–3 kertaa kuukaudessa ja kahdeksan 4–8 kertaa kuukaudessa.

Tämän tutkimuksen tulosten mukaan vankilat pystyivät tarjoamaan vankien tapaajille eniten emotionaalista tukea. Vastaajista (n=32) lähes kaikki (n=29) olivat täysin tai joksikin samaa mieltä väitteestä ”Tapaamiset ja yhteydenpito ylläpitävät myönteistä mielialaa”. Tämän lisäksi 25 vastaajista (n=31) olivat täysin tai joksikin samaa mieltä väitteestä ”Vankilatapaamiset tukivat myönteisesti heidän ihmissuhdettamme”. Mielestäni vastaajien myönteiset kokemukset tapaamisista ja yhteydenpito mahdollisuuksista antoivat viitteitä siitä, että tuki, jota vankilat antoivat, oli sellaista, että se todella tuki sekä vankeja että vankien tapaajia. Voisi ajatella, että molemmat osapuolet saavat tapaamisesta henkisesti paljon ja tapaamiset auttoivat heitä jaksamaan paremmin vankilatuomion yli. Tätä tutkimustulosta tukee myös Rikosseuraamuslaitoksen julkaisu, jossa kerrottiin, että 60 %:lla pitkäaikaissangeista suhteiden läheisiin ja puolisoon arvioitiin olevan kuntoutusta tukevia. Myös yhteydenpito puhelimitse nähtiin vankien psyykkistä

olotilaa helpottavaksi ja olotilaa tasapainottavaksi tekijäksi. (Rikosseuraamuslaitos 2003, 51.)

Vaikka vankilatapaamisten määrään ja yhteydenpidon riittävyyteen oltiin melko tyytyväisiä, vankien perheet ja läheiset näkivät kehittämistarpeen vankilan ja siviilin välillä, erityisesti juuri näissä vankilatapaamisissa ja yhteydenpito mahdollisuuksissa. Vastaajat olivat olleet tyytyväisiä vankilasta saadun tuen muotoon, mutta vastaukset osoittavat, että niiden määrään ja laatuun he eivät olleet niinkään tyytyväisiä. Määrälliset toiveet vastaajilla kohdistuivat erityisesti pidempiin ja useammin järjestettäviin tapaamisiin. Tätä tukivat myös Kauralan tulokset, joissa vastaajat nostivat esille perhetapaamisten vähyden ja lyhytkestoisuuden (Kaurala 2009, 26). Mielestäni tästä tutkimuksesta saadut vastaajien toiveet selittyvät osittain sillä, että osalla vastaajista oli myös perhettä, jonka vuoksi tapaamiset koettiin tärkeiksi ja sen vuoksi tapaamisia toivottiin enemmän. Tähän kehittämistarpeeseen on mielestäni vankilan melko vaikea vastata, koska vankiloiden henkilökunnalla on rajalliset resurssit käytettävissään vankilatapaamisten järjestämiseksi, ja jos näitä resurssisuhteita muutetaan, vankilatapaamisiin menevät resurssit ovat jostain muusta vankilan toiminnasta poissa.

Sen sijaan vastaajien toiveeseen asiallisemmasta kohtelusta vankiloiden tapaamistiloissa voidaan mielestäni vaikuttaa jo hyvin pienillä panostuksilla. Vankilahenkilökunnan on helppo itse vaikuttaa omalla käytöksellään tähän toiveeseen ja tehdä vankilatapaamisista asiakkaille mielekkäämpi kokemus. Myös Kauralan selvityksen vastauksissa oli samansuuntaisia toiveita, epäasiallisen kohtelun kokemusten vähenemiseksi vastaajat toivoivat vartijoiden koulutukseen lisättäväksi asiakaspalvelukoulutusta sekä yleensä vankiloihin joustavampia käytäntöjä ja helpompaa tiedon saantia. (Kaurala 2009, 24.) Toki tapaamisiin liittyy monesti tiettyjä toimenpiteitä ja tarkastuksia, jotka ovat saattaneet joistain tapaajista tuntua ikäviltä ja ovat sitten vaikuttaneet vastaajien vastauksiin. Tätä tulkintaa tukee Laitisen (1999, 30) tutkimustulokset, joissa hän pohti epäasiallisen kohtelun kokemusten johtuneen siitä, ettei vankilaan tulevilla vierailijoilla ollut tietoa käytännöistä eivätkä vartijat ehkä olleet kokeneet tarpeelliseksi selittää miksi tietyt toiminnot suoritettiin ja mihin ne perustuivat.

Asiallisemman kohtelun lisäksi vankiloilta toivoi saavansa viisi vastaajista (n=18) enemmän tiedollista tukea. Mielestäni myös tähän tarpeeseen on vankiloiden työteki-

jöiden myös kohtuullisen helppo vastata. Vankiloiden työntekijät ovat alansa ammattilaisia ja tietopohja vankilakäytännöistä on varmasti kattava. Uskon, että vankiloiden työntekijät pystyvät antamaan tarvittavan tiedon tapaajalle tämän kysyessä tietoa vankilan käytännöstä.

8.3 Vertaisryhmiltä emotionaalista tukea

Tämän tutkimuksen tulokset antoivat osviittaa siitä, että melko harvan vangin perheen tai läheisen sosiaaliseen verkostoon kuuluivat vertaisryhmät. Vain neljäsosa (n=8) vastaajista (n=33) oli kertonut osallistuneensa vertaisryhmään. Vaikka vastaajia oli vähän, tämän tutkimuksen tulokset vertaisryhmän antamasta tuesta olivat kaikilla vastaajilla samansuuntaisia ja he kokivat vertaisryhmät hyvin myönteiseksi tueksi. Vähäisen vastaajajoukon vuoksi tulokset ovat vain suuntaa antavia, mutta ne antavat mielestäni näkökulman siitä, kuinka monipuolista tukea vertaisryhmästä voi saada.

Tulosten perusteella vertaisryhmistä oli saatu eniten emotionaalista ja tiedollista tukea. Kaikki vastaajat (n=8) olivat vähintään jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Elämäntilannettaan on ymmärretty vertairyhmissä”. Tämän lisäksi puolet (n=4) vastaajista (n=8) oli täysin samaa mieltä väitteestä ” Koen helpotusta kun voin puhua avoimesti omasta elämäntilanteestani”. Kuten Vuorinen ja Helasti (1997) toteavat, ryhmän samanlaisuudella, oman elämäntilanteen jakamisella ja tiedonvälittämisellä näyttää olevan myönteisiä vaikutuksia ryhmän kaikkiin jäseniin (Joensuu 2000, 8). Tämä voidaan todeta myös tämän tutkimuksen tuloksista, joissa seitsemän vastaajista (n=8) koki oma jaksamisensa parantuneen vertaisryhmäkäyntien avulla ja sama määrä (n=7) koki saaneensa vertaisryhmästä korvaamatonta tukea. Myös Pennasen tekemän pro gradu -tutkielman tulokset tukevat näitä tuloksia. Hän oli havainnut vastaajien löytäneen ryhmästä sen avun, mikä oli muulta jäänyt saamatta. Ne, jotka ovat kokeneet saman kuin itse voivat antaa keskusteluun vertaansa vailla olevan näkökulman ja tuen toisilleen. (Pennanen 2007, 66, 30.)

Yllättävä oli mielestäni tulos, joka saatiin vertaistuen riittävydestä. Vertaisryhmätoimintaan osallistuneet kahdeksan vastaajaa olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että vertaisryhmätoimintaa oli riittävästi. Tulos oli yllättävä, koska kysyttäessä, kuinka usein vastaajat olivat osallistuneet vertaisryhmätoimintaan, puolet (n=3) vastaa-

jista (n=6) kertoi osallistuneensa vertaisryhmään harvemmin kuin kahden kuukauden välein ja kaksi vastaajista kerran kuukaudessa. Tämä voi kertoa osittain siitä, että vertaisryhmien kohdalla laatu voi korvata määrän. Harvat kokoontumiskerrat voivat ryhmäläisille olla niin antoisia, että ryhmänjäsenet voivat kokea määrällisesti harvakseltaan kokoontuvat vertaisryhmät jo riittäviksi. Vaikka harvakseltaan kokoontuvat vertaisryhmät saatetaan kokea riittäviksi pitää kuitenkin mainita, että yksi kolmasosa (n=2) vastaajista (n=6) oli toivonut useammin järjestettäviä vertaisryhmiä. Ei siis voida antaa mitään varmoja vastauksia vaan paremminkin voidaan pohtia ja antaa erilaisia näkökulmia.

8.4 Vapaaehtoistoimijoiden antama sosiaalinen tuki vaihtelevaa

Tulokset olivat kaikkien organisoituneiden vapaaehtoistoimijoiden kohdalla hyvin erilaisia. Vastaajista (n=32) ainoastaan neljä kertoi, että heillä oli tukihenkilö ja Sylvia-puhelimeen kukaan 33 vastaajasta ei ollut soittanut. On hyvin vaikea sanoa, miksi Sylvia-puhelimeen ei oltu soitettu. Tämä tulos herätti minussa tutkimuksen tekijänä useita kysymyksiä – eikö vastaajilla ole ollut tietoa palvelevasta puhelimesta vai oliko syynä ollut esimerkiksi haluttomuus soittaa? Vai oliko syynä samat ongelmat, jotka nousivat esiin Laitisen tutkimustuloksissa, joissa soittamisen esteenä oli ollut uskalluksen puute (Laitinen 1999, 27). Kaksi vastaajista (n=33) kuitenkin ilmoitti, ettei heillä ollut tietoa tällaisesta palvelusta. Tämä puoltaisi ajatusta siitä, että tietoa ei tällaisesta palvelusta vastaajilla ole ollut.

Tämän tutkimuksen tulokset tukihenkilötoiminnan osalta eivät ole mitenkään varmoja tuloksia, koska tukihenkilö oli ollut vain neljällä vastaajista (n=32). Muutamat tulokset tukihenkilötoiminnasta antavat kuitenkin viitteitä siitä, että vastaajat (n=4) kokivat tukihenkilön olevan monipuolinen tuen antaja. Tämän lisäksi esille nousi erityisesti emotionaalinen tuki, jota vankien perheet ja läheiset olivat tukihenkilöltä saaneet. Kaikki vastaajat (n=4) olivat kokeneet tukihenkilön erityisen hyväksi kuuntelijaksi. Tukea vastaajat olivat saaneet myös arjenaskareisiin ja tietoa he olivat saaneet erityisesti vankilakäytännöistä. Tätä tulosta tukee myös Lehtisen (1994) ajatus, jossa hän kertoo tukihenkilön olevan arkisten toimintojen tukija (Mikkonen 2006, 221).

Myös internetpalveluita koskevat tulokset eivät antaneet mahdollisuutta kovin selvien johtopäätösten tekemiseen, koska moni oli vastannut väitteisiin vaihtoehdon ”en osaa sanoa”, jolloin vastaajilla ei ollut asiasta mitään mielipidettä. Tutkimustuloksista voidaan sanoa kuitenkin sen verran, että internet on pystynyt tarjoamaan vankien perheille ja läheisille tiedollista tukea ehkä muita sosiaalisia verkostoja enemmän. Väitteestä ”Internetistä löytyy tietoa, josta on minulle apua” vastaajista (n=24) yli puolet (n=14) oli jokseenkin samaa mieltä. Pitää kuitenkin huomata, että kysyttäessä, millaista tukea vastaajat toivoivat internetistä lisää, vastaajista (n=6) yli puolet (n=4) oli toivonut vieläkin enemmän tiedollista tukea. Tiedollisen tuen toiveet kohdistuivat erityisesti vankilakäytäntöihin ja ensi kertaa vankilaan meneville. Näitä toiveita koskeneita tutkimustuloksia tukee myös Kauralan selvitys, jossa vastaajat toivoivat vankiloihin infopakettia, jossa kerrottaisiin vankiloiden käytännöistä ja yhteiskunnan tuista. Kauralan selvitys paljastaa, että myös internetistä toivottiin saavan enemmän tietoa. (Kaurala 2009, 23.)

Tiedollisen tuen toive herätti minussa kysymyksiä, koska tietoa tarjoavia sivustoja, kuten Portti Vapauteen ja Vapautuvien tuki ry on jo olemassa. Kokevatko ihmiset tiedon löytämisen vaikeaksi vai eikö heillä ole omia voimavaroja etsiä tarvittavaa tietoa? Ehkä tällainen tiedonhankinta on vielä osalle ihmisistä niin uutta, etteivät he osaa sen vuoksi hyödyntää sitä. Tätä oletusta tukevat myös Tammelinin (2010, 69) tuoreet tutkimustulokset, joissa asiakaskokemukset osoittivat, että erityisesti vanhemmilla asiakkailta ja maaseudulla asuvilla ei välttämättä ole tarvittavaa tietoa ja taitoa sähköisten palveluiden hyödyntämiseen. Willberg tuo esille myös näkökulman, jossa puolison joutuminen yhtäkkiä vankilaan pois perheen arjesta on koko perheelle niin traumatisoivaa, etteivät voimavarat riitä hajanaisen tiedon etsimiseen. Akuutissa tilanteessa ihminen myös usein lamaantuu ja pienenkin tiedon etsiminen voi tuntua ylitsepääsemättömän vaikealta. Osalla perheistä ei ole myöskään taloudellisesti mahdollista oman internetyhteyden käyttöön. Tämän lisäksi käynnit kirjastojen koneella voivat vankien perheistä ja läheisistä tuntua raskailta ja joskus jopa kiusallisilta. (Willberg, Merja, henkilökohtainen tiedonanto 2.4.2011.)

Tutkimukseen valituista organisoituneista vapaaehtoistoimijoista Vapautuvien tuki ry nousi tutkimustuloksissa selkeästi esille, koska tulokset vankien perheiden saamasta tuesta perheleireillä olivat erittäin positiivisia. Oli hienoa huomata, että perheleireille oli osallistunut yli kaksi kolmasosaa (n=23) vastaajista (n=33). Tosin on muistettava se,

että vankien perheleireille osallistuneiden vastaajien määrää nosti se, että kyselyitä jaettiin kolmella perheleirillä.

Tämän tutkimuksen tulokset antavat viitteitä siitä, että Vapautuvien tuki ry:n perheleireillä saatu tuki olisi monipuolista. Sekä vertaistukiryhmät että Vapautuvien tuki ry:n järjestämät perheleirit olivat vertaisuuden vuoksi hyvin lähellä toisiaan ja se näkyi myös tuloksissa, jotka olivat hyvin samansuuntaisia. Leirille osallistuneiden vankien perheiden vastauksista nousi esille emotionaalinen tuki, jonka he kokivat todella tärkeäksi, koska leireillä he pystyivät jakamaan turvallisesti omia kokemuksiaan. Seuraavaksi esille nousi toiminnallinen tuki, koska leirillä oli pystynyt viettämään perheen kanssa aikaa yhdessä. Yhteisestä ajasta he olivat saaneet voimaa ja tukea parisuhteeseensa. Leireillä jaettu tiedollinen tuki nousi myös tärkeänä tukimuotona esille. Näitä tuloksia tukevat myös varsinaisilla perheleireillä jaetut ja täytetyt palautekyselyt, joissa leiriläisiltä kysytään leirien onnistuneisuutta. Vastauksista ilmeni, että kuuden päivän leirit koettiin tärkeiksi, koska sai viettää aikaa lasten ja puolison kanssa. Leirit vaikuttivat positiivisesti myös heidän keskinäisiin suhteisiinsa. (Rikosseuraamusvirasto 2003, 61–62.)

9 POHDINTAA

9.1 Yhteenveto tutkimusongelmiin saaduista tuloksista

Tämä tutkimus antoi mielestäni hyvin vastauksen tutkimusongelmaan, jonka tarkoituksena oli kartoittaa vankien perheiden ja läheisten sosiaalisen verkoston eri osa-alueita. Tuloksista ilmenee, että he saivat apua kaikista sosiaalisen verkostokartan osista, mutta tukea saaneiden vastaajien määrät vaihtelivat paljon sosiaalisesta verkostosta riippuen. Kun ajatellaan vankien perheisen ja läheisten sosiaalisia verkostoja kokonaisuutena heistä suurimmalla osalla oli ympärillään isot verkostot, joista he saattoivat hakea apua. Jokainen sosiaalisen verkosto osa-alue: perhe, läheiset, ammattiauttajat, vertaisryhmät ja organisoituneet vapaaehtoistoimijat pystyivät tarjoamaan erilaisia tukimuotoja.

Myös tavoitteeseeni selvittää, millaista tukea nämä sosiaaliset verkostot antoivat vankien perheille ja läheisille saatiin mielestäni hyvin vastauksia. Vankien perheet ja läheiset saivat kaikkia viittä sosiaalisen tuen muotoa; taloudellista, tiedollista, toiminnallista, hengellistä sekä emotionaalista tukea. Jokaisen sosiaalisen verkoston kohdalla oli saaduissa tuissa kuitenkin omat painotuksensa, koska palvelutkin olivat erilaisia. Julkiselta sektorilta saatiin eniten taloudellista tukea, kun taas vertaisryhmistä, vapaaehtoistoimijoilta sekä vankiloista saatiin enemmän emotionaalista ja tiedollista tukea. Oma perhe ja läheiset sen sijaan tarjosivat monipuolisesti lähes kaikkia sosiaalisen tuen muotoja. Kun tehdään suuntaa-antavia johtopäätöksiä tutkimustuloksista sosiaalisen tuen eri muotojen osalta, voidaan todeta, että vastaajat olivat saaneet eniten emotionaalista tukea. Seuraavaksi eniten vastaajat olivat saaneet toiminnallista ja tiedollista tukea. Näiden jälkeen tuli taloudellinen tuki ja kaikista viimeisimpänä hengellinen tuki, jota vain harva oli kokenut saavansa. Saadun sosiaalisen tuen muoto riippui paljon siitä, millaisesta auttajatahosta oli kulloinkin kyse ja millaisen tuen tarjoamiseen he olivat erikoistuneet.

Tutkimusongelmaan palveluiden riittävydestä saatiin myös vastauksia. Vastaajien kokemukset palveluiden ja tukien riittävydestä vaihtelivat paljon sosiaalisen verkoston ja sen tarjoamien palveluiden sekä saadun sosiaalisen tuen mukaan. Esimerkiksi julkisten palveluiden on paljon vaikeampi tarjota kaikkia asiakkaita tyydyttäviä palveluita verrattuna esimerkiksi yksityiseen sektoriin tai erilaisiin organisoituneisiin vapaaehtoistoimi-

joihin, koska julkiset palvelut ovat nimensä mukaisesti julkisia ja ovat silloin isojen ihmismäärien käytettävissä. Erilaiset vertaisryhmät ja organisoituneet vapaaehtoistoimijat ovat sen sijaan suunnanneet toimintaansa johonkin pienempään ryhmään, jolloin tuki on helpompi kohdistaa juuri heidän asiakaskuntaansa parhaiten vastaaviksi. Tämän huomasi myös tämän tutkimuksen tuloksissa, joissa organisoituneiden vapaaehtoistoimijoiden ja vertaistuen sekä läheisten ja perheiden antama tuki koettiin paremmin riittäväksi kuin esimerkiksi julkisen sektorin palvelut ja tuet. Uskon, että vastaajien hyvin erilaiset elämäntilanteet, perherakenteet, työtilanteet ja velka-asiat ovat kaikki yhdessä myös vaikuttaneet vastaajien kokemuksiin tukien ja palveluiden riittävydestä.

Koska vastaajista suurin osa oli naisia, se saattoi vaikuttaa myös kokemuksiin sosiaalisista verkostoista saaduista tuista ja niiden riittävydestä. Partasen mukaan erilaisissa sosiaalisen tuen tutkimuksissa naisten ja miesten välillä on eroja, kuinka he ovat kokeneet tuen saamisen. Yleisesti ottaen naiset ovat saaneet sekä antaneet tukea miehiä enemmän. Naisilla on havaittu olevan myös enemmän tuen lähteitä ja ihmissuhteita kuin miehillä. (Partanen 2008, 22.) Nämä asiat ovat varmasti osittain vaikuttaneet tämän tutkimuksen tuloksiin ja ne on hyvä pitää mielessä kun lukee tämän tutkimuksen tuloksia. Myös häpeäntunteet ovat voineet vankien perheillä ja läheisillä estää tuen piiriin hakeutumisen ja on tällä tavoin voinut vaikuttaa vastaajien kokemuksiin tuen riittävydestä. Tässä tutkimuksessa valossa näillä tunteilla ei kuitenkaan näyttänyt olevan ratkaisevaa asemaa palveluiden ja tuen piiriin hakeutumisessa, koska väitteestä ”Häpeäntunne ei rajoita hakeutumistani avunpiiriin.” yli kaksi kolmasosaa (n=23) vastaajista (n=32) olivat täysin tai jokseenkin samaa mieltä.

Tutkimusogelmaan, jonka tarkoitus oli selvittää, millaista tukea vankien perheet ja läheiset toivoivat lisää, tutkimustulokset antoivat myös vastauksia erilaisten toiveiden ja kehittämisenäkymien muodossa. Tulokset osoittivat, että vastaajat toivoivat parempaa asioista tiedottamista, erityisesti vankilakäytännöistä, mutta myös muista heitä koskevista asioista. Tiedollista tukea kaivattiin erityisesti vankiloilta, internetistä ja julkiselta sektorilta. Samoja tarpeita havaitsi Tammelin (2010, 69) omassa raportissaan, jossa esille nousi tarve tiedottamisen tehostamiseen sosiaalipalveluissa sekä palvelujärjestelmän selkeyttämiseen. Tämän lisäksi, Laitisen mukaan vankien omaisten oma aktiivisuus on lähes ainoa keino saada apua, koska sosiaalitoimi ei saa omaisista mitään tietoja, jotta

voisi ottaa yhteyttä heihin. Näin ollen vangin perheen ja läheisen on itse osattava hakea apua (Laitinen 1999, 35.)

Edellä mainittujen asioiden lisäksi kysyttäessä, mitä tukimuotoja ja palveluita tulisi kehittää, viidellä vastaajista (n=12) esille nousivat Kelan palvelut ja eri tukien hakeminen, joihin he toivoivat saavansa huomattavasti selkeyttä. Toiveita vastaajat esittivät myös vankilatapaamisten määrissä. Selkeästi vastaajilla nousi esille myös toive siitä, että lähipiirin pitäisi yrittää ymmärtää ja keskustella heidän kanssaan enemmän. Tämän lisäksi lähipiiriltä kaivattiin enemmän konkreettista apua arkielämään ja osallistumista heidän elämäänsä. Perheeltä ei toivottu tai vaadittu niin paljon tukea kuin läheisiltä, koska monen vangin perhe koostui ainoastaan kotona asuvista lapsista.

Mielestäni kaikkiin tutkimusongelmiin onnistuttiin tällä kyselyllä saamaan vastauksia ja niiden lisäksi saatiin arvokasta tietoa vankien perheiden ja läheisten kokemuksista eri palveluiden piirissä asioimisesta ja tukien hakemisesta sekä heidän tämän hetkisestä jaksamisestaan. Vastaajista (n=33) 26 oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Jaksan hoitaa arkipäivän askareet hyvin itse” ja 24 vastaajista (n=31) oli myös täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Minulla riittävät omat voimavarat hakeutua avunpiiriin”. Mielestäni oma aktiivisuus on yksilön hyvinvoinnin kannalta tärkeää. Myös Laitinen toteaa, että oma aktiivisuus ja avun hakeminen ovat oleellisessa osassa oman selviytymisen kannalta (Laitinen 1999, 36). Tämän tutkimuksen tulokset antaisivat viitteitä siitä, että vankien perheet ja läheiset olivat kohtuullisen hyvävoimaisia. Tosin on todettava myös se, että muutamat vastaukset osoittivat myös sen, että yksittäiset vastaajat tunsivat syvää häpeää tilanteestaan, olivat masennuksen vuoksi sairauslomalla, eikä heillä ollut sellaisia sosiaalisia verkostoja ympärillään, jotka olisivat voineet tukea heitä.

On todettava myös se, että tulokset ovat vain suuntaa antavia pienen aineiston vuoksi, ja saatuihin tuloksiin ovat vaikuttaneet monet tekijät. Esimerkiksi vastaaja on voinut ymmärtää kysymykset väärin ja on vastannut siihen tavalla, jota en ollut tarkoittanut. Myös minä opinnäytetyön tekijänä olen tuonut tutkimusraporttiin oman näkemykseni, vaikka olen pyrkinyt objektiiviseen aineiston käsittelyyn ja analyysiin. Olen käsitellyt saatuja tuloksia omaan tietopohjaani ja muiden aineistoihin perustaen ja niiden yhdistämistapaan on väistämättä vaikuttanut myös minun oma persoonani.

9.2 Ideoita jatkotutkimuksista

Tällä tutkimuksella on kartoitettu vankien perheiden ja läheisten tilannetta heidän näkökulmastaan katsottuna saatiin tuloksia heidän tuentarpeisiinsa. Yksi jatkotutkimusidea voisikin olla kysely- tai haastattelututkimus, jossa selvitettäisiin, kuinka vangit näkevät läheistensä tilanteen ja tuentarpeen. Mielestäni se olisi mielenkiintoinen tutkimuskohde, koska kahdella samanlaisella tutkimuksella pystyttäisiin vertaamaan sekä vankien että heidän läheistensä näkemyksiä heitä molempia yhdistävästä ja koskettavasta aiheesta.

Toinen jatkotutkimusidea tuli tuloksista, joissa nousi positiivisesti esille vertaisten antama tuki ja siitä saadut myönteiset kokemukset. Tämä jatkotutkimusidea olisi tyyliltään enemmän laadullinen, jonka tutkimuskohteena olisi vankien perheenjäsenistä ja läheisistä koostuva ryhmä, joille järjestettäisiin heidän elämäntilanteitaan tukevia toimintoja. Tarkoituksena olisi tutkia tarkemmin, millaista tukea ja apua he saavat ryhmästä. Jos tulokset ryhmän toiminnasta olisivat myönteisiä, voisi toimintamallia alkaa hyödyntämään laajemmin sekä jakaa tutkimusraportin avulla tietoa muille, jotka voisivat hyötyä näistä tutkimustuloksista.

Koska tämän tutkimuksen tulokset antoivat viitteitä myös siitä, että vankien perheet ja läheiset toivoivat enemmän tiedollista tukea, voisi kolmantena jatkotutkimusideana olla, että heille laadittaisiin ajankohtaista tietoa sisältävä opas. Oppaaseen olisi kerätty kaikki oleellinen ja hyödyllinen tieto, jota he tulevat todennäköisesti tarvitsemaan, kun heidän läheisensä menee vankilaan suorittamaan vankeusrangaistusta. Myös Vapautuvien tuki ry:n sosiaaliohjaaja on havainnut, että vankien perheille jaettava kirjallinen apupaketti heti tuomion tullessa voimaan olisi tarpeellinen (Willberg, Merja, henkilökohtainen tiedonanto 2.4.2011).

Neljäs jatkotutkimusidea koskee perhetyötä, jonka nostin esille teoreettisessa viitekehyksessä tulevaisuuden työmuotona. Tutkimustuloksista kävi ilmi, että yksi vastaajista (n=18) oli toivoinut vankiloilta perhetyötä. Mielestäni tämä on oiva viittaus siihen, kuinka alkumetreillä vankilan perhetyö on ja kuinka vähän sitä vielä vankiloissa tehdään. Mielestäni perhetyötä voisi alkaa vähitellen viemään vankiloihin esimerkiksi kehittämishankkeiden avulla.

Mielestäni mielenkiintoinen jatkotutkimusidea olisi myös vertailututkimus miesten ja naisten välillä. Kuinka he kokevat saamansa tuen omasta sosiaalisesta verkostostaan, ja millaisia eroja verkostoissa on miesten ja naisten välillä? Tämän tutkimuksen haasteeksi voi osoittautua se tosiasia, että Suomen vankiloissa tänä päivänä on vain 7 % naisia (Rikosseuraamuslaitos 2009, 12). Tässä tilanteessa naisvankien kumppaneiden määrä siviilissä on vähäinen ja vertailututkimuksen tekeminen naisten ja miesten voi olla melko vaikeaa.

9.3 Ammatillinen kasvuni opinnäytetyöprosessissa

Opinnäytetyöprosessi oli toista vuotta kestävä rupeama, joka sai alkunsa talvella 2009 Diakonia-ammattikorkeakoulun Pieksämäen yksikön järjestämältä opinnäytetyötorilta. Tutkimusprosessi oli hyvin pitkä ja raskas, mutta samalla erittäin antoisa ja opettavainen tutkimusprosessi. Tutkimuksen tekeminen yksin oli tietoinen ja harkittu valinta, mutta tutkimuksen edetessä huomasin, että toinen tutkimuksen tekijä ei olisi ollut pahitteeksi. Yksin tehdessä olin vastuussa kaikista päätöksistä ja valinnosta, joita tutkimuksen aikana tein. Tutkimus oli ensimmäinen tekemäni ja toteutin sen melko haasteellisen tutkimuskohteen kautta. Mielestäni tutkimuskohde oli omaperäinen ja antoi arvokasta tietoa ryhmästä, josta Suomessa tiedetään ja keskustellaan hyvin vähän.

Tämän tutkimuksen laajuus pääsi yllättämään minut ja jos sen olisin tiennyt tutkimuksen alkumetreillä, olisin rajannut tutkimuksen vielä tiukemmin. Tämän lisäksi näin jälkeinpäin ajateltuna minua erityisesti harmitti kiire, joka tuli kyselylomakkeen viimeistelyvaiheessa. Kiire aiheutti sen, että kyselylomakkeeseen jäi muutamia pieniä virheitä, jotka havaittiin vasta myöhemmin. Nämä pienet virheet aiheuttivat hieman yhteensovittamishaasteita teoriaosuuden kanssa, mutta onneksi ne pystyttiin kuitenkin paikkaamaan vielä jälkikäteen. Näitä virheitä olivat muun muassa; yksi tulkinnanvarainen kysymys ja vankilatapaamisiin ja yhteidenpitoon liittyvät kysymykset, jotka eivät olleet ammattiauttajia koskevan osuuden perässä kuten ne olivat teoriaosuudessa.

Tilastollisen tutkimuksen tekeminen ja marginaaliryhmän tutkiminen näin laajalla kyselylomakkeella oli hyvin opettavainen kokemus. Opinnäytetyöprosessi on opettanut minulle paljon tutkimuksen teosta ja sen eri vaiheista. Erityisesti kyselylomakkeiden ja

kaminen vankiloissa oli minulle ammatillisesti uusi ja hyvin merkittävä kokemus, koska vankila ei ollut ympäristönä minulle lainkaan tuttu. Vieras ympäristö toi oman jännityksensä kyselylomakkeiden jakamiseen, mutta suoriuduin siitä hyvin ja sain arvokkaa kosketuksen tutkittavaan kohderyhmään. Eniten tämä prosessi on opettanut minulle kuitenkin kykyä pohtia saamaani rakentavaa palautetta eri näkökulmista ja tehdä sen jälkeen päätöksiä ja seisoa niiden takana. Työstäessäni raporttia kerta toisensa jälkeen uudelleen olen saanut myös pitkäjänteisyyttä ja malttia. Olen huomannut, että tutkimuksen tekeminen vaatii ajallisesti pitkän työpanoksen ja tekijältään kanttia erilaisten valintojen edessä. Olen oppinut luottamaan paremmin omiin kykyihini ja olen huomannut, että kehitys, joka tämän prosessin aikana on tapahtunut, on ollut ammatillisen kasvun kannalta hyvin merkittävää.

Tekemäni tutkimus kuvastaa mielestäni osuvasti tulevaa työympäristöä ja sitä, millaista työtä voin työelämään siirtyessäni tehdä. Sosionomit sijoittuvat laajalle työkentälle. He voivat työskennellä muun muassa julkisella ja kolmannella sektorilla sekä sosiaalialan palveluyrityksissä (Borgman; Dal Maso; Hakonen; Honkakoski & Lyhty i.a., 9). Muun muassa nämä työympäristöt olivat opinnäytetyössäni esillä ja tämän vuoksi koen, että olen päässyt hyvin kiinni sosionomin keskeiseen työkenttään ja niiden tarjoamiin työskentelymahdollisuuksiin.

Tämän lisäksi olen käsitellyt tutkimuksessani yhtä keskeisintä sosionomin ydinosaamisen osa-aluetta. Sosiaalialan työssä tuetaan yksilöiden liittymistä yhteiskuntaan, vahvistetaan heidän voimavarojaan ja autetaan vuorovaikutukseen sekä sosiaalisiin kontakteihin. Sosionomi kantaa työssään vastuuta niiden selviytymisestä, joiden elämä ja subjektiiviset ovat uhattuina ja hän sitoutuu tarkastelemaan yhteiskunnallisia muutoksia heikompiossaisten näkökulmasta (Borgman ym. i.a., 8,11). Tämä raportti on antanut mahdollisuuden näiden asioiden perusteelliseen tutkimiseen. Olen oppinut paljon, koska olen saanut uusia näkökulmia näiden heikompiossaisten ihmisten elämäntilanteista ja heidän ongelmistaan. Uskon, että olen nyt paljon valmiimpi auttamaan näitä ihmisiä, koska olen päässyt tämän tutkimuksen myötä tutustumaan heidän asioihinsa paremmin. Toivon, että pystyn myöhemmin hyödyntämään sosiaalisista verkostoista keräämääni tietoa erilaisten asiakasryhmien parissa. Erityisesti vankien perheiden ja läheisten tilanteen kehittymistä aion seurata jatkossakin.

Opinnäytetyöprosessi vaati minulta paljon erilaisia yhteistyötaitoja, ja tämän tutkimuksen aikana korostuivat erityisesti toimivat yhteistyöverkostot. Sosiaali-alan työssä vuorovaikutus- ja viestintätaidot ovat erittäin tärkeitä ja niitä vaaditaan tiimi-, verkosto- ja projektityössä (Borgman ym. i.a., 19). Omat yhteistyö- ja viestintätaidot kehittyivät tämän prosessin aikana huomasti. Opinnäytetyössä oli mukana neljä eri tahoa. Heidän ajantasallaan pitäminen ja tutkimuksen etenemisestä tiedottaminen vaativat minulta suunnitelmallisuutta sekä järjestelmällisyyttä. Haluankin kiittää yhteistyökumppaniani Kuopion Setlementti Puijolan ry Mahku-hankkeen työntekijöitä, joiden kanssa yhteistyö sujui hyvin. Myös he olivat tyytyväisiä yhteistyöhön. Tämän lisäksi he kertoivat saaneensa tutkimuksen avulla hyvän yleiskatsauksen vankien perheiden ja läheisten tilanteesta, ja tietoa siitä, millaisista verkostoista he tällä hetkellä saavat tukea ja apua.

Myös jatkotutkimuksille ja yhteistyönkehittämiselle jäi tilaa. Mahku-hankkeen työntekijät olisivat toivoneet enemmän tietoa kolmannen ja julkisen sektorin tarjoamasta tuesta sekä siitä, miksi vertaisryhmistä oli tai ei ollut saatu tukea. Vaikka yhteistyö sujui hyvin, yhteinen haasteemme oli ajankäyttöön liityvä pulma. Mahku-hankkeen oman toiminnan ja heidän asiakkaiden tarpeiden yhteensovittaminen opinnäytetyöni kanssa oli ajankäytöllisesti haasteellista. Tämä johtui osittain minun omista ajankäytönhaasteista. Tarpeeksi ajoissa ilmoittaminen ja tapaamisista sopiminen yhteistyökumppanin kanssa oli minulle haaste, koska en tiennyt omia tarkkoja aikatauluja pitkän ajan päähän, vaan jouduin elämään tilanteen mukaan työharjoitteluiden ja koulun sanelemien aikataulujen vuoksi.

Mahku-hankkeen työntekijöiden lisäksi Kuopion ja Sukevan vankiloiden sekä Vapautuvien tuki ry:n kanssa yhteistyö sujui hyvin. Olen todella kiitollinen siitä, että he osallistuivat näin mittavasti ja pitkällä aikavälillä tapahtuneeseen aineistonkeruuseen. Ilman heitä vastausten määrä olisi jäänyt huomattavasti suppeammaksi. Kiitokset ansaitsevat myös perheeni ja avomieheni, joiden kannustuksella ja tuella oli opinnäytetyöprosessin aikana suuri merkitys.

Opinnäytetyö on luettavissa kirjallisena versiona Diakonia-ammattikorekakoulun Piekämäen yksikön kirjastossa sekä elektronisessa muodossa koulumme Theseustietokannassa. Tämän lisäksi kirjallinen versio on luettavissa Kuopion Setlementti Puijola ry:n Mahku-hankkeen sekä Vapautuvien tuki ry:n tiloissa, Rikosseuraamuslaitoksen

keskushallintoyksikössä, Kuopion ja Sukevan vankilassa sekä Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen Kriminologisella kirjastolla. Rikosseuraamuslaitos on pidättänyt oikeudet julkaista opinnäytetyöni tiivistelmän myös heidän internetsivuillaan. Tämä antaa mahdollisuuden sekä alansa ammattilaisille että aiheesta kiinnostuneille lukea opinnäytetyöni ja tutustua aihealueeseen paremmin. He voivat ottaa opinnäytetyöstä vinkkejä omaan työhönsä. Tämän lisäksi tutkimus voi toimia ajatuksien herättäjänä niille, jotka aihealueeseen eivät aikaisemmin ole tarkemmin tutustuneet. Tällä opinnäytetyöllä halusin tuoda esille myös sen, että vankien perheet ja läheiset ovat kokonaisvaltaista tukea tarvitseva ryhmä, vaikka he eivät olekaan kovin näkyvä huono-osaisten ryhmä Suomessa. Mielestäni tämä tuo omalta osaltaan raporttiin yhteiskunnallisen sävyn ja omaperäisyyden leiman.

LÄHTEET

- Action for Prisoners Families 2007. What we do. Viitattu 19.6.2010.
<http://www.prisonersfamilies.org.uk/OurWork/?id=56>.
- Angeria, Kari 2011. Sekaisin sellissä. Savon Sanomat 104 (50), 34.
- Bäckman, Guy 1987. Yksilö, lähiympäristö ja terveys. Porvoo: WSOY.
- Borgman, Merja; Dal Maso, Riitta; Hakonen, Sinikka; Honkakoski, Arja & Lyhty, Tuomo i.a. Sosionomin (AMK) ydinosaaminen. Sosiaalialan amk koulutuksen verkoston raportti.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetyötä varten. 5. uud. laitos. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Halonen, Katariina 2009. ”Se on mun perhe joka nostaa mut ylös tästä suosta”. Tutkimus vankilan perhetyöstä. Metropolia. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Heikkilä, Tarja 2004. Tilastollinen tutkimus. 5. uud. p. Helsinki: Edita.
- Heikkilä, Tarja 2010. Tilastollinen tutkimus. 7.-8. p. Helsinki: Edita.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2005. Tutki ja kirjoita. 11. p. Helsinki: Tammi.
- Holopainen, Martti & Pulkkinen, Pekka 2008. Tilastolliset menetelmät. 5. uud. p. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.
- Internetix opinnot 2010. Sosiaalinen terveys. Viitattu 11.6.2010.
http://opinnot.internetix.fi/fi/materiaalit/te/te1/5_sosiaalinen_terveys/5.0sosiaalinen_terveys?C:D=gjxz.fiMz&m:selres=gjxz.fiMz.
- Joensuu, Eija 2000. Ammattilaisten näkökulmia vankien lasten asemasta ja auttamisesta sekä kehittämishaasteita vankien perheleirien lastenohjelmalle. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Kauniaisten yksikkö. Opinnäytetyö.
- Jokinen, Kimmo & Saaristo, Kimmo. Suomalainen yhteiskunta 2006. 2., uud. p. Helsinki: WSOY.
- Kärkkäinen, Laura 2010. Sosiaalityöntekijä. Mahku-hanke. Kuopio. Henkilökohtainen tiedonanto 31.7.2010.
- Kaurala, Marjatta 2009. Mitä kuuluu vangin läheisille? Sosiaalisen tilanteen kartoitus. Monisteita 3/2009. Kriminaalihuollon tukisäätiö.

- Kaurala, Marjatta 2010. Vankiperheiden mahdollista saada nyt elatustukea Kelalta. Viitattu 25.7.2010.
<http://www.porttivapauteen.fi/laheiset/?id=246&selArticle=136>.
- Kosonen, Päivi 2008. Vertaisryhmätoiminnan merkitys ryhmässä kävijöille - Esimerkkinä kansainvälinen kohtaamispaikka Onnenpotku. Kuopion yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalipedagogiikan laitos. Pro gradu -työ.
- Kotakari, Ulla & Rusanen, Timo 2006. Mihin kansalaiset turvautuvat. Teoksessa Matthies, Aila-Leena; Kotakari, Ulla & Nylund, Marianne (toim). Välittävät verkostot. Jyväskylä: Vastapaino 177–189.
- Kuopion Setlementti Kuopio ry i.a. Mahku-projekti. Viitattu 4.10.2010.
http://www.puijola.net/mahku/?Mahku_projekti.
- Kuula, Arja 2006. Tutkimusetiikka: aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Tampere: Vastapaino.
- Laitinen, Henna 1999. Ne joita muut eivät huomaa – Vankien perheet diakonin asiakaina. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään yksikkö. Opinnäytetyö.
- Light, Roy & Campbell, Bryony 2006. Prisoners' families: Still forgotten Victims? Journal of social welfare and family law 3-4 (28), 297–308.
- Lund, Pekka 2006. Torjuttu toivottomuus. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Metteri, Anna & Haukka-Wacklin, Tuula 2004. Sosiaalinen tuki kuntoutuksen ytimessä. Teoksessa Vappu, Karjalainen, Vappu & Ilpo, Vilkkumaa (Toim.) 2004. Kuntoutus kanssamme Ihmisen toimijuuden tukeminen. Helsinki: Stakes. 53–70.
- Mikkonen, Irja 2006. Sairastuneiden vertaisryhmät ja terveydenhuollon ammattilaiset. Teoksessa Aila-Leena, Matthies; Ulla, Kotakari & Marianne, Nylund (Toim). Välittävät verkostot. Jyväskylä: Vastapaino 217–226.
- Oikeuslaitos 2010. Puhelinneuvonta. Viitattu 14.6.2010.
<http://www.oikeus.fi/tulostus/32551.htm>.
- Oikeusministeriö 2010. Valvontarangaistuksesta uusi rikosseuraamus. Viitattu 30.6.2010. <http://www.om.fi/Oikeapalsta/Haku/1266333648673>.
- Pajula, Mari 2007. Ongelmapelaajan läheinen: sairastunut vai selviytyjä? Selvitys rahapeliongelman vaikutuksista läheisiin. Helsinki: Stakes. Viitattu 23.9.2010. Työpapereita 26/2007. <http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/A06E451C-2C4F-4F23-B703-198EFED25E10/0/pelaajanlaheinen.pdf>.

- Partanen, Katja 2008. Sosiaalisen tuen merkitys alkoholiongelmasta toipumiselle. Kuopion yliopisto. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalipsykologian laitos. Pro gradu -työ.
- Pennanen, Jatta 2007. Vertaistuen vaikuttavuus Irti Huumeista ry:n huumeiden käyttäjien läheisille tarkoitetuissa vertaistukiryhmissä. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 15.10.2010.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12790/URN_NBN_fi_jyu-2007476.pdf?sequence=1.
- Pennanen, Marja 2005. Omaiset lusivat vapaudessa. Päivitetty 28.2.2005. Viitattu 14.6.2010. Utain - Tampereen yliopiston toimittajakoulutuksen viikkolehti 2/2005. <http://www.uta.fi/utain/2005k/2/17088.html>.
- Pyykkönen, Miikka 2008. Uusi kolmas sektori. Päivitetty 15.8.2008. Viitattu 20.3.2011. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/uusi-kolmas-sektori>.
- Rikosseuraamuslaitos 2009. Yhdistymisen aika. Rikosseuraamusalan vuosikertomus 2009. Viitattu 25.7.2010.
<http://www.rikosseuraamus.fi/uploads/hdieo2.pdf>.
- Rikosseuraamusvirasto 2003. Perhe muurin toisella puolella: työryhmän mietintö. Rikosseuraamusviraston julkaisu 1/2003. Helsinki: Rikosseuraamusvirasto.
- Saarelainen, Ritva; Stengård, Eija & Vuori-Kemilä, Anne 2000. Mielenterveys- ja päihdetyö. Yhteistyötä ja kumppanuutta. 1. p. Porvoo: WSOY.
- Salonen-Soulié, Ulla 1992. Sosiaalipalvelut murroksessa – yksityistäminen Tanskassa. Helsinki: Suomen kaupunkiliitto.
- Sassi, Tarja & Huhtimo, Petra (toim.) 2006. ”Kun perhe lusii”: opas vapaudessa rikostaustaisten henkilöiden ja heidän perheidensä kanssa toimiville. Oppaita 1/2006. Helsinki: Kriminaalihuollon tukisäätiö.
- Seikkula, Jaakko 1994. Sosiaaliset verkostot: ammattiauttajan voimavara kriiseissä. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Somerkivi, Pirjo 2000. ”Olen verkon silmässä kala”: vammaisuus, kuntoutuminen ja selviytyminen sosiaalisen tuen verkostoissa. Kuopion yliopisto. Sosiaaliteiden laitos. Väitöskirja.
- Sosiaaliportti 2008. Vertaisryhmätoiminta. Päivitetty 31.12.2008. Viitattu 19.6.2010.
<http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

- FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/muuttukitoimet/vertaisryhmatoiminta/.
- Tammelin, Mia 2010. Kokemuksia sosiaalipalveluista. Kuntouttavan työtoiminnan asiakasfoorumit Keski-Suomessa. Viitattu 14.3.2011. Raportti 31/2010.
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/197ff535-0630-413d-bc64-c7c14a0ea3a3>.
- Terveysten ja hyvinvoinnin laitos 2008. Lausunto oikeusministeriölle sähköistä valvontaa seuraamus- ja pakkokeinojärjestelmässä käsittelevästä työryhmittäinnöstä. Päivitetty 25.2.2008. Viitattu 29.6.2010.
<http://www.stakes.fi/FI/ajankohtaista/lausunnot/2008/080222.htm>.
- Tilastokeskus i.a. Käsitteet ja määritelmät. Viitattu 11.6.2010.
<http://www.stat.fi/til/van/kas.html>.
- Tuokkola, Kari 2009. Jyväällä – hankkeen ulkoinen arviointi. Loppuraportti. Hämeenlinna: Sosiaalikehitys Oy.
- Valli, Raine 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Vapautuvien tuki ry 2011. Koostepaperi vankiperhetyöstä.
- Vapautuvien tuki ry i.a. Toiminta. Viitattu 14.6.2010.
<http://www.vapautuvientuki.fi/Suomeksi/Toiminta/tabid/5063/language/en-US/Default.aspx>.
- Vilka, Hanna 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.
- Vilka, Hanna 2007. Tutki ja mittaa: määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Tammi.
- Visher, Christy & Travis, Jeremy 2003. Transitions from prison to community: Understanding Individual Pathways. *The Annual Review of Sociology* 4.6., 89–113.
- Willberg, Merja 2011. Sosiaaliohjaaja. Vapautuvien tuki ry. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 2.4.2011.
- Ylikännö, Minna 2009. Julkisten hyvinvointipalveluiden järjestäminen Suomessa. Valtiotieteiden maisteri. Viitattu 10.9.2010. Työpapereita 2/2009.
<http://www.sorsafoundation.fi/documents/key20110119101038/dokumentti/KSS%20Ylik%20ann%20F6%20palveluiden%20j%20rjest%20minen.pdf>.

LIITE:1 SAATEKIRJE VANKIEN PERHEENJÄSENILLE JA LÄHEISILLE

Kuopiossa 3.10.2010

Arvoisa vastaaja

Olen sosionomiopiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta Pieksämäen yksiköstä ja ohessa oleva kyselylomake on osa opinnäytetyötäni, jota teen yhteistyössä Kuopion Settlementti Puijola ry:n kanssa, jonka Mahku-projekti tarjoaa rikoksiin syyllistyneille sekä heidän lähiomaisilleen tukea ja ohjausta.

Kyselyn kohderyhmänä ovat vankien perheet ja läheiset. Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää vankien perheiden ja läheisten sosiaalisia verkostoja ja niiden antamaa tukea. Sosiaaliset verkostot muodostuvat vankien perheiden ja läheisten tärkeimmistä ihmissuhteista, julkisen sektorin ammattiauttajista, vertaisryhmistä sekä vapaaehtoistoimijoista, joita laatimani kyselylomakkeen kysymykset koskevat.

Olen havainnut, että vankien perheitä ja läheisiä ei tänä päivänä tueta tarpeeksi ja siksi tukea antavien tahojen ja tuen riittävyys selvittäminen on hyvin tärkeää. Vastauksenne kyselyyn on tärkeää, jotta saadaan mahdollisimman kokonaisvaltainen ja totuudenmukainen kuvan tilanteestanne, jossa elätte. Tällä tavoin palveluita ja tukimuotoja pystytään tulevaisuudessa kehittämään teidän tarpeitanne paremmin vastaaviksi.

Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti eikä henkilöllisyytenne paljastu tutkimuksen missään vaiheessa. Tutkimuksen lopuksi kyselylomakkeet hävitetään.

Täytettyänne kyselylomakkeen, voitte sulkea sen mukana olevaan palautuskuoreen ja antaa leirin työntekijälle. Leirin työntekijä laittaa kaikki palautuskuoret yhteen isoon pakettiin ja paketti lähetetään Kuopion Settlementti Puijola ry:lle 31.12.2010 mennessä. Lähettämänne vastaukset noudan henkilökohtaisesti.

Lämmin kiitos arvokkaasta tutkimusavustanne.

Jenni Kokkonen
Sosionomiopiskelija (AMK)
Puh. XXX XXXXXXXX
jenni.kokkonen@student.diak.fi

SAATEKIRJE VANKIEN PERHEENJÄSENILLE JA LÄHEISILLE
Kuopiossa 10.12.2010

Arvoisa vastaaja

Olen sosionomiopiskelija Diakonia-ammattikorkea koulusta Pieksämäen yksiköstä ja ohessa oleva kyselylomake on osa opinnäytetyötäni, jota teen yhteistyössä Kuopion Settlementti Puijola ry:n kanssa, jonka Mahku-projekti tarjoaa rikoksiin syyllistyneille sekä heidän lähiomaisilleen tukea ja ohjausta.

Kyselyn kohderyhmänä ovat vankien perheet ja läheiset. Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää vankien perheiden ja läheisten sosiaalisia verkostoja ja niiden antamaa tukea. Sosiaaliset verkostot muodostuvat vankien perheiden ja läheisten tärkeimmistä ihmissuhteista, julkisen sektorin ammattiauttajista, vertaisryhmistä sekä vapaaehtoistoimijoista, joita laatimani kyselylomakkeen kysymykset koskevat.

Olen havainnut, että vankien perheitä ja läheisiä ei tänä päivänä tueta tarpeeksi ja siksi tukea antavien tahojen ja tuen riittävyyden selvittäminen on hyvin tärkeää. Vastamiseen kyselyyn on tärkeää, jotta saadaan mahdollisimman kokonaisvaltainen ja totuudenmukainen kuvan tilanteestanne, jossa elätte. Tällä tavoin palveluita ja tukimuotoja pystytään tulevaisuudessa kehittämään teidän tarpeitanne paremmin vastaaviksi.

Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti eikä henkilöllisyytenne paljastu tutkimuksen missään vaiheessa. Tutkimuksen lopuksi kyselylomakkeet hävitetään.

Täytettyänne kyselylomakkeen, voitte sulkea sen mukana olevaan palautuskuoreen ja laittaa postilaatikkoon viimeistään 7.2.2011. Posti toimittaa palautuskuoren Kuopion Settlementti Puijola ry:n Mahkuun, josta noudan lähettämänne vastaukset henkilökohtaisesti.

Lämmin kiitos arvokkaasta tutkimusavustanne.

Jenni Kokkonen
Sosionomiopiskelija (AMK)
Puh. XXX XXXXXXXX
jenni.kokkonen@student.diak.fi

SAATEKIRJE VANKIEN PERHEENJÄSENILLE JA LÄHEISILLE
Kuopiossa 3.10.2010

Arvoisa vastaaja

Olen sosionomiopiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta Pieksämäen yksiköstä ja ohessa oleva kyselylomake on osa opinnäytetyötäni, jota teen yhteistyössä Kuopion Settlementti Puijola ry:n kanssa, jonka Mahku-projekti tarjoaa rikoksiin syyllistyneille sekä heidän lähiomaisilleen tukea ja ohjausta.

Kyselyn kohderyhmänä ovat vankien perheet ja läheiset. Tämän tutkimuksen tarkoitus on selvittää vankien perheiden ja läheisten sosiaalisia verkostoja ja niiden antamaa tukea. Sosiaaliset verkostot muodostuvat vankien perheiden ja läheisten tärkeimmistä ihmissuhteista, julkisen sektorin ammattiauttajista, vertaisryhmistä sekä vapaaehtoistoimijoista, joita laatimani kyselylomakkeen kysymykset koskevat.

Olen havainnut, että vankien perheitä ja läheisiä ei tänä päivänä tueta tarpeeksi ja siksi tukea antavien tahojen ja tuen riittävyyden selvittäminen on hyvin tärkeää. Vastamiseen kyselyyn on tärkeää, jotta saadaan mahdollisimman kokonaisvaltainen ja totuudenmukainen kuvan tilanteestanne, jossa elätte. Tällä tavoin palveluita ja tukimuotoja pystytään tulevaisuudessa kehittämään teidän tarpeitanne paremmin vastaaviksi.

Kaikki tiedot käsitellään luottamuksellisesti eikä henkilöllisyytenne paljastu tutkimuksen missään vaiheessa. Tutkimuksen lopuksi kyselylomakkeet hävitetään.

Täytettyänne kyselylomakkeen, voitte sulkea sen mukana olevaan palautuskuoreen ja toimittaa Mahkuun viimeistään 31.12.2010 mennessä. Mahkun työntekijä vastaanottaa palautuskuoren ja pitää vastaukset tallessa siihen saakka kunnes käyn ne henkilökohtaisesti noutamassa.

Lämmin kiitos arvokkaasta tutkimusavustanne.

Jenni Kokkonen
Sosionomiopiskelija (AMK)
Puh. XXX XXXXXXXX
jenni.kokkonen@student.diak.fi

9. Kuinka monta yhteistä lasta teillä on? _____ kpl
10. Asuvatko lapset vielä samassa taloudessa kanssanne? 1. Kyllä
2. Ei
11. Ketkä asuvat kanssanne tällä hetkellä samassa taloudessa? (ympyröikää kaikki samassa taloudessa asuvat)
1. Puoliso
 2. Avopuoliso
 3. Seurustelukumppani
 4. Lapsi(a) _____ kpl
 5. Vanhempi
 6. Ystävä
 7. Joku muu, kuka? _____

PERHE JA LÄHEISET IHMISSUHTEET

12. Kuinka usein olette saaneet perheeltänne (samassa taloudessa asuvilta) seuraavaksi mainittuja tukimuotoja? Ympyröikää sopivin vaihtoehto: 1 = Kerran tai useammin viikossa, 2 = 1-3 kertaa kuukaudessa, 3 = Kerran kuukaudessa, 4 = Kahden kuukauden välein, 5 = Harvemmin, 6 = En lainkaan

	Kerran tai useammin viikossa	1-3 kertaa kuukaudessa	Kerran kuukaudessa	Kahden kuukauden välein	Harvemmin	En lainkaan
Taludellista tukea, esim. rahallista.	1	2	3	4	5	6
Hengellistä tukea, esim. keskusteluapua hengellisissä asioissa.	1	2	3	4	5	6
Emotionaalista tukea, esim. kuuntelemista.	1	2	3	4	5	6
Toiminnallista tukea, esim. konkreettista auttamista jokapäiväisessä elämässä.	1	2	3	4	5	6
Tiedollista tukea, esim. neuvontaa, ohjeita.	1	2	3	4	5	6
Jotain muuta tukea, mitä?						

13. Kuinka riittäväksi koette perheenne antaman tuen?

1. Erittäin hyvin riittäväksi
2. Melko hyvin riittäväksi
3. Melko huonosti riittäväksi
4. Erittäin huonosti riittäväksi

14. Millaista tukea toivotte saavanne perheeltänne lisää?
-
-

15. Ketä muita läheisiä (sukulaisia, ystäviä, työtovereita, naapureita) teillä on perheen lisäksi? (Ympyröikää kaikki teille läheiset ihmiset)

1. Sukulaisia
2. Ystäviä
3. Työtovereita
4. Naapureita
5. Lapsia
6. Joku muu, kuka? _____
7. Minulla ei ole läheisiä

16. Kuinka usein olette saaneet edellä mainitsemiltanne läheisiltä seuraavia tukimuotoja? Ympyröikää sopivin vaihtoehto: 1 = Kerran tai useammin viikossa, 2 = 1-3 kertaa kuukaudessa, 3 = Kerran kuukaudessa, 4 = Kahden kuukauden välein, 5 = Harvemmin, 6 = En lainkaan
	Kerran tai useammin viikossa	1-3 kertaa kuukaudessa	Kerran kuukaudessa	Kahden kuukauden välein	Harvemmin	En lainkaan
Taloudellista tukea, esim. rahallista	1	2	3	4	5	6
Hengellistä tukea, esim. keskusteluapua hengellisissä asioissa.	1	2	3	4	5	6
Emotionaalista tukea, esim. kuuntelemista	1	2	3	4	5	6
Toiminnallista tukea, esim. konkreettista auttamista jokapäiväisessä elämässä	1	2	3	4	5	6
Tiedollista tukea, esim. neuvontaa, ohjeita	1	2	3	4	5	6
Jotain muuta tukea, mitä?						
-
17. Kuinka riittäväksi koette läheisiltä saamaanne tuen?
1. Erittäin hyvin riittäväksi
 2. Melko hyvin riittäväksi
 3. Melko huonosti riittäväksi
 4. Erittäin huonosti riittäväksi
18. Millaista tukea toivotte saavanne läheisiltänne lisää?
-
-
19. Kuinka usein olette yrittäneet selvittää omin voimin arkielämästä, pyytämättä apua perheeltä ja läheisiltä?
1. Erittäin usein
 2. Melko usein
 3. Melko harvoin
 4. Erittäin harvoin
20. Kuinka helppoa teidän on ollut pyytää apua perheeltänne ja läheisiltänne?
1. Erittäin helppoa
 2. Melko helppoa
 3. Melko vaikeaa
 4. Erittäin vaikeaa
21. Kuinka helppoa teidän on ollut vastaanottaa apua perheeltänne ja läheisiltänne?
1. Erittäin helppoa
 2. Melko helppoa
 3. Melko vaikeaa
 4. Erittäin vaikeaa

JULKISEN SEKTORIN PALVELUT JA TUET

22. Kuinka usein asioitte seuraavissa julkisissa palveluissa? Ympyröikää sopivin vaihtoehto: 1 = Kerran tai useammin viikossa, 2 = 1-3 kertaa kuukaudessa, 3 = Kerran kuukaudessa, 4 = Kahden kuukauden välein, 5 = Harvemmin, 6 = En lainkaan

	Kerran tai useammin viikossa	1-3 kertaa kuukaudessa	Kerran kuukaudessa	Kahden kuukauden välein	Harvemmin	En lainkaan
Toimeentulotuki palvelut	1	2	3	4	5	6
Kelan palvelut	1	2	3	4	5	6
Työ- ja elinkeinotoimiston palvelut	1	2	3	4	5	6
Terveydenhuollon palvelut	1	2	3	4	5	6
Päihdepalvelut	1	2	3	4	5	6
Mielenterveyspalvelut	1	2	3	4	5	6
Perheneuvolan palvelut	1	2	3	4	5	6
Perhetyön palvelut	1	2	3	4	5	6
Kotihoidon palvelut	1	2	3	4	5	6
Lastensuojelun palvelut	1	2	3	4	5	6
Rikosseuraamuslaitoksen palvelut	1	2	3	4	5	6
Oikeusaputoimiston palvelut	1	2	3	4	5	6
Kirkon palvelut	1	2	3	4	5	6
Joissain muissa julkisen sektorin palveluissa, missä?						

23. Millaista tukea edellä mainitut julkisen sektorin palvelut tarjoavat teille? (Numeroikaa neljä tärkeintä tukimuotoa: 1 = tärkein, 2 = toiseksi tärkein, 3 = kolmanneksi tärkein, 4 = neljänneksi tärkein)

☐	Taloudellista tukea, esim. rahallista
☐	Hengellistä tukea, esim. keskusteluapua hengellisissä asioissa
☐	Emotionaalista tukea, esim. kuuntelemista
☐	Toiminnallista tukea, esim. konkreettista auttamista jokapäiväisessä elämässä
☐	Tiedollista tukea, esim. neuvontaa, ohjeita
☐	Jotain muuta, mitä? _____

24. Kuinka riittäväksi koette edellä mainitut palvelut ja niiden antaman tuen?

1. Erittäin hyvin riittäväksi
2. Melko hyvin riittäväksi
3. Melko huonosti riittäväksi
4. Erittäin huonosti riittäväksi

25. Millaista tukea toivotte saavanne julkisen sektorin palveluiden piirissä lisää?

26. Seuraavassa on väittämiä, jotka koskevat kokemuksianne julkisten palveluiden piirissä asioimisesta. Ympyröikää sopivin vaihtoehto: 1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
1. Julkisen sektorin palveluverkosto on selkeä.	1	2	3	4	5
2. Julkisista palveluista löytyy minulle sopivat tukimuodot.	1	2	3	4	5
3. Koen saaneeni asiallista palvelua.	1	2	3	4	5
4. Koen, että minulle on kerrottu avoimesti minulle kuuluvista palveluista.	1	2	3	4	5
5. Julkisen sektorin työntekijöillä on asiantuntemusta vankilakäytännöistä.	1	2	3	4	5
6. En häpeän läheiseni vankilatuomiota asioidessani julkisten palveluiden piirissä.	1	2	3	4	5
7. Julkisen sektorin palveluita täytyy kehittää.	1	2	3	4	5

27. Ympyröikää rahalliset tuet, joita tällä hetkellä saatte.

1. Toimeentulotuki
2. Asumistuki
3. Peruspäiväraha- tai työmarkkinatuki
4. Äitiys- tai vanhempainraha
5. Lapsilisä
6. Elatustuki
7. Sairauspäiväraha
8. Opintotuki
9. Eläke
10. Jotain muuta tuloa, mitä _____
11. Minulla ei ole tuloja

28. Seuraavassa on julkisen sektorin tukimuotoja koskevia väitteitä. Ympyröikää sopivin vaihtoehto: 1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
1. Minulle on kerrottu avoimesti eri tukimuodoista ja niiden hakemisesta.	1	2	3	4	5
2. Eri tukien hakeminen on yksinkertaista.	1	2	3	4	5
3. Tukien hakeminen ei vie voimavarojani.	1	2	3	4	5
4. Olen tyytyväinen taloudelliseen tilateeseeni.	1	2	3	4	5
5. Koen saamieni tukien riittävän minulle.	1	2	3	4	5

29. Onko teillä palkkatuloja?
 1. Kyllä
 2. Ei

30. Onko teillä velkaa?
 1. Kyllä Kuinka paljon? _____ euroa
 2. Ei

31. Onko läheisesi vankilatuomio vaikuttanut laskevasti toimeentuloosi?
 1. Kyllä Kuinka paljon toimeentulosi laskivat? _____ euroa/kk
 2. Ei

VERTAISTUKI

32. Oletteko osallistuneet vertaisryhmätoimintaan tai saanut jostain vertaistukea vangin suorittaessa vankeusrangaistusta?

1. Kyllä
2. En

Jos vastasitte KYLLÄ, vastatkaa alla oleviin kysymyksiin.
Jos vastasitte EN, siirtykää kysymykseen numero 36.

33. Seuraavassa on vertaisryhmiä koskevia väitteitä. Ympyröikää sopivin vaihtoehto: 1= täysin samaa mieltä, 2= jokseenkin samaa mieltä, 3= en osaa sanoa, 4= jokseenkin eri mieltä, 5= täysin eri mieltä

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
1. Olen saanut korvaamatonta tukea vertaisryhmästä.	1	2	3	4	5
2. Koen jaksamiseni lisääntyvän kun käyn vertaisryhmässä.	1	2	3	4	5
3. Olen saanut vertaisryhmän jäseniltä konkreettista apua jokapäiväiseen elämään.	1	2	3	4	5
4. Saan vertaisryhmästä hyviä neuvoja ja ohjeita.	1	2	3	4	5
5. Koen helpotusta kun voin puhua avoimesti omasta elämäntilanteestani vertaisryhmässä.	1	2	3	4	5
6. Elämäntilannettani ymmärretään vertaisryhmässä.	1	2	3	4	5
7. Jaksan myös auttaa ja kuunnella muiden ryhmänjäsenten asioita.	1	2	3	4	5
8. Vertaisryhmätoimintaa on riittävästi.	1	2	3	4	5

34. Kuinka usein osallistutte vertaisryhmätoimintaan?

1. Kerran tai useammin viikossa
2. 1-3 kertaa kuukaudessa
3. Kerran kuukaudessa
4. Kahden kuukauden välein
5. Harvemmin

35. Millaista tukea toivotte saavanne vertaisryhmältä lisää?

TUKIHENKILÖTOIMINTA

36. Onko teillä tällä hetkellä tukihenkilöä? 1. Kyllä
2. Ei

Jos vastasitte KYLLÄ, vastatkaa alla oleviin kysymyksiin.
Jos vastasitte EI, siirtykää kysymykseen numero 40.

37. Seuraavassa on tukihenkilöä koskevia väitteitä. Ympyröikää sopivin vaihtoehto: 1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä
	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
1. Tukihenkilö osaa neuvoa ja ohjeistaa minua monissa asioissa.	1	2	3	4	5
2. Tukihenkilöllä on tietoa vankilakäytännöistä.	1	2	3	4	5
3. Tukihenkilö on hyvä kuuntelija.	1	2	3	4	5
4. Tukihenkilö on tukenut arkielämäni sujumista.	1	2	3	4	5
5. Tukihenkilö on auttanut minua luomaan uusia ihmissuhteita.	1	2	3	4	5
6. Tukihenkilön apu on nopeasti saatavilla, kun tarve yllättää.	1	2	3	4	5
7. Koen tukihenkilön antaman avun riittäväksi.	1	2	3	4	5
38. Kuinka monta kertaa kuukaudessa tapaat tukihenkilöäsi? _____ kertaa/kk
39. Millaista tukea toivotte saavanne tukihenkilöltä lisää?
-
-

SYLVIA-PUHELIN JA INTERNETSIVUT

40. Oletteko soittaneet Sylvia-puhelimeen? 1. Kyllä
2. En
- Jos vastasitte KYLLÄ, vastatkaa alla oleviin kysymyksiin.
Jos vastasitte EI, siirtykää kysymykseen numero 42.
41. Seuraavassa on Sylvia-puhelinta ja koskevia väittämiä. Ympyröikää sopivin vaihtoehto: 1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä
	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
1. Koen Sylvia - puhelimen aukioloajan maanantaisin riittäväksi.	1	2	3	4	5
2. Soitan puhelimeen mielelläni, koska voin pysytellä tuntemattomana.	1	2	3	4	5
3. Sylvia - puhelimesta pystyn puhumaan vaikeistakin asioista.	1	2	3	4	5
4. Olen saanut Sylvia-puhelimeen soittamalla hyödyllistä tietoa ja neuvoja.	1	2	3	4	5
5. Koen, että Sylvia - puhelimesta minun elämäntilannettani kuunnellaan ja ymmärretään.	1	2	3	4	5

42. Seuraavassa on Internetiä koskevia väittämiä. Jos olette vierailleet esimerkiksi Portti vapautteen, Vapautuvien tuki ry:n tai Tukinet internet sivuilla, vastatkaa seuraaviin väittämiin niiden pohjalta. Muussa tapauksessa voitte vastata yleisesti internetissä viettämäne ajan pohjalta. Ympyröikää sopivin vaihtoehto:
1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
1. Internetistä löytyy tietoa, josta on minulle apua.	1	2	3	4	5
2. Koen keskustelupalstat hyväksi väyläksi jakaa omia kokemuksia ja saada tukea.	1	2	3	4	5
3. Internetin keskustelupalstoilla ihmiset antavat minulle rakentavia ohjeita ja neuvoja.	1	2	3	4	5
4. Minun on helppoa lähestyä internetissä asiantuntijoita, jos haluan tietää jostain asiasta lisää.	1	2	3	4	5
5. Internetin kautta on helppo hankkia apua ja tukea arkielämään.	1	2	3	4	5

43. Millaista tukea toivotte saavanne Sylvia - puhelimesta ja Internetistä lisää?
-
-

VAPAUTUVIEN TUKI RY

44. Oletteko osallistuneet Vapautuvien tuki ry:n järjestämille perheleireille läheisesi suorittaessa vankeusrangaistusta?

1. Kyllä
2. En

Jos vastasitte KYLLÄ, vastatkaa alla oleviin kysymyksiin.
Jos vastasitte EN, voitte jatkaa kysymykseen numero 50.

45. Kuinka monta kertaa olette osallistuneet perheleirille? _____ kertaa

46. Seuraavassa on Vapautuvien tuki ry:n perheleirejä koskevia väitteitä. Ympyröikää sopivin vaihtoehto:
1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
1. Perheleirille osallistuminen tukee arkielämässä jaksamista.	1	2	3	4	5
2. Perheleirille osallistuminen tukee läheisten ihmissuhteiden ylläpitämistä.	1	2	3	4	5
3. Perheleirit ovat ainut paikka, jossa voin viettää aikaa rauhassa perheeni kanssa.	1	2	3	4	5
4. Perheleiriltä saa ajankohtaista ja hyödyllistä tietoa.	1	2	3	4	5
5. Perheleirien ilmapiiri on sellainen, että siellä on turvallista jakaa omia kokemuksia.	1	2	3	4	5
6. Perheleiritoimintaa pitäisi kehittää.	1	2	3	4	5

47. Millaisia kokemuksia teillä on perheleireihin osallistumisesta?

48. Kuinka riittäviksi koette perheleirit, joihin olette osallistuneet?

1. Erittäin hyvin riittäväksi
2. Melko hyvin riittäväksi
3. Melko huonosti riittäväksi
4. Erittäin huonosti riittäväksi

49. Millaista tukea toivotte saavanne perheleireillä lisää?

VANKILATAPAAMISET JA YHTEYDENPITO

50. Kuinka usein tapaatte vangin kanssa? _____ kertaa / kk
 _____ kertaa / v

51. Kuinka monta kertaa kuukaudessa pidätte yhteyttä puhelimitse ja kirjeitse vankiin?
 _____ kertaa / kk

52. Seuraavassa on vankilatapaamisia ja yhteydenpitoa koskevia väittämiä. Ympyröikää sopivin vaihtoehto:
 1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
1. Vankilatapaamisia on riittävästi.	1	2	3	4	5
2. Vankilatapaamiset tukevat myönteisesti ihmissuhdettamme.	1	2	3	4	5
3. Nykyiset yhteydenpitomahdollisuudet riittävät minulle.	1	2	3	4	5
4. Yhteydenpito kirjeillä tai puhelimitse on hyvä tiedonvälityskanava.	1	2	3	4	5
5. Tapaamiset ja yhteydenpito ylläpitävät myönteistä mielialaa.	1	2	3	4	5
6. Vankilan ei tarvitse tukea nykyistä enempää siviilissä odottavaa perhettä tai läheisiä.	1	2	3	4	5
7. Vankilatapaamisia ja yhteydenpitomahdollisuuksia vankilan ja siviilin välillä pitäisi kehittää.	1	2	3	4	5

53. Millaista tukea toivotte saavanne vankiloilta lisää?

AVOIMET KYSYMYKSET

54. Luetelkaa kaikki muut palvelut ja tukimuodot, joiden piirissä olette, joita ei kyselylomakkeessa kysytty.

55. Mitä tukimuotoja ja palveluita tulisi kehittää.

OMA JAKSAMINEN

56. Seuraavassa on teidän omaa jaksamistanne koskevia väitteitä. Ympyröikää sopivin vaihtoehto: 1 = täysin samaa mieltä, 2 = jokseenkin samaa mieltä, 3 = en osaa sanoa, 4 = jokseenkin eri mieltä, 5 = täysin eri mieltä

	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	en osaa sanoa	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä
1. Jaksan hoitaa arkipäivän askareet hyvin itse.	1	2	3	4	5
2. Minulla riittävät omat voimavarat hakeutua avun piiriin.	1	2	3	4	5
3. Häpeäntunne ei rajoita hakeutumistani avunpiiriin.	1	2	3	4	5
4. Saan riittävästi tukia ja palveluita.	1	2	3	4	5

57. Mikäli teillä on muuta sanottavaa:

Kiitos vastaamisestanne!